T.C.

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

SURİYE'DEKİ İÇ SAVAŞ SÜRECİNDE ABD DIŞ POLİTİKASINDA SURİYE KÜRTLERİ (2011-2020)

Yüksek Lisans Tezi

HİŞAM GÜNEY

İSTANBUL, 2021

T.C.

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KÜRESEL SİYASET VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SURİYE'DEKİ İÇ SAVAŞ SÜRECİNDE ABD DIŞ POLİTİKASINDA SURİYE KÜRTLERİ (2011-2020)

Yüksek Lisans Tezi

HİŞAM GÜNEY

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Alaeddin YALÇINKAYA

İSTANBUL, 2021

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

...../...../.....

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Program Adı:	KÜRESEL SİYASET VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
Öğrencinin Adı Soyadı:	Hişam GÜNEY
Tezin Adı:	Suriye'deki İç Savaş Sürecinde ABD Dış Politikasında Suriye Kürtleri (2011-2020)
Tez Savunma Tarihi:	23 Haziran 2021

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Doç. Dr. Burak KÜNTAY
Enstitü Müdürü

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	**İmza**
Tez Danışmanı:	Prof. Dr. Alaeddin YALÇINKAYA	
2. Üye :	Doç. Dr. Burak KÜNTAY	
3. Üye :	Dr. Öğr. Üyesi Zekeriya TÜZEN	

ÖZET

SURİYE'DEKİ İÇ SAVAŞ SÜRECİNDE ABD DIŞ POLİTİKASINDA SURİYE KÜRTLERİ (2011-2020)

Hişam GÜNEY

Küresel Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Alaeddin YALÇINKAYA

Haziran 2021, 76 Sayfa

Bu çalışmanın amacı, Suriye'de iç savaş 15 Mart 2011 yılında hükümet karşıtı gösterilerle başlamıştır. Bu gösteriler, daha önce Tunus'tan başlayan ve farklı Arap ülkelerine yayılan 'Arap Baharı' olarak adlandırılan gösterilerin bir benzeri olarak ortaya çıkmış ve 2021 yılının ortasına kadar henüz sona ermemiştir.
Bu çalışmanın temel amacı, ABD'nin Suriye'de yaşayan Kürt gruplarına karşı politikasını incelemektir. Çatışmaların ortasında ülkede bulunan Amerikan askerlerinin ülke politikası bağlamındaki durumları analiz edilmiştir. Ayrıca, uluslararası arenada Türkiye'nin de dahil olduğu grupların Suriye'deki siyasi amaçları, çıkarları ve bölgesel bağlamdaki politikaları araştırılmıştır.
Bu araştırma nitel araştırma yaklaşımları kapsamında gerçekleştirilmiştir. Çalışmada incelenen konu nitel araştırma yaklaşımlarından Anlatısal araştırma yöntemine göre gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kullanılacak veriler daha önce bu konu ile ilgili yazılmış makale, tez, ve kitap çalışmalarından elde edilmiştir.
Elde edilen bulgular ABD'nin Suriye Kürtleri'ni askeri, politik ve ekonomik olarak desteklemesinin bazı sebepleri olduğunu göstermiştir. Bunlardan en önemlisi ortaya çıkan IŞİD'in varlığının sona erdirilmesidir. IŞİD sebebiyle ülkede ve bölgede meydana gelen terör olaylarından dolayı iç savaşın seyri değişmiş
ve sonrasında bölgenin dengesizleştiği görülmüştür. ABD yardımıyla IŞİD ile mücadele eden PYD ve sonrasında SDG gibi çoğunluğunu Kürtlerin oluşturduğu gruplar ile terör örgütünün varlığına son vermiştir.

Anahtar Kelimeler: Suriye, ABD, Kürtler, Türkiye, PYD

ABSTRACT

SYRIAN KURDS IN THE US FOREIGN POLICY IN THE CIVIL WAR PROCESS IN SYRIA (2011-2020)

Hişam GÜNEY

Global Politics and International Relation Master's Program

Thesis Supervisor: Prof. Alaeddin YALÇINKAYA

Jun 2021, 76 pages

The civil war in Syria started with an anti-government demonstration on March 15, 2011. Such demonstrations previously were initiated in Tunisia, and Egypt as an analogy to the previous demonstrations called 'the Arab Spring' and have not ended yet until the middle of 2021 when this thesis was written.

The main purpose of this study was to examine the US policy towards Kurdish groups living in Syria. In the midst of conflicts, the situation of American soldiers in the country in the context of country policy were examined. In addition, the political aims, interests and policies in the regional context of Syria's groups, including Turkey, will be investigated in the international arena. In the last section of the thesis, the findings from the in-depth personal interviews with a group of Kurdish leaders in Syria for the opinions and approaches of the USA regarding the policies of the Kurds in Syria were analyzed.

This research was carried out within the extent of qualitative research approaches. The subject examined in the study were carried out according to the Narrative research and in-depth research methodologies, the qualitative research approaches. The data of the study were obtained in the articles, news, theses and published books that focused on this topic.

The findings have shown that there are some reasons why the USA supports the Syrian Kurds militarily, politically and economically. The most important of these, the termination of the existence of ISIS is one of the most important reasons. The course of the civil war changed due to the terrorist incidents in the country and the region due to ISIS and it was observed that the region became unstable afterwards. With the help of the USA, groups consisting mostly of Kurds, such as the PYD and the SDF, which fought against ISIS, put an end to the existence of the forwarder organization.

Keywords: Syria, USA, Kurds, Turkey, PYD

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER ……..……..…….....vii

KISALTMALAR …….……..…….……....viii

1. GİRİŞ ……..…….……..…….……...1

1.1 KURAMSAL ÇERÇEVE ……..…..……..……...3

1.2 PROBLEM DURUMU ……..…….….…….……....3

1.3 TEZİN AMACI ……..……...……....6

1.4 ARAŞTIRMA SORULARI ……...…….….…….……...6

1.5 TEZİN KAPSAMI ……..……...…….....7

1.6 SINIRLILIKLAR ……..…...7

1.7 TANIMLAR …….…….……...…….……7

2. SURİYE KÜRTLERİ ……...…….…….....9

2.1 SURİYE KÜRTLERİNİN TARİHSEL GEÇMİŞİ ……...……...9

2.2 BAAS REJİMİNİN KÜRT POLİTİKASI ……...…….……..10

2.3 SURİYE KÜRTLERİNİN SİYASİ, KÜLTÜREL STATÜSÜ…….....11

2.4 KÜRT SİYASİ HAREKETİ VE PYD'NİN KURULUŞU ……..….....13

2.5 SURİYE İÇ SAVAŞI VE KÜRTLER ……....……...15

2.6 SURİYE KÜRT ULUSAL KONSEYİ ……...……..17

2.7 IŞİD'İN KÜRT BÖLGELERİNİ İŞGALİ …….…….....18

2.8 PYD'NİN YÜKSELİŞİ.....……..…….……....19

2.9 YPG'NİN KURULUŞU .....……..……...20

2.9.1 YPG'ye Destek Veren Gruplar …….……....21

2.10 KUZEY VE DOĞU SURİYE ÖZERK YÖNETİMİ …...…….……..22

2.10.1 Demokratik Konfederalizm Kuramı ve PKK İlişkileri ……...24

2.10.2 Doğu Fırat Bölgesi'nde Demografik Değişim Tartışmaları …....26

2.10.3 Özerk Yönetime Destek Veren Gruplar ……...28

2.10.4 PYD Karşıtı Silahlı Gruplar .....……..…….28

2.10.5 PYD-Esed Rejimi İlişkileri ……...29

2.10.6 Zeytindalı ve Fırat Kalkanı Bölgelerinde Kürtlerin Durumu....31

3. ABD'NİN GENEL SURİYE POLİTİKASI.....…….35

3.1 ABD'NİN SURİYE KÜRT POLİTİKASI....…….....…….36

3.1.1 ABD-Suriye Ulusal Konseyi İlişkileri …….…….. 38

3.1.2 Ulusal Konsey İçindeki Kürt Gruplar ……..……39

3.1.3 ABD-PYD İlişkileri (Salih Müslim) ……..……42

3.1.4 ABD-YPG İlişkileri (Mazlum Kobani) …….……43

3.2 ABD'DE IŞİD'E GAYRI RESMİ DESTEK TARTIŞMALARI.....44

3.3 BİRLEŞİK ORTAK GÖREV GÜCÜ.....45

3.4 ABD'NİN PYD VE YPG'YE LOJİSTİK DESTEĞİ .....……...47

4. SURİYE KÜRTLERİNİN JEOPOLİTİK İSTİSMARI ……..……51

4.1 PETROL VE SU KAYNAKLARI …….....……52

5. SURİYE KÜRTLERİ VE ULUSLARARASI ANLAŞMALAR ……..……57

5.1 SURİYE'NİN TOPRAK BÜTÜNLÜĞÜ ……..……..59

6. SONUÇLAR VE TARTIŞMA ……...……...……. 62

KAYNAKÇA ……..……..…….…….…….……..... 65

EKLER ……..…….…….……76

EK1: Eylül 2019 Tarihi itibari ile Suriye Topraklarında Siyasi Durum.....77

EK2: Suriye'de Savaşan Taraflar.....78

ŞEKİLLER

Şekil 2.1. PYD'nin kronolojik olarak kurulum ve gelişimi …….…….....14

Şekil 2.2 Ocak 2020 tarihinde Suriye haritası ……...…….....16

Şekil 2.3 Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi sınırları …….….....23

Şekil 2.4 Fırat Kalkanı operasyonu sonucunda selinen son durum …….....33

Şekil 3.1 ABD'nin Suriye topraklarındaki üsleri……..……..….....35

Şekil 3.2 Suriye Ulusal Konseyi Amblemi ……..……39

Şekil 3.3 Suriye Ulusal Konseyini destekleyen ülkeler …….…….….....40

Şekil 3.4 Birleşik Ortak Görev Gücü logosu …….……..…....45

Şekil 3.5 ABD'nin Suriye'ye askeri desteği ile ilgili Anadolu Ajansı aaritası.....47

Şekil 4.1 Suriye'deki petrol sahaları ve bölgeyi kontrol eden gruplar ...……....51

Şekil 4.2 Yaşanan iç savaş nedeniyle Suriyeliler benzin sorunu çekmektedir... 52

Şekil 4.3 Suriye'deki su kaynaklari (Fırat, Dicle, Asi) ….....……..……..54

Şekil 5.1 Fransız, Alman ve İngiliz Delegasyonlarının Lozan Konferansı Toplantısı.....…….56

Şekil 5.2 Soçi mutabakatı sonrası Mayıs 2021 itibariyle bölgedeki son durum.....59

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

ENKS : Suriye Kürt Ulusal Konseyi

IŞİD : Irak ve Şam İslam Devleti

KDP : Kürdistan Demokratik Partisi

ÖSO : Özgür Suriye Ordusu

PYD : Demokratik Birlik Partisi

SDG : Suriye Demokratik Güçleri

YPG : Halk Savunma Birlikleri

SUK : Suriye Ulusal Konseyi

KDSÖY: Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi

DÖY : Demokratik Özerk Yönetim

FKO : Fırat Kalkanı Operasyonu

KYK : Kürt Yüksek Komitesi

MGRK: Batı Kürdistan Halk Meclisi

1. GİRİŞ

Arap dünyasında 2010'ların başından itibaren ortaya çıkan siyasi olaylar bölgede önemli siyasi ve demografik değişimlere sebep olmuştur. Bölgede yükselen değer olarak öne çıkan demokrasi talepleri halkın geniş kitleleri tarafından benimsenmiş, birçok ülkede hüküm süren dikta rejimlerin yıkılmasıyla sonuçlanmıştır.

'Arap Baharı' olarak tanımlanan süreç, 2010 yılında Tunus'ta ortaya çıkan 'Yasemin Devrimi'yle başlamış, daha sonra bir çok Arap ülkesine yayılmış bir siyasi değişim-dönüşüm sürecidir. Arap halklarının özgürlük, demokrasi, insan hakları ve faşist yönetimlere karşı yaptıkları protesto, gösteri ve kitlesel çapta halk hareketi olarak tanımlanabilir (Kibaroğlu 2011). Bu hareket kısa sürede Tunus'tan diğer Arap ülkelerine sıçrayarak Mısır, Yemen, Libya ve Suriye başta olmak üzere birçok ülkeyi derinden etkilemiştir.

Ancak, masum bir halk hareketi olarak başlayan bu başkaldırı hareketleri sonraları silahlı mücadelelere dönüşmüş ve sonuçta yüzbinlerce insanın ölümüne milyonlarcasının da yurtlarından edilmesine sebep olmuştur. Bu sürecin sonunda Zeyn El Abidin Bin Ali (Tunus), Ali Abdullah Salih (Yemen), Muammer Kaddafi (Libya) ve Hüsnü Mübarek (Mısır) olmak üzere ülkelerini uzun yıllar diktayla yöneten liderlerin de sonu olmuştur (Oğuzlu 2011).

Arap Baharı hareketi 2011 yılında Suriye'ye ulaşmıştır. Türkiye'nin en uzun sınır komşusu olan bu ülkede sivil gösteriler rejimin kanlı müdahalelerinden sonra iç savaşa dönüşmüştür. Bu iç savaşta Haziran 2021 itibariyle yaklaşık 606 bin insan ölmüştür (Syrian Observatory of Human Rights 2021). Mart 2021 itibariyle mülteci sayıları da ülke içinde 6,6 milyon ülke dışında 6,7 milyon insan olarak Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği istatistiklerine yansımıştır. (UNHCR Mart 2021). Suriye'nin toplam nüfüsunun 22 milyon civarında olduğu göz önüne alınacak olursa durumun vehameti ortaya çıkmaktadır. Arap Baharı etkisiyle diğer ülkelerde rejimler yıkılırken Suriye'de Beşşar Esed rejimi ağır yara almasına rağmen Rusya ve İran'ın destekleriyle ayakta durmayı başarmıştır.

Bu gelişmeler karşısında dünyadaki büyük güçler bölgede olup bitene kayıtsız kalmamış çeşitli yollarla doğrudan ya da bazı grupları destekleyerek müdahil olmuşlardır. Bu büyük güçlerin başında gelen ABD, 2001 yılında meydana gelen ve

11 Eylül olayları olarak bilinen Dünya Ticaret Merkezi (İkiz Kuleler)'ni hedef alan terörist saldırılardan sonra, teröre destek olduğu gerekçesiyle Afganistan'da Taliban Rejimi'ne ve kitle imha silahlarına sahip olduğu gerekçesiyle Irak'ta Saddam Hüseyin Rejimi'ne karşı askeri operasyonlar başlatmıştır. Bu operasyonlarla beraber ülke dış politikasında dönemin Dışişleri Bakanı Condolezza Rice'ın tanımıyla Orta Doğu'da 'Yaratıcı Kaos'[1] yaklaşımını benimsemiş ve askeri müdahale politikalarını izlemiştir. Yaratıcı Kaos yaklaşımına göre Orta Doğu ülkeleri içerisindeki karışıklıklar yeni ve orjinal bir yönetim biçimine doğru evrilecektir.

Bu süreçte ABD, Saddam Hüseyin gibi ülkesini uzun yıllar diktatörlükle yöneten bir liderin devrilmesini sağlamış ve Saddam'ın idam edilmesine göz yummuştur. Afganistan'da ise Taliban rejimini iktidardan indirmiş ve ülke idaresini geçici bir hükümete teslim etmiştir. Afganistan'ı merkez alan El Kaide Terör Örgütü Lideri Usame Bin Ladin'i arama gerekçesiyle ülke içindeki üslerini ve askeri varlığını yıllarca sürdürmüştür. Sürecin sonunda Bin Ladin'i Pakistan'da bir operasyonla öldürmüştür.

Arap Baharı hareketi Suriye'de Rusya'nın müdahalesiyle farklı bir boyut kazanmıştır. Askeri anlamda Esed Rejimine sağladığı hava desteği neticesinde, savaşın başında rejim muhaliflerinin lehine olan üstünlük durumu sona ermiş, denge Esed Rejimi'nin lehine doğru evrilmiştir. Arap Baharı sürecinde koltuğunu korumayı başaran tek lider Beşşar Esed, yabancı güçlerin müdahalesine izin vererek ülkesinin toprak bütünlüğünü tehlikeye sokmuştur. Ülke, Fırat nehrinin doğusu ve batısı olmak üzere ikiye ayrılmanın eşiğine gelmiştir.

Dış müdahalelere ülke kapılarını açan Esed, Rusya ve İran'a önemli imtiyazlar tanımıştır. Rusya ve İran Esed rejim güçlerine lojistik destek ve asker sevkiyatı yaparken, ABD, IŞİD'le mücadeleyi bahane ederek Kuzey Irak'taki askeri gücünün bir bölümünü Suriye'nin Doğu Fırat bölgesine kaydırmış oradaki Kürt aşiretleri organize ederek PYD'nin bölgedeki nüfuzunun yayılmasına olanak sağlamıştır.

Suriye'de yaşayan Kürt kökenli vatandaşların sayısı tam olarak bilinmese de 2011 yılı itibari ile yaklaşık 2,2 milyon olarak tahmin edilmektedir (Bingöl 2013). Bu oran ile Suriye nüfusunun yaklaşık 22 milyon olduğu göz önüne alındığında Kürtler ülke

[1] ABD Dışişleri Bakanı Condoleeza Rice'ın 2006'da dillendirdiği "Yeni Ortadoğu" kavramıyla beraber, "Yaratıcı Kaos"da ABD dış politikasının Orta Doğu'da yeni bir bakış açısı geliştirdiğini göstermektetir.

nüfusunun yaklaşık %10'luk kesimini temsil etmektedir. Bu rakam farklı kaynaklarda farklı oranlarda değişmektedir.

1.1 KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu çalışmada ABD'nin dış politikası, Suriye Kürtleri özelinde realist teori çerçevesinde incelenmiştir. Bu bağlamda 2011-2021 yılları arasında ABD'nin Suriye politikasında meydana gelen ekonomik, siyasi, ve askeri değişiklikler irdelenmiştir. Suriye'deki iç savaşın başlarında Esed rejimini ortadan kaldırmak isteyen ve PKK/PYD'yi terör örgütü olarak tanımlayan ABD'nin sürecin sonunda kendş çıkarlarını ve müttefiklerinin (özellikle de İsrail'in) çıkarlarını gözeterek Esed rejimin iktidarda kalmasına göz yumması ve PYD'yi de müttefik ilan etmesi realist teori kapsamında incelenmiştir.

Bunun yanında örgütsel teori kapsamında Suriye'de Kürt hareketinin tarihsel gelişimi araştırılmış ve bu bağlamda bölgede kurulan PYD'nin kuruluş aşamaları ve gelişimi ve ABD'yle ilişkileri araştırılmıştır.

Bu çalışma nitel araştırma yaklaşımlarından anlatısal araştırma yöntemine göre gerçekleştirilmiştir (Akarsu ve Akarsu 2019). Çalışmada kullanılan veriler daha önce bu konu ile ilgili yapılmış makale, tez, rapor ve kitap çalışmalarından elde edilmiştir.

1.2 PROBLEM DURUMU

Suriye'de hibrit bir savaş durumu mevcuttur. Etkin ülkeler, farklı taraf ve örgütleri desteklemiş, vekalet savaşı taktiğini uygulamış ama aynı zamanda kendi silahlı birliklerini bölgede bulundurmuş ve bazı çatışmalara katılmışlardır. Bu manada Suriye'deki savaşı dünyadaki diğer çatışmalardan farklı bir durum olarak değerlendirmek gerekmektedir.

Suriye iç savaşı, müttefik ve düşman ülke kavramlarının da değişmesine ve adeta bir metafora dönüşmesine sahne olmuştur. Örnek olarak ilişkilerini 'stratejik ortaklık' seviyesinde tanımlayan ABD ve Türkiye, ortak düşman ilan ettikleri Esed rejimi ve IŞİD terör örgütüne karşı mücadele konusunda ittifak sağlamış, PYD konusunda ise tam zıt kutuplarda yer almışlardır. Türkiye ve ABD IŞİD'e karşı beraber mücadele etmişlerdir. Ancak PYD konusunda derin bir görüş ayrılığı hasıl olmuştur. Türkiye PYD'yi PKK uzantısı bir terör örgütü olarak nitelese de ABD bu bağlantıyı reddetmiş ve bu örgüte mali ve silahlı destekte bulunmuştur.

Müttefik-düşman ülke kavramı metaforuna bir başka örnek de Rusya ve Türkiye'dir. Esed rejimine destek veren Rusya'yla ona karşı savaşan Özgür Suriye Ordusuna destek veren Türkiye, Akkuyu nükleer santrali ve S400 Savunma sistemleri gibi çok stratejik iki anlaşmayı aralarında imzalamışlardır. İki ülke arasında ticari ilişkiler devam etmiş turizm sektöründe büyük atılımlar yapılmıştır. Suriye'deki bir başka etkin güç olan İran için de benzer bir durum söz konusudur. İran hem kendi milis güçleriyle hem de desteklediği Lübnanlı Hizbullah Milisleriyle Esed rejimine destek olmuştur. Ancak bu durum Türkiye'yle ilişkilerini doğrudan etkilememiştir. İki ülke arasında hem siyasi hem ticari anlamda olumlu gelişmeler yaşanmış. Bu örneklerden yola çıkıldığında ülkeler arası 'mutlak düşman' ya da 'mutlak dost-müttefik' kavramlarının Suriye savaşının da etkisiyle bariz bir şekilde değiştiği söylenebilir.

ABD, iç savaş sürecinde desteklediği Kürtleri ideolojide ve teoride Türkiye Kürtleriyle yakınlaştırma yolunu seçmiş bu bağlamda PKK ile aynı ideolojiyi savunan PYD'ye destek vermiştir. ABD'nin PKK'yı terör örgütleri listesinde sınıflandırdığı göz önüne alınacak olursa burada da metaforik bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmaktadır.

Savaşta gelinen noktadan geriye bakıldığında, durumu daha iyi anlayabilmek için bölgenin içinde Suriye'nin jeopolitik önemini de anlamak gerekmektedir. Bu anlamda Orta Doğu coğrafyasında özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanmasıyla beraber siyasi ve idari bir boşluğun oluştuğu görülmektedir. Bu boşluktan faydalanmak isteyen emperyalist güçler arasında, bölgede keşfedilen zengin petrol ve doğal gaz kaynaklarını kontrol etmek için büyük bir mücadele başlamıştır. İngiliz ve Fransızlar bölgeyi topyekün işgal etmiş Birinci Dünya Savaşı sonrasında iki ülke arasında imzalanan Sykes-Picot anlaşmasıyla beraber bölegede kurdukları uydu devletlerle bölge idaresini aralarında paylaşmışlardır. Bu uydu ülkeler sonraları her ne kadar bağımsızlıklarını ilan etseler de ABD, Rusya ve son yıllarda Çin başta olmak üzere politik, ekonomik ve askeri gücü yüksek olan ülkelerin etkisinden kurtulamamışlardır.

Suriye, diğer Arap ülkeleri kadar fazla petrol ve doğal gaz kaynağına sahip olmasa da, dünyanın en büyük petrol kaynaklarına sahip ülkelere ve ABD'nin en önemli müttefiki konumunda olan İsrail'e komşu olmasından dolayı önemli ve stratejik bir coğrafi konuma sahiptir. Suriye'yi uzun yıllar nüfuzu altında bulunduran Fransa, Hafız Esed döneminde yerini SSCB'ye bırakmak zorunda kalmıştır. SSCB, Esed rejimine gerek askeri gerekse ekonomik her türlü yardımı yapmış Suriye'yi stratejik müttefik haline

getirmiştir. SSCB dönemi sonrasında Hafız Esed, Rusya Federasyonu'yla ilişkilerinin üst düzeyde sürdürülmesine büyük önem vermiştir.

Bu ilişkinin temelinde karşılıklık çıkar söz konusudur. Buna bağlı olarak Rusya, Akdeniz'e açılma hayalini gerçekleştirmiş, Suriye de çeşitli ülkeler tarafından kendisine uygulanan hem askeri hem de ekonomik ambargolarla başedebilmiştir. Günümüzde Rusya, Suriye'de kurduğu askeri üslerle ülkenin Doğu Fırat haricinde kalan büyük bir bölümünü kontrol etmektedir. Bunun yanında Lazkiye limanının işletmesini de üstlenmiştir.

Öte yandan ABD, her ne kadar başlarda Suriye'deki iç savaşa müdahil olmasa da, sonraları bu stratejisini değiştirmiş 2020 yılı itibariyle Suriye üzerinde çoğunluğu kuzeyde olmak üzere toplam 12 askeri üste 1000 asker bulundurmuştur. Asker sayısının az olmasının sebebi çoğunluğunu Kürtlerin oluşturduğu YPG ve Suriye Demokratik Güçleri (SDG) gibi siyasi ve askeri yapıları destekleyerek bölgede bir nevi vekil gibi kullanmasından dolayıdır.

Türkiye ise Suriye'de hem ABD hem de Rusya ile işbirliği yapmaktadır. Ancak, Türkiye'nin durumu bölgedeki diğer ülkelerden çok farklıdır. Türkiye öncelikle kendi güvenliği açısından Suriye'deki durumun düzelmesi ve ülkenin toprak bütünlüğünün korunması fikrini desteklemektedir. Ülkenin bölünmesini kendi milli güvenlik meselesi olarak görmektedir.

Suriye ülkemizin en uzun kara sınırına sahip komşusu olmasının yanı sıra, iki ülkenin özellikle sınır bölgelerinde ikamet eden Kürt kökenli vatandaşlar arasındaki akrabalık ilişkileri Suriye'nin önemini Türkiye açısından bir kat daha artırmaktadır.

Suriye'nin toplum yapısını oluşturan en önemli etnik gruplardan birisi olan Suriye Kürtleri hakkında literatürde çok fazla çalışma bulunmamaktadır (Tejel 2008). Bu sebepten dolayı çalışmada bu etnik grupla ilgili araştırma yapılmıştır. Böylece, literatürde kullanılabilecek verilerin elde edilmesi amaçlanmıştır.

Suriye'deki iç savaşta mücadele eden Kürtlerin en önemli silahlı örgütleri YPG ve SDG'dir. Bu silahlı grupların ABD ile ilişkileri hakkında yapılmış olan bu çalışmayla beraber Suriye'deki politik durumun daha iyi anlaşılması sağlanabilir.

1.2 TEZİN AMACI

Bu çalışmada, ABD'nin Suriye politikası çerçevesinde Kürtlerin önemi ve Kürt silahlı gruplarla ABD ilişkileri incelenmektedir. Ayrıca, uluslararası arenada bazı ülkelerin Suriye'deki siyasi-askeri pozisyonları, amaçları, çıkarları ve bölgesel politikaları araştırılmıştır.

Suriye iç savaşında ortaya çıkan yeni tabloyu, ülkenin üniter bir devlet yapısından federal bir devlet yapısına dönüştürme çabaları ve bu dönüşümde özellikle ABD'nin etkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Çalışmada ABD'nin geçmişte Irak iç savaş sonrası ülke yönetim sisteminin federal sisteme evrilmesi sürecinde Kürtlere verdiği desteğe işaret edilmiştir. Suriye'de de Kürt gruplarla beraber Irak'takine benzer federe bir devlet oluşturma çalışmaları örneklerle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmada ayrıca Suriye'de çatışan gruplar tanımlanmış, bu grupların savaşta aldığı roller ortaya konmuştur.

Ayrıca araştırma yapılırken özellikle medyada meydana gelen bilgi kirliliğinden dolayı şahıs ve örgüt isimleriyle ilgili farklı isimler değerlendirilmiş ve doğru isimler Arapça telaffuzlarına göre Türkçe yazılmıştır. Örneğin medyada genelde Esad olarak geçen Suriye Devlet Başkanı'nın ismi özellikle Esed olarak yazılmıştır. Esed (Arapça telaffuzu o şekildedir) Aslan demektir. Esad ise mutlu kişi manasındadır. Medyada IŞİD terör örgütü için de DEAŞ, DAİŞ, DAEŞ ve daha bir çok isim kullanılmıştır. DEAŞ Arapçada 'Irak-Şam İslam Devleti' kelimelerinin baş harflerinden türetildiği için örgütün Türkçe tercümesindakş kelimelerin baş harfleri kullanılmıştır. Bu anlamda da literatüre bir katkı sağlanması amaçlanmıştır.

1.4 ARAŞTIRMA SORULARI

Bu çalışmada ABD'nin Suriye'deki Kürt gruplara karşı politikaları incelenmektedir. Bu kapsamda konu ile ilgili kapsamlı bit literatür çalışması sonrasında veriler elde edilmiştir. Bu çerçevedeki başlıca sorular:

i. Suriye'de hangi Kürt gruplar bulunmaktadır?

ii. Suriye'de Kürt gruplar arasındaki ilişkiler nelerdir?

iii. Suriye'deki kürt gruplar konusunda ABD'nin politik yaklaşımları nelerdir?

iv. Suriye'deki Kürt gruplara karşı ABD ve Türkiye politikalarındaki anlaşmazlıklar nelerdir?

v. Suriye'de bulunan Kürt grupların komşu ülkeleri ile ilgili ilişkiler nelerdir?

vi. Suriye'de bulunan Kürt grupların uluslararası bağlamda diğer ülkelerle ilişkileri nasıldır?

vii. Suriye'deki Kürt grupların ABD ile ilişkileri nasıldır?

viii. Suriye'de bulunan Kürt grupların ülkedeki Kürtler ve uluslararası ilişkilerine yönelik görüş ve düşünceleri nelerdir?

1.5. TEZİN KAPSAMI

Bu tezin kapsamı olarak son 10 yıl içerisinde Suriye iç savaşı döneminde ABD'nin Suriye'de faaliyet gösteren Kürt silahlı gruplara karşı politikaları, görüş ve tutumları incelenmiştir. Bu etnik yapıya dayanan silahlı grupların ülkelerindeki durumları, uluslararası anlamda özellikle ABD'yle ilişkileri kapsama dahil olarak irdelenmiştir.

1.6. SINIRLILIKLAR

Bu tez çalışması için gerçekleştirilen literatür taramasıyla elde edilen veriler ışığında Suriye'deki Kürt grupların durumlarını değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçların analizi ile beraber ortaya çıkan sonuçlar ve bulgular aşağıdaki durumlar ve kriterler ile sınırlı olmuştur:

1. Bulgular, Suriye'de ikamet den Kürt nüfusu ile sınırlıdır.

2. Çalışma için toplanan bilgilerin evreni, benzer kriterleri olan genel nüfusu en iyi şekilde temsil ettiği varsayılmıştır.

1.7 TANIMLAR

*Avrupa Birliği (AB)***:** 27 Avrupa ülkesi arasındaki ekonomik ve siyasi bir birliktir. 1993 yılında kurulan birliğin amacı birleşik bir ekonomik ve parasal sistem kurmak, ayrımcılıkla mücadele, teknoloji ve bilimsel gelişmeleri teşvik etmek, rekabetçi bir sosyal pazar ve sosyal ilerlemedir.

*Kürdistan Demokratik Partisi (KDP)***:** 1946 yılında kurulmuştur. Iraktaki Kürt siyasi partilerden birisidir. Parti, demokratik değerleri, sosyal adaleti, Irak Kürdistan'ında yaşayan her bireyin eşit haklar ve ifade özgürlüğünü temel alan bir sistem oluşturmak için bir birlik oluşturulması gerektiğini vurgulamaktadır.

*Demokratik Birlik Partisi (PYD)***:** 2003 yılında Suriye'nin kuzeyinde kurulan Kürt demokratik konfederalist bir siyasi partidir. Suriye'deki en güçlü Kürt parti olmasının yanında aynı zamanda uluslararası devletler tarafından tanınan ve desteklenen en önemli Kürt partisidir.

*Suriye Kürt Ulusal Konseyi (ENKS)***:** 2011 yılında kurulmuş bir Suriye Kürt partidir. Suriye iç savaşının ilk yıllarında PYD'den daha fazla uluslararası desteğe sahipken daha sonraki yıllarda bu destek azalmıştır. Özellikle partinin otoriter ve milliyetçi siyaseti bu partiye verilen desteğin azalmasına sebep olmuştur.

*Halk Savunma Birlikleri (YPG)***:** Kuruluşu 2012 yılına dayanan Halk Koruma veya Savunma Birlikleri olarak bilinen YPG ağırlıklı olarak Kürt milislerden oluşmaktadır. SDG (Suriye Demokratik Güçleri)'nin omurgasını teşkil eder. Üyeleri çoğunlukla Kürtler, Araplar ve gönüllü yabancı milislerden oluşmaktadır. SDG'nin kurulmasıyla bu siyasi oluşumun silahlı ayağı haline gelmiştir.

*Suriye Demokratik Güçleri (SBG, SDG)***:** 2015 yılında kurulmuş olan Suriye Demokratik Güçleri, Suriye iç savaşında öncelikle Kürt, Arap ve Süryani milislerle beraber bazı küçük Ermeni, Türkmen ve Çeçen gruplardan oluşan bir ittifaktır. SDG'nin askeri kanadı çoğunlukla Kürt milisleri olan Halk Koruma Birlikleri (YPG) tarafından yönetilmektedir. SDG bünyesinde faaliyet gösteren 13 farklı askeri-milis grubu vardır.

Irak ve Şam İslam Devleti (IŞİD): Irak ve Şam İslam Devleti (IŞİD) veya DAEŞ olarak bilinen bir terörist gruptur. Ayrıca da hiçbir ülke tarafından tanınmayan bir proto devlettir. Fikir olarak selefi cihatçı doktrine dayanmaktadır. Farklı ülkelerde faaliyet gösteren El Kaide terör örgütünün Irak ve Suriye'deki uzantısı olarak görülmektedir. Kuruluşu hakkında net bir tarih olmamakla beraber bu terör örgütünün silahlı eylemleri ilk defa 2011 yılı sonlarında olmuştur.

Özgür Suriye Ordusu (ÖSO): 2011'de kurulan ÖSO, Suriye ordusundan ayrılmış bir grup subay ve askerin kurduğu silahlı bir örgüttür. Temel amaçlarını Esed rejimini devirmek olarak açıklayan muhalif bir silahlı gruptur. Ayrıca Suriye siyasi muhalefetinin askeri kolu olarak kabul edilmektedir.

2. SURİYE KÜRTLERİ

Tezin bu bölümünde Suriyeli Kürtler ile ilgili çeşitli bilgiler sunulacaktır. Öncelikle tarihsel geçmişleri, Baas rejimindeki durumları, siyasi, medeni ve kültürel statüleri, ulusal ve uluslararası arenadaki ilişkileri daha önce yapılmış çalışmalardan elde edilen bilgiler ışığında özetlenecektir.

Suriye'de Kürtler çoğunlukla Suriye'nin kuzeydoğusunda yaşamaktadırlar. Doğuda Irak Kürdistan bölgesel yönetimiyle, kuzeyde Türkiye'yle sınır olan bölgede varlıklarını sürdürmektedirler. Halep ve Şam'da da Kürtlerin yaşadığı bazı bölgeler bulunmaktadır (Tol 2012). Suriye'deki Kürtler arasında en çok konuşulan Kürtçenin Kurmanci lehçesidir. Baas rejimi, 1960'lar ve 1970'lerdeki Araplaştırma politikalarının bir sonucu olarak, bölgede yalnızca Arapların yaşadığı bir şerit oluşturarak on binlerce Kürt vatandaşını bölgeden göç etmeye zorlamıştır. Bu bağlamda Suriye'nin kuzeydoğusundaki Kürt kenti Kobani bu Araplaştırma politikalarının bir uygulaması olarak gösterilebilir. Şehrin ismi 'Ayn El Arab' olarak değiştirilmiş etnik yapısı da göçlerle Araplaştırılmaya çalışılmıştır.

2.1 SURİYE KÜRTLERİNİN TARİHSEL GEÇMİŞİ

Suriye'de Kürt halkı, Suriye Arap Cumhuriyeti'nin 1973 Anayasasında ulusal bir azınlık olarak tanımlanmamıştır. Ancak Kürtler nüfus olarak, ülkenin en büyük etnik azınlığı olarak kabul edilmektedirler. Dinsel ve kültürel haklar tanınan Ermenilerin aksine, Kürtler genellikle diğer Müslümanlar gibi muamele görmüş ve Suriye toplumuna entegre olma çabaları günümüze kadar devam etmiştir. Kürt halkının Suriye'deki entegre olma çabalarından ilki Suriye Kürt Demokratik Partisi'nin 1957'de kurulmasıdır. Bu parti Suriye'nin Kürt bölgeleri için bağımsızlık veya özerklik konularına sıcak bakmamıştır. Bunun yerine, daha fazla dilsel ve kültürel haklar, ekonomik destek ve demokrasi konularında çalışmalar yapmıştır.

Suriye Kürtlerinin yakın tarihi incelendiğinde, yaşadıkları bölgenin yaklaşık dört asır boyunca Osmanlı Devleti idaresi altında olduğu ortata çıkmaktadır (Salibi 1990). Suriye bölgesinin demografik yapısı özellikle Osmanlı Devletinin 1918 yılında I. Dünya Savaşı'nı kaybetmesi ve bölgenin elden çıkmasıyla beraber çok büyük degişimler geçirmiştir. Suriye bu dönemde Fransız devletinin kontrolüne geçmiştir.

Fransız manda yönetimi bölgede birçok göç hareketinin gerçekleşmesine ve etnik demografinin değişmesine sebep olmuştur.

Kürtler, Fransız manda yönetimi tarafından birbirinden izole şekilde üç farklı bölgeye yerleştirilmiştir (Gunter 2010). Bunlar Cerablus, Cezire ve Kürt Dağı bölgeleridir. Bu bölgeler günümüzde Irak ve Türkiye'deki bazı yerleri de içermektedir. Bu bakımdan 20. Yüzyılın başlangıcında Suriye Kürt popülasyonunun bölgedeki dağılımı homojen değildir.

Fransa, 1925 yılında kurduğu Suriye Devleti'ni 1946 yılına kadar fiilen yönetmiştir (Macdonald 1991). 1946 yılında Suriye politik olarak Fransa'dan bağımsızlığını kazanmıştır. Bu yıldan sonra ülke içerisinde yeni bir dönem başlamıştır. Bu dönem pek çok siyasi çalkantılara sahne olmuştur. Ülkede bulunan farklı etnik yapı ve dinlere mensup gruplar birbirleriyle çatışmış, ülkede bir çok askeri darbe gerçekleşmiştir.

Orta Doğu'da Kürt halkı, özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanmasının ardından, bir birlik oluşturamamış, bölgede kurulan farklı ulus devletler arasında bölünmüştür. Orta Doğu'da Kürtlerin yaşadığı tecrübe, bir halkın vatansızlaştırılması ve yapay devlet sınırlarıyla farklı parçalara bölünmesi olarak özetlenebilir (Macdonald 1991). Kürtler, Orta Doğu'daki devletsiz en büyük ulusal gruptur.

2.2 BAAS REJİMİNİN KÜRT POLİTİKASI

Baas iktidarı Suriye'yi bağımsızlıktan sonra yöneten en uzun süreli hükümettir. Baas partisi tarihsel olarak Arap milliyetçiliğinden beslenen ve Arapları sosyalist bir devlet altında birleştirmeyi hedefleyen politikalar benimsemiştir.

Baas partilerinin ilki 1947 yılında Suriye'nin başkenti Şam'da kurulmuştur. Suriye'de farklı dinlerin ve etnik grupların olmasından dolayı daha laik bir yönetim anlayışını benimsemişlerdir.

Ülke bağımsızlığının ilan edilmesinden sonra ülkede yaşanan karışıklıktan yararlanan Baas Partisi taraftarı subaylar 1963 yılında askeri darbe yaparak ülkenin kontrolünü ele geçirmişlerdir. 1970 yılında hava subayı Hafız Esed gerçekleştirdiği askeri darbeyle ülkeyi 2000 yılında ölümüne kadar uzun bir dönem yönetmiştir. Esed bu dönemde hem parti hem de Suriye devlet başkanlığı görevini sürdürmüştür.

Baas Partisi'nin farklı fraksiyonlarıyla iktidarda olduğu iki ülke olan Suriye ve Irak'ta, soğuk savaşın 1990'lı yılların başlarında bitmesi sonrasında ekonomik ve politik

açıdan yeni düzene ayak uyduramamış büyük zorluklarla karşılaşmışlardır. Irak Başkanı Saddam Hüseyin 1991 yılında başlayan Körfez Savaşı sonunda ülkesini 2021 itibariyle devam etmekte olan bir iç karışıklığa sürüklemiştir. Bu dönemde Hafız Esed ise dış dünyaya kısmen kapalı otoriter bir rejim inşa etmiş, dış baskılara ve ekonomik ambargolara rağmen iktidarını sürdürmüştür. Aslında büyük oğlu Basil'i kendinden sonra başkanlık için hazırlayan Hafız Esed, Basil'in trafik kazasında ölmesinden sonra diğer oğlu olan Beşşar'ı başkanlık koltuğuna hazırlamış ve ölümünden kısa bir süre sonra Suriye Parlalentosu (Meclis-i Şaab) tarafından bu makama getirilmiştir. (Çağ ve Eker 2013). 2011 yılında ortaya çıkan iç savaşa kadar ülkeyi yöneten Beşşar Esed halen ülkenin çoğunluğuna hakimdir, 2021 yılında iç savaşın gölegesinde yapılan başkanlık seçimleri sonuçlarından da zaferle çıktığını açıklamıştır.

Baas Partisi'nin Arap milliyetçiliği, özellikle Suriye'nin kuzeyinde yoğun nüfusu olan Kürtler üzerinde düşmanca uygulamalara sebebiyet vermiştir (Çağ ve Eker 2013). Bu durum Kürtler arasında rejime karşı negatif ve düşmanca bir tutum benimsemesine sebep olmuştur. Irak'ta Saddam yönetiminde iktidarki Baas partisi, Şii ve Kürtlere karşı baskı, katliam ve Araplaştırma politikası izlerken, Suriye'de de Esed yönetimindeki Baas partisi Kürtlere aynı oranda olmasa da baskı ve Araplaştırma politikaları izlemiştir.

2.3 SURİYE KÜRTLERİNİN SİYASİ, KÜLTÜREL STATÜSÜ

2021 yılı itibariyle Suriye'de yaklaşık 1,5-2 milyon Kürt nüfus bulunmaktadır (Bingöl 2013) Suriye nüfusunun iç savaştan önceki toplamının yaklaşık %10-15'lik kısmını oluşturmaktadır (Bingöl 2013). En yoğun nüfusun bulunduğu bölgeler sırasıyla Cezire, Haseke, Halep, Afrin, Kobani, ve başkent Şam (Dimaşk) olarak sıralanabilir.

Suriye Kürtleri ülkedeki en büyük azınlık olmasına rağmen 2011 yılında ortaya çıkan iç savaşa kadar ülkede yeterince siyasi etkinliği bulunmamaktaydı (Özkaya 2006). İç savaş ile beraber kendilerini koruma yolunu seçerek 2021 yılı itibariyle ülkenin yaklaşık üçte birini kontrol etmektedirler.

Suriye Kürtlerinin çoğu Kurmanci aksanını kullanmaktadır (Tejel 2008). Kurmanci ayrıca Türkiye, Kuzey Irak ve kuzey İran bölgesindeki Kürtleri'n de çok yaygın şekilde kullandıkları bir aksandır.

Kürtlerin Suriye'deki siyasi statüsü, 1948 yılı İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi Madde 15'te belirtilen bireylerin istediği vatandaşlığı seçme hakkı dikkate alındığında

oldukça sorunludur. Bu bildirgede insanlara farklı vatandaşlıklardan istedikleri gibi yararlanma ve vatandaşlık konusunda karar verme hakları verilmiştir. Ancak, Suriye'deki azınlık gruplarından olan Kürtler'in gayrimenkul edinemeyen ve başka bir ülke vatandaşlığına geçemeyenler 'yabancı' statüsünde kabul edilmektedir.

1961 yılındaki Birleşmiş Milletler (BM) vatansızlığın azaltılmasına dair sözleşmesi ise devletin herhangi bir şekilde vatandaşlarını farklı sebeplerden dolayı vatandaşlıktan çıkartması yasaklanmıştır. Bu sözleşmeye göre ülke vatandaşı sayılmamaktadırlar.

Suriye'de ikamet eden Kürtler 1962 yılında ülkede yapılan nüfus sayımı ile beraber aşağıdaki gibi kategorilere ayrılmıştır (Bingöl 2013):

a) Suriye vatandaşı olanlar,
b) Vatandaşlıktan çıkarılan ve resmi olarak yabancı olarak kaydedilenler,
c) Vatandaşlıktan çıkarılan, ancak resmi olarak kayıtlara geçirilmesi tanımlanmayanlar. Bu grup "Ketum" olarak isimlendirilir.

Ketum gruplar yabancı olarak tanımlanır ve kendilerine kırmızı renkte bir kimlik belgesi verilir. Pasaport çıkarma ve ülke dışına çıkma izni verilmez. Ayrıca, vatandaşların yararlandığı hiçbir haktan faydalanamazlar. Ketum kategoride bulunan Kürtler ise alt gruplara ayrılır:

I. Yerli bir anne ve yabancı bir babadan doğanlar,
II. Ketum bir anneden ve yabancı bir babadan doğanlar,
III. Ketum grubundaki anne ve babadan doğanlar.

Suriye'de 2013 yılı itibari ile yaklaşık 300 bin Suriye Kürdünün vatandaşlıktan çıkarılmış olabileceği kayıt altına alınmıştır. Ancak, bu konu ile ilgili resmi kayıtlar net değildir. Özellikle kuzey Suriye'de ikamet eden ve vatandaşlıktan çıkarılanlar genellikle başkent Şam ve civarı bölgelere göç etmişlerdir.

Suriye Kürtlerinin vatandaşlıktan çıkarılması neticesinde seçimlerde aday olma veya oy kullanma hakları ellerinden alınmıştır. Ayrıca, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 25. Maddesi ile garanti edilen kamusal hayat ve aktif siyaset içine girme hakları yok sayılmıştır.

Kültürel ve sosyal haklar anlamında ise Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar sözleşmesine göre devletler toplumun her bireyine sağlık hizmetleri

sunmalıdır. Bu bağlamda vatandaşlıktan çıkarılan Suriye Kürtleri sağlık hizmetlerine ulaşma ve tıbbi tedavi konularında ayrımcılıkla ile karşılaşmaktadırlar. Bu sebepten dolayı Suriye'de yaşayan çok fazla sayıda Kürt sağlık hizmetinden yararlanamamaktadır. Benzer durumlar eğitim alanında da görülmektedir. Genel olarak maddi açıdan yeterli seviyede olmayan Kürtler bu sebepten dolayı erken yaşlarda okula gidememekte ve çalışmaya başlamaktadır. Ayrıca, vatandaşlıktan çıkarılmalarından dolayı da eğitim hakkında yararlanamayan Kürt sayısı çoktur. Ketum gruplarında yer alanlar ise diğerlerine göre daha iyi sağlık ve eğitim haklarına sahiptirler.

Yukarıda belirtildiği gibi Suriye Kürtleri siyasi, medeni ve kültürel hakları her ne kadar ilgili insan hakları sözleşmelerinde belirtilse de bunlara sahip değildir. Ayrıca, Kürtlerin kendi dillerinde konuşmaları da yasaktır. Bu durum BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin 30. Maddesinde belirtilen "Soya, dine ya da dile dayalı azınlıkların ya da yerli halkların var olduğu devletlerde, böyle bir azınlığa mensup olan ya da yerli halktan olan çocuk, ait olduğu azınlık topluluğunun diğer üyeleri ile birlikte kendi kültüründen yararlanma, kendi dinine inanma ve uygulama ve kendi dilini kullanma hakkından yoksun bırakılamayacağını" dair belirtilen çocuk haklarına aykırıdır.

2.4 KÜRT SİYASİ HAREKETİ VE PYD'NİN KURULUŞU

PYD, Partiya Yekitiya Demokrat ya da Türkçe adıyla Demokratik Birlik Partisi Suriye'nin kuzeyinde 2003 yılında kurulmuş siyasi bir partidir. Her ne kadar 2003 yılında kurulmuş olsa da faaliyetlerinin başlaması 1980'li yıllara kadar gitmektedir (Acun ve Keskin 2016). PYD örgütlenmesine karşı Esed rejimi tarafından tutuklamalar ve siyasi baskılar yapılmıştır. Ancak, PYD'nin özellikle son dönemlerde Esed rejimiyle ilişkileri vardır. (İşyar 2017). Özellikle ortak düşman olarak ilan ettikleri Türkiye'ye karşı görüş birlikleri vardır. Suriye'de PYD'nin sahiplendiği ve mücadele ettiği 'Kürt Davası' ile diğer Kürt partileri ve gruplarını derinden etkilemiştir. PYD, Suriye'deki diğer Kürt partilerin arasında silahlı yapılanmaya büyük önem vermiştir.

Şekil 2.1 PYD'nin kronolojik olarak kurulum ve gelişimi

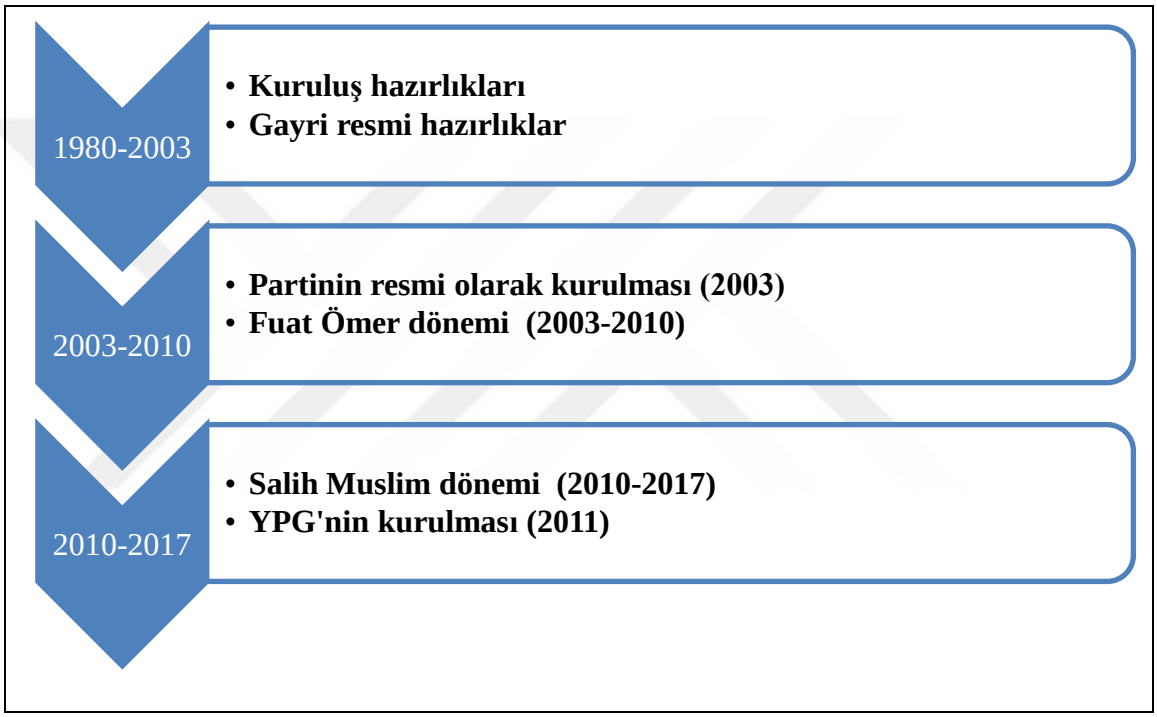

Parti kurulduğu günden sonra Suriye'deki etkinliğini özellikle iç savaşın başladığı yıllardan sonra arttırmış ve ülkedeki siyasi tablonun ana oyuncularından biri haline gelmiştir. Parti liderliğini 2003 ile 2010 yılları arasında Fuat Ömer yapmıştır. 2010 yılından 2017 yılına kadar partinin başkanlığını Salih Müslim yapmıştır. Sonrasında ise Şahoz Hasan ve Ayşe Hiso eş başkan olmuş ve bu görevlerini 2021 ortası itibariyle devam ettirmektedirler.

PYD'de sadece bir siyasi parti değil ayrıca 2011 yılında kurulan YPG (Halk Koruma Birlikleri) olarak isimlendirilen askeri bir kolu bulunmaktadır. PYD'nin askeri kolu olan YPG'nin yaklaşık 65.000 kişilik silahlı gücü bulunmaktadır. Suriye iç savaşının başlamasından sonra PYD askeri kanadı ile beraber Halep, Haseke, Serik ve Rakka

bölgelerinde bulunan bazı şehirleri günümüze kadar kontrol altında tutmayı başarmışlardır.

PYD iç savaştan sonra bir taraftan Suriye Baas hükûmeti ordusu diğer taraftan muhalif gruplardan olan Özgür Suriye Ordusu ile silahlı çatışmalara girmiştir. Ancak daha sonraları başta IŞİD olmak üzere ülkedeki radikal selefi gruplar ile savaşmak için PYD ve Özgür Suriye Ordusu birlikte hareket etmiştir.

PYD'nin, Irak'ta Celal Talabani öncülüğünde kurulmuş olan KYB (Kürdistan Yurtseverler Birliği) ile yakın ilişkileri bulunmaktadır (Acun ve Keskin 2016). Her iki parti de bulundukları ülkelerde Kürtlerin haklarını savunmakta ve bölgede özerk devletler kurma amaçları taşımaktadırlar.

PYD Türkiye tarafından PKK'nin bir kolu olarak kabul edilmektedir (Köylü 2017). Bu sebepten dolayı Türkiye, PYD'yi terörist bir örgüt olarak görmektedir ve uluslararası arenada onlara karşı diğer devletlerden işbirliği beklemektedir. Ancak, başta ABD olmak üzere Suriye bölgesinde etkin olan diğer devletler tarafından, bu beklenti karşılanmamış ve PYD özerklik isteyen gruplar arasında kabul edilmiştir. Bazı askeri operasyonlarda da ittifak halinde hareket etmişlerdir.

2.5 SURİYE İÇ SAVAŞI VE KÜRTLER

2010 yılı başlarında Tunus'ta başlayan 'Arap Baharı' daha sonra Kuzey Afrika'da Mısır, Libya ve Orta Doğu'da Suriye, Yemen gibi ülkelere sıçramıştır (Tezcür ve Yıldız 2019). Bunun neticesinde başlangıçta sokak gösterileri olarak başlayan hareket Suriye ve diğer bazı ülkelerde silahlı mücadeleye dönüşmüştür.

Ekonomik ve siyasi sorunlar temelinde Esed rejimine karşı başlatılan protestolar sonrasında ülke içerisinde birçok grup oluşmuştur. Bu gruplardan bazıları Kürtler gibi daha çok etnik temellere dayanmış veya IŞİD gibi daha çok dini tabanlı temellere dayanarak ülkede farklı siyasi ve askeri politikalar izlemişlerdir.

Suriye'deki Kürtlere ait siyasal hareketler çok parçalı bir duruma sahiptir (Tanir ve Hossino 2012). Suriye'de 2011 başlarında ortaya çıkan iç savaş ile beraber PYD, Irak Kürt Yurtseverler Birliği'yle hareket etmiş sonrasında ise Demokratik Değişim Ulusal Koordinasyon Birimi (KCK) ve Batı Kürdistan Halk Konseylerinin kurucu üyesi olmuştur.

PYD, 2012 ile 2013 yılları arasında kuzeydoğu Suriye bölgesinin kontrolünü ele

geçirmiştir (Şekil 2.2). Aşağıdaki haritada görüldüğü gibi koyu sarı renkle gösterilen bölgeler 2020 yılı itibariyle PYD'nin kontrolü altındadır. Bu bölge Suriye'nin toplam yüzölçümünün yaklaşık %25'i kadardır.

Şekil 2.2: Ocak 2020 tarihinde Suriye haritası

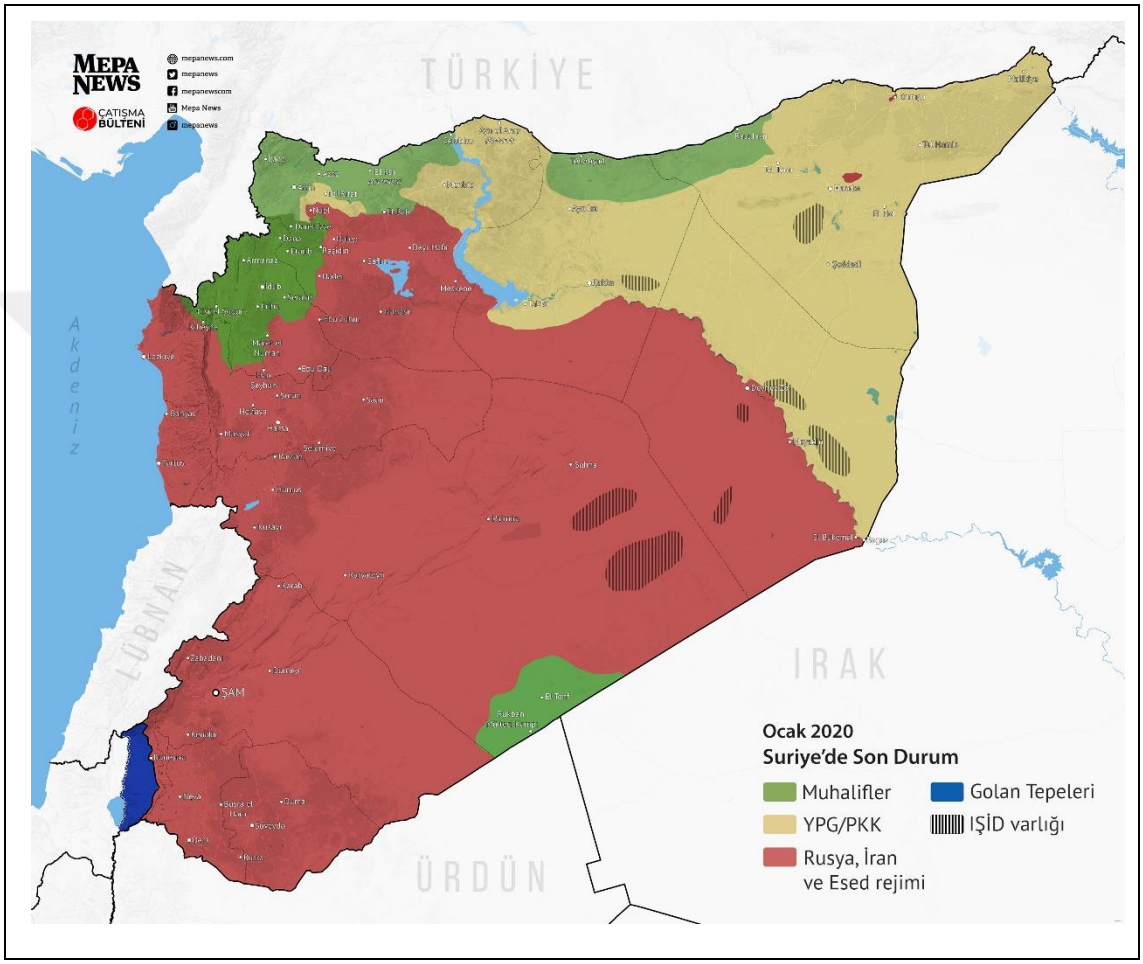

Kaynak: Mepanews, 2020

PYD çizgisinde olan farklı parti ve grupların oluşturduğu Batı Kürdistan Halk Meclisi (MGRK) ile Mesut Barzani'nin Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) çizgisinde olan parti ve grupların oluşturduğu Suriye Kürt Ulusal Meclisi (ENKS) işbirliği yaparak 2012 yılında Kürt Yüksek Komitesi'ni kurmuşlardır (Toprak ve Yeşilyurt 2017). Komite'nin amacı Suriye'de ikamet eden Kürt grupların güvenliğini sağlamak ve Kürtlerin arasındaki çatışmaları bitirmek olarak açıklanmıştır. Bu Yüksek komite anlaşmadan sonra Kürtlerin kontrol altında tuttuğu şehirlerin giriş ve çıkışlarına kontrol noktaları kurarak konumlarını güçlendirmiştir. Yapılan anlaşma uyarınca Suriye Kürt Ulusal Meclisi güçlerinin kontrol altında tuttuğu şehirlerde seçim yapılana

kadar PYD ve ENKS'in yönetmesine karar verilmiştir.

2012 yılından 2021 yılına kadar geçen sürede ise kuzey Suriye bölgesinin büyük bir kısmını elinde tutan YPG silahlı güçleri, özellikle ABD'nin desteğini alarak diğer Kürt grupları arasında daha güçlü bir duruma gelmiştir (Kaya 2020) (Tanır ve Hossino 2012). PYD ve ENKS, Suriye'de kontrol altında tuttukları bölgelerde özerklik ilan etmişlerdir. Kasım 2013'te ise Afrin, Cezire ve Kobani bölgelerinde geçici hükümet ilan etmişlerdir.

2.6 SURİYE KÜRT ULUSAL KONSEYİ

Suriye Esed hükûmeti 2011 başlarında başlayan iç savaşta Kürtlerin de başkaldırmasının önüne geçmek için kendilerine vatandaşlık sözü vermiştir. Buna paralel olarak, Suriye Kürt Ulusal Konseyi (ENKS), iç savaşın başlamasından kısa bir süre sonra Ekim 2011'de Kürdistan Demokratik Partisi, Kuzey Irak Yönetimi Başkanı Mesut Barzani'nin desteğiyle Erbil'de kurulmuştur (Toprak ve Yeşilyurt 2017).

Özellikle 2015 yılının sonlarından itibaren Rusya'nın Suriye'deki güçlü aktörlerden birisi olmaya başlaması bölgedeki yerel aktörlerin durumlarını büyük ölçüde değiştirmiştir. Dış aktörlerin varlığına olan bağlılık yerel yönetimler ile olan ilişkileri farklılaştırmış ve Suriye'yi siyasi ve idari açıdan daha kırılgan hale getirmiştir (Rashid ve Cengiz 2020).

Barzani'nin desteğini alan ENKS, bölgede bulunan diğer Kürt grupların ve muhalefeti temsil eden Suriye Ulusal Koalisyonu'nun desteğini alarak Esed rejiminin kuzey Suriye'deki devlet kurumlarının yasal olarak tanınmasına itiraz etmiş ve kabul etmemiştir.

ENKS, kurumsal olarak Suriye için federal bir devlet modelini savunmaktadır. Kurulacak devletin isminde Arap kelimesini reddetmektedir. 2011'de sol eğilimli Arap ve Suriye Arami partisi ile birlikte Esed rejimine karşı Demokratik Değişim Güçleri Ulusal Koordinasyon Komitesini kurmuşlardır. Bu koordinasyon diğer muhalif gruplar gibi rejime karşı radikal bir yaklaşım ile değil daha ılımlı ve Esed'in olmadığı demokratik bir Suriye'yi savunmaktadır.

PYD her ne kadar rejim karşıtı olsa da diğer muhalif gruplar gibi rejim ile arasındaki bağları koparmamıştır. İzlediği bu politika sayesinde Esed rejimi ile beraber işbirliği yaparak bazı kazanımlar elde etmiştir.

2.7 IŞİD'İN KÜRT BÖLGELERİNİ İŞGALİ

Irak ve Suriye İslam Devleti (IŞİD) 2001 yılında ABD'nin Afganistan'ı işgal etmesi ile beraber ortaya çıkan ve son 20 yılın en önemli terör grupları arasında sayılan illegal bir örgüttür (Özalp 2018). Başta El Kaide adını alan örgüt yıllar sonra farklı ülkelerde farklı adlarla kendini göstermiş, terör faaliyetlerini sürdürmüştür. 2003 yılında ABD'nin Irak'ı işgal etmesiyle beraber Irak'ın kuzey bölgesinde Ebu Musab El Zerkavi öncülüğünde Irak El Kaide'si adıyla kurulmuştur. El Kaide terör Örgütü lideri Usame Bin Laden ile beraber yaptıkları açıklamada El Zerkavi, El Kaide'ye biat ettiğini ve örgütüne isim olarak 'iki nehir arasında kalan' manasına gelen 'Beyn El Rafideyn El-Kaide Örgütü' isim olarak seçtiğini açıklamıştır.

Irak ve Suriye İslam Devleti (IŞİD) bölgedeki rakip ve düşman Şii müslümanlara üstünlük sağlamak ve İslam halifeliğinin oluşturulması için çok farklı şiddet ve vahşeti kullanmıştır. Örgüt kendini selefi cihatçı bir terör örgüt olarak görmektedir. (Neer ve O'toole 2014).

Bu grubun sapkın şiddet kullanımı kolektif kimliğinin belirleyici bir özelliği haline gelmiştir. Bu taktik diğer muhalif ve düşman gruplarda muazzam bir korku yaratmış ve bu da öldürülmek veya esir alınmak yerine savaş alanlarından kaçmalarına sebep olmuştur (Carter ve diğerleri 2014).

Halkı acımasız ve sıra dışı cezalarla korkutan IŞİD bölgede korkulan bir aktör haline gelmiş ve bu sayede etkinliğini büyük ölçüde artırmıştır. militanlarına, Sünni İslami (Selefi-Cihatçı) bir halifeliğin kurulabileceğine inandırmıştır. Ancak, IŞİD tarafından uygulanan aşırı şiddet bütün dünyadaki Müslümanlar tarafından kınanmıştır (Bentham 2014). Bu yöntemlerin İslami olmadığı ve ahlaki açıdan korkunç oldukları belirtilmiştir.

IŞİD'in büyümesi Arap Baharı'nın etkisine, Sünni direniş gruplarının çoğalmasına, Alevi Nusayri Şebbiha (Devlet destekli çeteler)'nın ortaya çıkmasına, Suriye'deki ayaklanmaya ve Irak başbakanının Şii yanlısı tutumuna karşı oluşan tepkilere bağlanabilir (Tezcür ve Yıldız 2019).

Kendilerini Sünni olarak niteleyen radikal terörist gruplardan El Nusra ve El Kaide yöntem ve amaç olarak benzerlik taşıyan IŞİD ile işbirliğine girmişlerdir. IŞİD lideri Ebubekir El Bağdadi, Nusra'nın kendi destekleriyle kurulduğunu belirtmiş ve IŞİD ile birleştiğini duyurmuştur (Woods 2014).

2016 yılı itibariyle ABD önderliğindeki NATO askeri gücü Suriye muhalif güçleriyle beraber, IŞİD tarafından kontrol altında tutulan Irak ve Suriye topraklarının yaklaşık yarısını bu terörist gruptan temizlemiştir (Chia ve Xeuling 2016). IŞİD özellikle Avrupa kentlerine gönderdiği militanlarıyla beraber terörist saldırılar düzenlemiştir (Speckhard ve diğerleri 2017).

2016 yılında PYD, Suriye Rejim Ordusu, ABD ve Avrupa ülkelerinin de desteğini alarak IŞİD'e karşı en yoğun silahlı mücadeleyi yapmıştır. Bunun sonucunda Irak 2017 yılının sonunda ve Suriye ise 2019 yılı başlarında IŞİD militanlarından tamamen temizlenmiştir. Örgüt lideri Abubekir el Bağdadi 2019 yılında öldürülmüştür.

2.8 PYD'NİN YÜKSELİŞİ

2014 yılında IŞİD'in Musul'u ele geçirmesiyle beraber ABD, PYD ve silahlı kolu YPG 'yi desteklemeye başlamıştır (Barfi 2016). PYD, 1984 yılından beri Türkiye'de bölücü ve silahlı faaliyetler gerçekleştiren PKK'nın Suriye'deki uzantısı olarak bilinmektedir.

Suriye rejimi ve muhalefeti uzun süreli ve çözümü olmayan bir savaşla birbirleri ile mücadele ederken, Kürt güçleri ülkenin kuzeyinin büyük bir kısmının üzerinde kontrolünü sağlamlaştırmıştır (Crisis Group 2014). Kürt güçlerinin başlıca önemli aktörleri PYD ve silahlı kanadı YPG, Türkiye sınırındaki Kürt çoğunluk topraklarında üç büyük şehre 2013 yılından beri hakimdir. PYD, 2013'te Rojeva Geçici İdaresi'ni ilan etmiştir. Rojeva'da bir Kürt yönetiminin ilan edilmesi Suriye'de, ideolojik, örgütsel ve askeri olarak PYD için çok büyük bir başarıdır. Ancak bu siyasi-askeri başarının, Kürtlerin ulusal tanınma arzusundan meydana gelen bir hareket mi yoksa sadece iç savaştan dolayı Suriye rejiminin bu bölgeyle ilgilenmemesinden mi kaynaklandığı belli değildir. Bu sebepten dolayı PYD, tek başına Suriye'nin kuzeyinin kaderini belirleyemeyeceğini idrak etmekte ve popüler cazibesini kaybetmemek, nüfuz alanlarını genişletmek adına diğer yerel güçlerle işbirliği yaparak bölgede kalıcı olmayı hedeflemektedir (Crisis Group 2014).

YPG, ABD'ye 2014 yılında gerçekleştirdiği operasyonda IŞİD'i kuzey sınır kasabası olan Kobani'den çıkarmasında yardımcı olmuştur. 2014 yılından sonraysa ABD ve PYD, Haseke ve Rakka'nın kuzeyini hava saldırılarıyla kontrol etmişlerdir. YPG, ABD'nin desteğini alarak cihatçılara karşı etkili bir savaş gücü haline gelmiştir. Günümüzde ABD'nin PYD ve YPG'ye desteği artarak devam etmektedir.

Ekim 2015'te ABD savaş uçakları, Suriye Demokratik Güçleri (SDG)'ye çok fazla sayıda mühimmat yardımında bulunmuştur. Ayrıca ABD, YPG militanları için eğitim programları düzenlemektedir.

2012 yılında PYD'nin kuzey Suriye'yi ele geçirmiştir. Türkiye bu durumu iç güvenliğine yönelik bit tehdit olarak görmüştür. PYD'nin, Türkiye'deki bölücü terör örgütü PKK ile ilişkilerinin olması ve Eed rejimiyle olan ilişkilerinden dolayı Türkiye destekli Suriye muhalefetiyle görüş ayrılıkları vardır. Türkiye, kuzey Suriye'de bir terör koridoruna izin vermeyeceğini açıklamış Suriye sınırı boyunca bir askeri tatbikat gerçekleştirmiştir.

2.9 YPG'NİN KURULUŞU

PYD/YPG örgütü devlet ve devlet dışılık arasındaki sınırlamanın tam olarak belirli olmadığı bir oluşumdur. PYD, Suriye iç savaşının başlamasından sonra, Suriye'deki PKK kamplarının kapatılmasıyla kurulmuştur.

YPG ise, yaygın olarak PYD'nin silahlı kanadı olarak kabul edilir. Suriye'nin Kamışlı ilindeki Kürtlerin ayaklanmasından sonra kurulmuştur.

Suriye'de rejim karşıtı ayaklanmalar 2011'den itibaren bir iç savaşa dönüştüğünde PYD/YPG hem kurumsal olarak hem de Suriye Kürtleri arasında en etkili aktörlerden biri haline gelmiştir (Pusane 2018). Özellikle Suriye rejim askerlerinin 2012 yılından sonra kuzey Suriye'de Afrin, Kobani ve Cezire gibi şehirlerden çekildikten sonra en önemli askeri ve siyasi aktör olarak yerini almıştır. 2014 yılından sonra IŞİD'e karşı verdikleri silahlı mücadeleyle beraber ana yerel savaş gücü haline gelerek önemini daha da artırmıştır.

YPG'ye katılan yabancı savaşçıların çoğu, komşu ülkelerden gelen Kürtlerden oluşmaktadır. Ancak bununla beraber İngiltere, Fransa, İtalya, Yunanistan, Kanada, Avustralya ve ABD'den bazı gönüllüler de YPG'ye katılarak destek vermektedir (Hatahet ve diğ. 2019). Örgüt saflarında yaklaşık 800 yabancı militan olduğu iddia edilmektedir (Hatahet ve diğ. 2019). Ancak gerçekte bu gruba katılan Türk ve Iraklı militanların sayılarına dair kesin bir veri bulunmadığından sayının daha yüksek olabileceği düşünülmektedir. PYD'yi oluşturan farklı unsurlar vardır. Bunlardan bazıları; intikam ya da heyecan arayan savaş deneyimine sahip eski askerler, batılı istihbarat kurumları mensupları ve kendini amacına adamış sıradan bireylerdir.

2.9.1 YPG'ye Destek Veren Gruplar

YPG ile Esed rejimi arasındaki ilişki karmaşıktır. PYD, bir yandan Suriye'nin toprak bütünlüğü savunsa da diğer yandan YPG'nin desteğiyle kontrol ettiği bölgelerde özerk bir devlet kurmayı amaçlamaktadır. Öte yandan özellikle IŞİD'e karşı verilen savaşta ise Esed rejim güçleri ve PYD beraber hareket etmişlerdir.

YPG'nin bir diğer karmaşık ilişkisi de PKK ile olan ilişkisidir. Türkiye ve bazı küresel aktörler (ABD, AB) tarafından terörist bir örgüt olarak tanımlanan PKK, 1980'li yıllardan beri terör eylemlerinde bulunarak Türkiye'yle çatışma halindedir. YPG de PKK ile ilişkisinden dolayı Türkiye tarafından terörist bir örgüt olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, 2016 yılında Salih Müslüm hakkında tutuklama emri çıkarılmıştır.

YPG'nin lider kadrolarını Suriyeli PKK militanları oluşturmaktadır. Bu militanlar PKK'nın kuzey Irak'ta özellikle Kandil kampında askeri ve ideolojik eğitim almışlar daha sonra da PYD/YPG'ye katılmışlardır.

YPG'nin Suriye ve Irak'taki diğer Kürt gruplarıyla ilişkileri de Kürtler arasındaki siyasi çekişmelerden dolayı çok tartışmalıdır. YPG, her ne kadar PKK lideri Abdullah Öcalan'ı kendi liderleri olarak kabul etse de PKK ile herhangi doğrudan bir ilişkiyi reddetmektedir.

PYD, bağımsız Kürt devleti olasılığı ve fikrine karşı olumlu bir tutum sergileyen bölgesel bir aktördür. Kuracakları devletin maruz kalabileceği bölgesel izolasyonu hafifletmek amacıyla Kürt olmayan azınlık ve etnik gruplara destek politikası izlenmiştir. Bundan dolayı, bölgedeki Arap ve farklı etnik kökenlere sahip azınlıklar PYD/YPG'ye karşı pozitif bir tavır içindedirler. PYD farklı etnik gruplarla yakın ilişkiler kurma yolunu seçmiştir (Bengio 2016).

ABD, Suriye'de PYD/YPG'yi devlet dışı bir aktör olarak kabul etmiş, özellikle 2014'te IŞİD'e karşı verilen mücadele ve sonrasında PYD/YPG, ABD açısından önemli bir müttefik haline gelmiştir. YPG'ye askeri-lojistik destek, eğitim ve savaş sırasında ise hava desteği sağlanmıştır. ABD özel harekat timleri, 2015 yılından beri kuzey Suriye'de varlığını sürdürmektedir (Clawson 2016). ABD hem Türkiye, hem de PYD/YPG'yle ittifak yapmaya devam etmektedir.

Sonuç olarak YPG'ye destek veren gruplar aşağıdaki gibi listelenebilir:

i. KDP (Kürdistan Demokratik Partisi-Partiya Demokrata Kurdistan)'li Peşmergeler
ii. HPG (Hezen Parastina Gel-Halk Savunma Güçleri)
iii. YBŞ (Şengal Direniş Birlikleri-Yekineyen Berxwedana Şingal)
iv. YPJ (Yekineyen Parastina Jin-Kadın Koruma Birlikleri)

YPJ (Kadın Koruma Birlikleri) Kobani çatışmasıyla beraber sadece Kürtlerin değil Arap ve Türklerin de özgürlüğü için savaştığını iddia etmektedir (Kerman ve Efegil 2017). YPJ, daha önce YPG'nin kadın kolları olarak kurulsa da sonraları ayrılmış ve silahlı bir kadın örgütü olarak varlığını sürdürmüştür. 2012 yılında kurulmuştur. 2016 yılına gelindiğinde yaklaşık 20 bin üyesi bulunan silahlı bir örgüt haline gelmiştir. Halen SDG (Suriye Demokratik Güçleri) üyesi olan örgütün liderliğini Nesrin Abdullah yapmaktadır.

2.10 KUZEY VE DOĞU SURİYE ÖZERK YÖNETİMİ

Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi ya da Batı Kürdistan ya da en bilinen adıyla Rojeva bölgedeki de facto yönetiminin ismi olup tek taraflı federal bir hükümetin ilan edilmesinden sonra kurulmuştur (Federici 2015). Yedi kantondan oluşmaktadır. Bunlar: Afrin kantonu (Başkent Tel Rifat), Cezire kantonu (Başkent Kamışlı), Fırat kantonu (Başkent Kobani), Rakka kantonu (Başkent Rakka), Tabka kantonu (Başkent Tabka), Minbic Kantonu (Başkenti Minbic), Deyr El Zor kantonu (Başkenti Ceziret El Buhamid).

Suriye'de yaşanan çatışmalar, Batı Kürdistan olarak bilinen fiili özerk bir Kürt bölgesinin kurulmasına katkıda bulunmuştur.

Suriye rejim ordusunun Temmuz 2012 yılından sonra ülkenin kuzeyindeki Kürt yoğunluklu bölgelerden çekilmesi, PYD'nin kurulması ve silahlı kanadı olan YPG'nin oluşturulmasıyla beraber Suriye'de Kürt milliyetçiliği yükselişe geçmiştir. Özellikle IŞİD'e karşı verilen mücadele silahlı Kürt gruplarının daha fazla önem kazanmasını sağlamıştır.

Şekil 2.3: Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi sınırları

Kaynak: CNN TÜRK, 2014

PYD tarafından kurulan Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi (KDSÖY) özellikle Türkiye'nin yaptığı Barış Pınarı Harekatının gerçekleştirilmesinden sonra bir varoluş mücadelesine girmiştir (Rashid ve Cengiz 2020).

KDSÖY yönetiminin siyasal konumu, Rusya ve Suriye devleti ile gerçekleştirilen görüşmelere karşın değişmemiştir. Ancak henüz devlet olma gereği olan kurumsallığını tamamlayamamıştır.

KDSÖY açısından önemli gelişmelerden birisi 9 Ekim 2019 tarihinde ABD'nin askerlerini Suriye'den çekme kararıdır (Rashid ve Cengiz 2020).

PYD ilk zamanlarda Afrin, Cezire ve Kobani kantonlarında kurduğu Demokratik Özerk Yönetim (DÖY) adını verdiği yerel meclis ve konseylerle bölge halkının ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır. DÖY daha sonraki yıllarda genişlemiş, Deyrizor

ve Rakka gibi çoğunluğunu Arap nüfusunun oluşturduğu bölgelerin eklemlenmesiyle beraber KDSÖY haline gelmiştir.

2012 yılında oluşturulan ve 2014 yılında ilan edilen özerk yönetim zaman zaman bölgesel olarak genişlemeler ve daralmalara sahne olmuştur. Toprak kazanımları veya kayıpları, bölgedeki gruplar arasında meydana gelen çatışmaların neticesine göre belirlenmiştir. Esed rejim güçlerinin Suriye'nin kuzey ve doğu bölgelerinden çekilmesi ve rejim ile PYD arasında yapılan güvenlik anlaşmaları PYD'nin bölgesel olarak önemli bir aktör olmasını sağlamıştır.

Günümüze kadar gelen süreçte kuzeydoğu Suriye bölgesinde siyasi olarak belirsizlikler devam etmektedir. Bölgede farklı yerli ve yabancı askeri ve politik grupların olması KDSÖY'ün hakimiyeti ve geleceğiyle ilgili belirsizlik yaratmaktadır. KDSÖY, ABD'nin IŞİD ile mücadelesinde en önemli müttefiklerinden birisi olmuştur.

IŞİD ile yapılan mücadelenin kazanılmasıyla beraber 2014 yılında bölgede kısmi bir barış sağlanmıştır. Özellikle 2014 yılında yapılan Kobani operasyonu, kuzeydoğu Suriye'nin idari yapısı ile ilgili önemli bir dönüm noktası olmuştur. Nüfüsunun çoğunluğunu Arapların oluşturduğu bu bölgede, Rojeva gibi algıda olumsuz çağrışım yapan bir isim yerine Kuzey Suriye Demokratik Federasyonu olarak tercih edilmiştir. Federasyonun kurucu meclisi 2017 yılında federal seçimleri destekleyen hukuki düzenlemeleri gerçekleştirmişlerdir. Bu düzenlemelere göre (Rashid ve Cengiz 2020):

1- Eylül – 2017'de komün seçimlerinin gerçekleştirilmesi.

2- Aralık – 2017 tarihinde yerel yönetim seçimlerinin gerçekleştirilmesi.

3- Ocak – 2018'de bölge meclisi seçimlerinin yapılması.

Kararlaştırılmıştır. Sonuç olarak KDSÖY, 2012 yılından itibaren kadar geçen sürede toprak kazanımları veya kayıpları ile beraber 2021'deki halini almıştır. Ancak, Astana ve Cenevre süreçlerinden dışlanan KDSÖY'ün geleceği Suriye rejimi ve Rusya'yla yapılan anlaşmalara rağmen belirsiz olarak devam etmektedir. Mevcut yapısıyla siyasi konumunun sürdürülebilirliği üzerinde hala soru işaretleri bulunmaktadır.

2.10.1 Demokratik Konfederalizm Kuramı ve PKK İlişkileri

Suriye'nin doğu Fırat bölgesinde oluşturulmaya çalışılan federal yapı, ideolojik olarak Abdullah Öcalan'ın Demokratik konfederalizm kuramını benimsemiştir. Yönetim için

belirlenen anayasada bu kuramdan ilham alınmıştır. Bu kuramı seçmesindeki en önemli neden Kuzey Irak'ta kurulan siyasi yapının aşiretlere dayalı feodal bir düzen haline gelmesi ve Kürtlere gerçek manada bireysel hak ve özgürlükleri getirememiş olmasıdır.

Demokratik Konfederalizm Kuramı 2004 yılında, Abdullah Öcalan'ın Murray Bookchin, Fernand Braudel ve Theodor Adorno gibi filozoflardan etkilenerek ortaya attığı Orta Doğu halklarını idare etmek için uygulanması gerektiğini belirttiği bir yönetim yaklaşımıdır (Matin 2018). Tarihsel olarak 2000'li yılların başlarına dayanan yaklaşım, Öcalan'ın PKK'yı Marksist Leninist ulusal kurtuluş yaklaşımından uzaklaştırarak, demokratik özerklik, demokratik konfederalizm ve demokratik modernite prensiplerini benimsetmeye başlamasıyla ortaya çıkmıştır (Yarkın 2011).

Bu kuram kapsamında PKK Kürtlerinin Türkiye'den ayrılarak devlet kurma amacından vazgeçerek, Kürtlerin yoğun yaşadığı bölgelerde anti-endüstriyelist, anti-kapitalist ve ekolojist bir demokratik modernite kurmayı amaçladığı iddia edilmiştir (Yarkın 2011). Bu bağlamda, ekonomist komünler bu projenin temel araçlarından biri haline gelmiştir.

Murray Bookchin 1921-2006 yılları arasında yaşamış Amerikalı sosyal teorist, yazar, tarihçi ve politik filozoftur (Biehl ve Bookchin 1998). Murray Bookchin sosyal anarşizm, ekoloji ve eğitim uzmanı olarak bilinmektedir. Ekoloji, anarşizm ve daha sonra komünizm çerçevesinde düşüncenin gelişimine önemli bir katkı yapmıştır (Shahvisi 2018). Küreselleşme karşıtı hareketin şekillenmesine katkı sağlamış ve gayri resmi eğitimcilerle daha keyifli öğrenim modellerini teşvik edenler için önemli yaklaşımlar üzerinde çalışmıştır.

1999 yılında Öcalan'ın yargılanma sürecinde Kürt toplumunun sorunlarıyla ilgili ortaya attığı Demokratik Cumhuriyet projesi toplumsal açıdan çok dikkat çekmiştir (Yarkın 2011). Bu yaklaşım farklı bir ülke kurma amacı taşımamaktadır. Bu kurama göre Türkiye'nin demokratikleşme süreciyle beraber birlikte yaşamak mümkündür.

Öcalan kendi kaleme aldığı eserinde konfederalizmi savunmuştur (Öcalan 2019). Sadece Orta Doğu için değil bütün dünyada benzer şekilde bölgesel halklar için konfederalizm kuramının uygulanabileceği fikrini ortaya atmıştır.

Demokratik Konfederalizm, demokratik devlet, demokratik toplum ve demokratik siyaseti tartışmaktadır. Öcalan kuramı milliyetçiliğin panzehiri olarak sunan bir görüşe

sahiptir. Ayrıca, demokratik konfederalizmin PKK'nın amaçlarına en uygun kuram ve yaklaşım olduğunu belirtmiştir (Öcalan 2019).

Abdullah Öcalan'ın İmralı sürecinde 2000'li yıllardan sonra ortaya çıkan eğilimlere paralel olarak Kürt hakaretinin Türkiye sınırları içerisinde yasal bir zemine çekilmesi ve ülke yönetimine entegrasyonu amaçlanmıştır. Bu projeler bağlamında Türkiye'nin sınırları içerisinde meclis, komünler ve yerel meclis gibi özerk birimler kurulması önerilmiştir (Yarkın 2011).

2000'li yılların başlarında ortaya çıkan Demokratik Konfederalizm kuramıyla ilgili PKK 2005 yılında yeniden oluşturulan dokuzuncu kongresini düzenlemiştir. Bu kongrede Öcalan'ın, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Türkiye mahkemelerine sunduğu tezler kapsamında bazı kararlar alınmıştır.

Bu kuram kapsamında ortaya çıkan temel amaç merkezi bir devlet kurmak değildir. Bunun yerine, köyler ve mahallelerin de dahil edildiği toplumsal komünler önerilmiştir. Bildirgede aşağıdaki kararlar ve amaçlar sunulmuştur (Yarkın 2011):

"Demokratik Konfederalizm, Kürt halkının özgürlük ve demokrasi düzenidir. Böyle bir toplumsal düzeni bugünden kurmak için halkımız, köylerde, mahallelerde, fabrikalarda komünlerini oluşturarak, özgür ve demokratik yaşamını kurmalıdır". (Yeniden İnşa Bildirgesi 2005).

Sonuç olarak Kürt Hareketi'nin Demokratik Konfederalizme doğru dönüşümü, özgürleştirici siyasi örgütlenme için yeni bir ufuk vaat etmektedir (Gerber ve Brincat 2018).

Aşiretçilik veya milliyetçiliğin geleneksel destek ağlarının ötesine uzanan Demokratik Konfederalizm Kuramı, demokratik, hümanist ve ekolojik bir yaklaşımdır.

2.10.2 Doğu Fırat Bölgesi'nde Demografik Değişim Tartışmaları

Fırat ve Dicle ırmakları arasında kalan Mezopotamya bölgesi insan neslinin binlerce yıllık tarihinde en önemli bölgelerden birisi olarak bilinmektedir (Değirmenci, 2007). Özellikle Fırat bölgesinin doğusu su kaynakları açısından bölge ülkeleri arasında önemli tartışmalara ve rekabete sebep olmaktadır (Değirmenci, 2007).

Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi (KDSÖY) doğu Fırat bölgesinde bulunan bölgeleri kontrol etmektedir. Rojeva olarak da bilinen bu bölge Afrin, Rakka, Mimbiç ve Cezire gibi önemli kentleri içine almaktadır. Bu kentler kendi özerk meclisleriyle

yönetilmektedirler.

Suriye'deki iç savaşın ortaya çıktığı 2011 yılından itibaren Türkiye, Suriye'deki PKK bağlantılı gruplara karşı alarma geçmiştir. 2020 yılına kadar bölgede üç farklı askerî harekat düzenlenmiştir. Bunlar 2016 yılında Fırat Kalkanı, 2018 yılında Zeytin Dalı ve 2019 yılında ise Barış Pınarı Harekatlarıdır. Yapılan bu askeri harekatlar ABD ve Rusya ile istihbari işbirliği içinde ve Özgür Suriye Ordusu'nda bulunan askerlerle gerçekleştirilmiştir. Harekât kapsamında ele geçirilen bölgeler Türkiye ve Özgür Suriye Ordusu tarafından kontrol edilmektedir. Harekatın yapıldığı bölgelerdeki kentler Fırat'ın batı tarafında yer almaktadır. Yapılan askeri harekatlar sonucunda bölgedeki terör unsurlarının yok edilmesi ve Suriye'nin demokratik geleceğiyle ilgili önemli adımlar atılmıştır (Polat 2020).

Türkiye'nin gerçekleştirdiği harekatlar, Esed rejiminden kaçan muhalif gruplar ve siviller için güvenli bir liman oluşturmuş, Türkiye'nin güneydoğu sınırlarında oluşması muhtemel bir terör hattını önlemeye çalışmış ve YPG'nin kontrolündeki Afrin gibi stratejik bir noktayı PYD kontrolünden çıkarmıştır. Böylece batı Fırat bölgesindeki kentlerde PYD varlığı sona erdirilmiştir.

Suriye rejimine karşı mücadele eden muhalif gruplar, yaşanan çatışmalarda çok fazla kayıp vermişlerdir. Astana sürecinde ilan edilen dört çatışmasızlık bölgesinden üçü Esed rejim güçleri tarafından ele geçirilmiştir. İdlib dışında kalan bu bölgelerin Esed'in kontrolüne geçmesiyle beraber Türkiye, gerçekleştirdiği operasyonlarla Afrin bölgesini muhaliflerin kontrolüne vermiştir (Şensoy 2018). Böylece Suriye fiili olarak üç bölgeye ayrılmıştır; Türkiye ve rejim karşıtı Özgür Suriye Ordusu tarafından yönetilen batı Fırat bölgesi, PYD tarafından yönetilen doğu Fırat bölgesi ve Esed rejiminin yönettiği bu bölgelerin güneyinde kalan şehirler. Atılan bu adımlar, üç bölge arasında sınır çizgilerinin çizilmesine sebep olmuştur.

2018 yılı Suriye iç savaşında önemli bir kırılma noktası olmuştur. Türkiye'nin Zeytin Dalı Operasyonu, Rus uçağının Türkiye tarafından düşürülmesi, ABD'nin Suriye'den çekilmeye başlaması ve PYD'yi desteklemeye açıkça devam etmesi, Türkiye, Rusya ve İran ile gerçekleştirilen Astana görüşmeleri ve çatışmasızlık bölgelerinde sivil hayatın yeniden normale dönmesi için gerçekleştirilen uluslararası çabalar ve faaliyetlere sahne olmuştur (Şensoy 2018).

2.10.3 Özerk Yönetime Destek Veren Gruplar

Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi Suriye'nin kuzeydoğusunda kurulmuş siyasi bir oluşumdur. Özerk bölge başlangıçta Afrin, Cezire, Kobani, ve Sahba olmak üzere dört adet önemli kanton birimini içine almıştır. Bölgede yaşayan toplam nüfus 2018 yılı itibari ile yaklaşık 2 milyondur (Balanche 2018).

Bölge aynı zamanda Suriye Kürdistan'ı olarak isimlendirilmektedir. 2014 yılında kabul edilen özerklik anayasasındaki 8.maddeye göre Rojeva özerk bölgesi içerisinde bulunan bütün kantonlara yerel özyönetim hakkı tanınmıştır. Kantonlar bu anayasaya göre kendi meclislerini seçmede özgürdürler. Ancak, her ne kadar anayasada böyle yazsa da kantonların, PYD veya PYD destekli yöneticiler tarafından yönetildiği iddia edilmektedir (Khalaf 2016).

PYD'yi destekleyen gruplar Nisan 2016'da de facto statüsünde Suriye'nin kuzey bölgesinde özerklik ilan etmişlerdir. Federasyon, Suriye'de faaliyet gösteren Kürt grupların destekleriyle gerçekleştirilmiştir (Balanche 2018). Aralık 2016'da PYD öncülüğünde, Suriye Demokratik Konseyi adında 13 üyenin yer aldığı bir meclis oluşturulmuştur. Yapılan seçimlerde Buğday Dalgası Hareketi Lideri olan Heysem Menna ve Demokratik Toplum Hareketi lideri İlham Ahmed eş başkan olarak seçilmişlerdir.

Kurulan federasyon 2016 yılında Esed rejiminin kabul edilmediği ve Suriye'den bağımsız bir devlet kurulabileceğini açıklamıştır. Federasyonun eş başkanlarından birisi Kürt, diğeri ise Araplardan seçilmiştir. Cezire kantonu eş başkanlığına Hadiye Yusuf ve Tel Abyad eş başkanlığına Mensur El Selum seçilmiştir. Bununla beraber eş başkanların da dahil olduğu toplam 200 kişilik bir meclis ve 31 kişiden oluşan Meclis Yürütme Kurulu oluşturulmuştur.

Ancak, bölgede bulunan Arap ve Türkmen aşiretleri yaptıkları yazılı açıklamalarda Suriye'nin kuzeyinde kurulan herhangi bir federasyon ve oluşuma destek vermediklerini deklare etmişlerdir. Diğer yandan Irak Bölgesel Kürt Yönetimi başkanı Mesud Barzani ise Suriye'de oluşturulan Kuzey Suriye Federasyonunu destekledikleri bildirmiştir.

2.10.4 PYD Karşıtı Silahlı Gruplar

YPG, Suriye'nin kuzeyinde silahlı mücadele içinde bulunan gruplardan en önemlisi olarak görülmektedir (Öğür ve Baykal 2018).

Halk Koruma Birimleri olarak bilinen YPG Suriye'deki başlıca Kürt silahlı örgütüdür. Rojeva adını verdikleri bölgenin kuzeyinde yaşayan Kürtleri korumak amaçlı kurulmasına rağmen son yıllarda özerkliği savunmaya başlayan bir grup olarak bilinmektedir (CFR-Council on Foreign Relations, 2019). YPG, 2015 yılında bölgedeki Arap ve etnik Türkmen milislerle ittifak kurarak, Suriye Demokratik Güçleri (SDG)'ni oluşturmuştur. Yarıya yakını YPG'li olmak üzere yaklaşık 40 bin civarında savaşçısı olduğu tahmin edilmektedir. SDG, Amerika Birleşik Devletleri tarafından askeri, politik ve ekonomik olarak desteklenmektedir. Birlikte hareket ederek Suriye'nin kuzeyinde IŞİD güçlerini mağlup etmişlerdir.

YPG dışında bölgede bulunan diğer silahlı gruplardan en önemlileri Irak ve Şam İslam Devleti (IŞİD) ve Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) olarak bilinmektedir (Semin 2015). IŞİD bölgedeki varlığı 2013 yılında başlamış ve 2018 yılında sonlanmıştır. Başta Türkiye ve ABD tarafından desteklenen Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) ise çoğunlukla Suriye ordusunda görev yapmış eski askerlerden oluşmuştur. Buna rağmen Suriye'nin kuzey batı bölgesinde Türkiye sınırındaki İdlib ve civarındaki küçük bir bölgeyi kontrol etmektedirler.

2.10.5 PYD-Esed Rejimi İlişkileri

PYD ve Esed rejimi ilişkileri, askeri ve siyasi temellere dayanır (Caves 2012). Başlangıçta PYD ve sonraki süreçte SDG tarafından ortaya atılan projeye göre Suriye için en ideal yönetim biçiminin federal sistem olduğu savunulmaktadır. Projede dünyanın birçok bölgesinde, federal yönetim biçiminin insanların bölgesel sınırlarda barış içinde ve özgürce yaşamalarını sağladığı fikri vurgulanmıştır.

PYD kurulduğu günden itibaren 7 konferans gerçekleştirmiştir: Kamışlı kentinde 3, Irak'ın kuzeyindeki Kandil bölgesinde 4 konferans yapılmıştır. (Ertuğrul 2016). Bu konferanslarda, 2012 yılında düzenlenen ilk konferans dışında, siyasi proje, usul ve tüzükte önemli bir değişiklik olmamıştır.

Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esed yönetimi, Suriye iç savaşı öncesinde Kürtlerin siyasi olarak ülke yönetimine katılmalarını düşük seviyede de olsa izin vermiştir (Toprak ve Yeşilyurt 2017). Suriye rejimi Kürtlere bu hakları tanımasını sosyolojik nedenlerle bağlasa da aslında rejim bu uygulamada kendini korumak için Kürtlerden yararlanmak istemiştir (Toprak ve Yeşilyurt 2017). Bu kapsamda Kürt partilere özel haklar tanımıştır.

PYD ile Suriye rejimi arasındaki ilişki, 1980'li yıllara kadar gitmektedir. Bu dönemde Hafız Esed PKK'yı desteklemiş hatta PKK lideri Abdullah Öcalan'ın başkent Şam'da ikamet etmesine izin vermiştir. Sonraki süreçte Suriye istihbaratı Suriyeli PKK'lıların kendilerini PYD olarak yeniden yapılandırmasına izin vermiştir (Lowe 2016).

Beşşar Esed döneminde, 2004'te Suriye'nin kuzeyinde Kamışlı kentinde meydana gelen Kürt ayaklanması, tırmanan şiddet ve meydana gelen ölümlerden sonra kötü gidişe dur diyebilmek adına rejim yeni iletişim araçları geliştirmeye çalışmıştır. 2011 yılında, ülkenin genelinde patlayan halk ayaklanmalarının baskısı altında kalan devlet başkanı Beşşar Esed, vatandaşlık verilmesi dahil olmak üzere Kürtlere bir açılım politikası izlemiştir. Temmuz 2012'de rejimin Şam'da büyük bir bombalı saldırıyla sarsılmasından sonra PYD kuzeyde bazı Kürt kasabalarının kontrolünü ele geçirmiştir.

Esed rejimi PYD ve YPG'nin kendi bölgelerinde tutunmasına izin vermiştir (Reuters 2020). YPG komutanı Mazlum Abdi 2017'de Suriye'de Kürt haklarının güvence altına alınmasının Esed hükümetiyle bir sorunu olmayacağını belirtmiştir (Reuters 2020).

Ancak Şam yönetimi Kürtler'in özerklik taleplerine karşı çıkmaktadır. Suriye dışişleri bakanı Velid Mullim bu konuda "Suriye'de federalizm tartışmaya kapalı bir konudur" demiştir (Reuters 2020). Bu sebepten dolayı 2019 yılında taraflar arasındaki görüşmelerde ilerleme kaydedilemedi. Önde gelen Kürt siyasetçi İlham Ahmed yaptığı açıklamada, Kürt yetkililerin rejim hükümetine "ademi merkeziyetçi bir Suriye çerçevesinde" siyasi bir çözüme ulaşılması için yeni bir girişim başlattığını belirtmiştir (Reuters 2020).

Suriye Demokratik Güçleri (SDG), Suriye rejim ordusunun Minbic ve Kobani kasabalarına girmesini kabul etmiş, Rusya'nın da desteğiyle imzalanan 13 Ekim 2019 da anlaşmasının ardından işbirliklerinin arttığı gözlemlenmiştir (Observer 2019). Bundan kısa bir süre sonra, Suriye Devleti resmi haber ajansı SANA, Suriye Ordusu askerlerinin 'Türkiye'nin saldırganlığına karşı direniş' hamlesi yaptığını belirterek ülkenin kuzeyine konuşlanmaya başladığını duyurmuştur. Aynı günlerde üst düzey bir Kürt yetkili, SDG ile Suriye Hükümeti ve Rus müttefiki arasındaki görüşmelerin yapıldığını belirtmiştir.

2019 yılı sonlarına doğru Suriye Ordusu ve Rus kuvvetleri SDG ile beraber Resulayn, Minbic, Kobani, Rakka, At Tabka, Haseke ve çok sayıda küçük kasaba ve köyleri ele geçirmiştir (Barfi 2016). Suriye ve Rus birlikleri, SDG'nin kontrol ettiği bölgelerin

bağlantı hattına yerleştirilerek Türk ordusu ve müttefik grupların ilerleyişini durdurmak istemiştir.

2.10.6 Zeytindalı ve Fırat Kalkanı Bölgelerinde Kürtlerin Durumu

Türkiye için Rojeva çok katmanlı ve çok boyutlu bir sorundur. Türkiye'nin Suriye'deki Kürtlere yönelik politikalarıyla Türkiye'de yaşayan Kürtlere yönelik politikası birbirinden ayrılamaz (Rowe 2016). Türkiye devlet politikası çerçevesinde, sınırında herhangi bir Kürt oluşumunun içerde Kürt sorununa doğrudan etkileyeceğini düşünmekte ve bunu bir tehdit olarak görmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti PKK'yı, en büyük güvenlik sorunu olarak görmesinden dolayı, Suriye sınırında PKK'ya paralel bir ideolojiyi benimsemiş bir oluşumu kesinlikle reddetmektedir (Rowe 2016). Türkiye, benzer şekilde 1990'larda Irak Kürdistan Bölgesi'ne (IKB) dair endişelerini açıkça dile getirmiştir. Buna rağmen sonradan bu oluşumu kabul etmiş ve hatta orada alt yapı ve imar projeleri geliştirmiştir. Ancak, Suriye konusu biraz daha farklıdır. PKK'nın ana aktör olması nedeniyle Suriye'nin kuzey batısında kurulacak bir Kürt özerk yönetimi daha farklı kapsamda değerlendirilmektedir.

Türkiye ve Suriye ilişkileri 2000'li yılların başında Hafız Esed'in ölümü ve yerine oğlu Beşşar'ın geçmesiyle önemli gelişme kaydetmiştir (Özalp 2018). İlişkilerde yaşanan bu iyileşme ikili işbirlikleri ile beraber iki ülke arasındaki ticaret hacmini yaklaşık 2,5 milyar dolar seviyelerine yükseltmiştir. Ancak 2011 yılında başlayan iç savaş ikili ilişkilerin sonunu getirmiş, iki ülke birbirlerini düşman ilan etmişlerdir. Süreç gittikçe kötüye gitmiş 2016 yılından itibaren Türkiye, sınır güvenliğini korumaya yönelik askeri harekatlar yapmaya başlamıştır.

Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) Temmuz 2011'de kurulmuştur (Toprak ve Yeşilyurt 2017). Kuruluş felsefesi olarak Esed rejim karşıtlığını benimsemiş, rejimi yıkmak için silahlı mücadeleye girmiştir. ÖSO temelde Esed rejiminden kaçan veya rejimle çalışmayı reddeden üst düzey asker, subay ve gönüllü muhaliflerden oluşmaktadır.

ÖSO'nun ortaya çıkışından itibaren bölgedeki diğer güç odaklarıyla özellikle de PYD ile bir güç savaşına girmiştir. PYD ve ÖSO arasında pek çok silahlı çatışma yaşanmıştır. ÖSO'ya karşı ENKS ve PYD anlaşma imzalamış ve YPG'yi oluşturmuşlardır.

Türkiye'nin yaptığı askeri harekâtların temel amacı YPG unsurlarının Fırat'ın batısına

geçmesini engellemektir. Bu yüzden operayona ‘Fırat Kalkanı Operasyonu’ ismi verilmiştir.

Türkiye 24 Ağustos 2016'da IŞİD ve YPG’ye karşı geniş, taaruz operasyonu yapmış Türkiye-Suriye sınırındaki Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) mensuplarıyla kara, hava ve özel harekat kuvvetleri konuşlandırarak kuzey Suriye'de önemli bir hamle yapmıştır. (Yager 2016). Bu operasyonun başarısı, askeri operasyonların stratejik hedeflerine ulaşmak için kara gücünün ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Toplam yedi haftadan biraz fazla süren operasyonlarda Türkiye, 1.100 kilometrekarelik bir alanın kontrolünü ele geçirerek çok sayıda stratejik hedefe ulaştığını açıklamıştır.

Türkiye, gerçekleştirdiği Fırat Kalkanı Operasyonu için gerekçe olarak bölgede faaliyet gösteren IŞİD ve PYD benzeri terör ötgütlerinin oluşturduğu tehdit ve sınır güvenlik kaygılarını göstermiştir. Bu operasyonda güvenlik kaygılarının yanında askeri, siyasi ve ekonomik bir çok gerekçe sunmuştur (Özalp 2018).

Operasyonda askeri açıdan PYD/YPG örgütlerinin Fırat’ın batısına geçmesinin engellenmesi amaçlanmıştır. Politik olarak Suriye'nin toprak bütünlüğünün korunması amaçlanmıştır. Buradaki bir diğer hedef ise Suriye’nin kuzeyinde oluşturulmaya çalışılan Kürt özerk yönetimiyle Irak’ın kuzeyinde bulunan Kürt yönetimlerinin temasını engellemektir. Bu harekat kapsamında Suriye'nin kuzeyinde Azez, El Bab, El Rai, Cerablus, ve Minbic gibi kentler ele geçirilmiş ve kontrol altına alınmıştır.

Fırat Kalkanı Operasyonu (FKO) hedeflediği siyasi, askeri ve sosyal kazanımları tam anlamıyla garanti altına almak amacıyla Zeytin Dalı Operasyonunu yapmıştır. Fırat Kalkanı Operasyonu Suriye'de sadece terör örgütlerine karşı değil Türkiye'nin bölgedeki rakiplerine karşı gerçekleştirilmiş askeri bir hamle olarak kabul edilmektedir (Özalp 2018). Bu harekat ile ayrıca Suriye’de bulunan ve yardım ihtiyacı olan sivillere insani yardım ulaştırma hedefi de bulunmaktadır.

Şekil 2.4: Fırat Kalkanı operasyonu sonucunda selinen son durum

Kaynak: Vatan Gazetesi, 2017

Özellikle Afrin bölgesive civarını hedef alan operasyon 20 Ocak 2018 günü akşama doğru başlamıştır. Zeytin Dalı operasyonunun siyasi, diplomatik ve askerî açıdan birçok sonuçları olmuştur (Kibaroğlu 2018).

Yapılan askerî harekâta katılan Türk Hava Kuvvetlerine bağlı 72 savaş uçağı daha önceden belirlenen PYD ve YPG'ye ait depolar, sığınaklar ve diğer alanlarını hedef olarak belirlemiş ve bu hedefleri yok etmeye yönelik taarruz gerçekleştirmiştir (Kibaroğlu 2018). Ayrıca, karadan çok namlulu roket atarlar ve uzun menzilli toplar ve obüslerle hava harekatına destek verilmiştir. Böylece karadan giden askerlerin gidiş güzergahı temizlenmiştir. Harekat ÖSO mensupları tarafından da desteklenmiştir.

Zeytin Dalı Harekâtı yerel ve uluslararası medyanın gündeminde geniş yer verilmiştir. Ülkede milliyetçi-muhafazakar çizgide yayın yapan medya, siyasetçi, siyasi parti liderleri ve vatandaşlardan oluşan geniş bir kamuoyu harekâtı desteklemiştir. Harekatın yurt dışındaki yansımalarına bakıldığında Türkiye'nin güvenlik tehdidine karşı gösterdiği tepki Türkiye müttefiki ülkelerce haklı bulunmuş ve desteklenmiştir ancak ABD, Fransa, İran ve Rusya gibi Suriye'de etkin devletler harekat için endişelerini bildirseler de harekat sonunda Türkiye'ye karşı olumsuz bir tavır içine girmemişlerdir. Bu harekatta Türkiye, YPG'ye silahlı destek veren ABD'ye tepkisini

de ortaya koymuştur.

3. ABD'NİN GENEL SURİYE POLİTİKASI

Amerika Birleşik Devletleri, 20. yüzyılın ortalarında elde ettiği ekonomik, siyasi ve askeri üstünlükle dünya üzerinde politik belirleyici bir ülke konumunda olmuştur. Bu sebepten dolayı dünyanın herhangi bir yerinde gerçekleşen bölgesel olaylara bile kayıtsız kalmamış her zaman müdahaleci bir politika izlemiştir. Bu müdahaleleri her zaman kendisi doğrudan yapmamış, bazen BM ve NATO gibi uluslararası kurumların da desteğiyle gerçekleştirmiştir.

Orta Doğu bölgesi sahip olduğu fosil yakıtlar ve enerji kaynaklarından dolayı her zaman ABD'nin en fazla ilgilendiği bölgelerden birisi olmuştur (Sharp ve Blanchard 2012). Ayrıca, dini açıdan merkez olarak kabul edilen Kudüs bu bölgenin önemini daha da arttırmaktadır. Bu sebeplerden dolayı ABD'nin, 2011 yılında Arap Baharı'nın tetiklediği Suriye İç Savaşı'na müdahil olması olağan bir durum olarak karşımıza çıkmıştır.

Suriye ve ABD arasındaki diplomatik ilişkiler 2020 yılına gelindiğinde süregelen iç savaştan dolayı kesintiye uğramıştır. Washington ve Şam ilişkileri Suriye İç Savaşı'nın başlamasından sonra 2012'de askıya alınmıştır. İki devlet arasındaki öncelikli anlaşmazlık konuları arasında Arap-İsrail çatışması, Suriye toprağı olan Golan Tepeleri'nin İsrail tarafından ilhakı ve Irak Savaşı yer almaktadır.

2010 yılında ortaya çıkan Arap Baharı halk hareketleriyle beraber Suriye'de ve bölgedeki siyasi ve askeri gelişmelerden dolayı ABD'nin Suriye politikalarında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Bunlardan en önemlisi ABD'nin Suriye iç savaşından dolayı bölgede oluşan dengesizlik ve karışıklıklarda, azınlıkları korumak ve halkların özgür ve barış içinde yaşamalarını desteklemek gerekçesiyle atmış olduğu adımlardır.

ABD her ne kadar Esed rejimiyle ilişkilerini devam ettirmese de rejim ile muhalifler arasında kalıcı barışçıl çözümler arama amacıyla yürütülen diplomatik insiyatifleri desteklemiştir. ABD Suriye'de, Rusya, AB, Türkiye ve bölgedeki önemli aktörlerle işbirliğini devam ettirmiştir. Aynı zamanda Suriye'nin kuzeyinde bulunan Kürt gruplarla ilişkilerini daha fazla geliştirme politikası izlemiştir. Bu sebepten dolayı PYD/YPG ve çeşitli silahlı Kürt gruplarına askeri, politik ve ekonomik destekler sunmuştur.

2014 yılında Suriye iç savaşına taraf olan ABD bölgede müttefikleri ile beraber

kurduğu 23 üsle ülkedeki petrol sahaları başta olmak üzere stratejik noktaları kontrol altına almayı amaçlamıştır. ABD üsleri, Rus ve İran tarafından kurulan üslere karşı politik hamleler olarak da görülebilir.

Şekil 3.1: ABD'nin Suriye topraklarındaki üsleri

Kaynak: TRT Haber 2018

ABD 2014 yılında Suriye iç savaşına IŞİD'in ortaya çıkmasıyla beraber müdahil olmuştur. IŞİD'li teröristlere karşı YPG'yi destekleyerek ülkede IŞİD varlığını bitirmiştir. Kurulan üsler bu mücadele için gerekli lojistik destek ve eğitimler için önemli noktalar olmuştur. Sonrasındaysa bazı üslerin yerleri değiştirilmiş veya boşaltılmıştır.

Amerikan üsleri, Türkiye sınırına yakın, terör örgütü YPG/PKK'nın işgalindeki bölgelerde yer almakadır. Minbic, Kamışlı, Tabka, Derbesiyye, Rümeylan ve Ayn el Arab'da ABD'nin hava üssü bulunmaktadır. Haseke'de ise ABD'nin radar üssü yer almaktadır. Amerikan ordusu bu noktalardan hem hava operasyonları düzenmekte, hem de karadan terör örgütü YPG'ye eğitim ve destek vermektedir. (Sonhaberler 2019)

3.1 ABD'NİN SURİYE KÜRT POLİTİKASI

Suriye iç savaşının başladığı 2011 yılına kadar ABD'nin Suriye Kürtlerine yönelik açık bir politika izlediği söylenemez. Bu yıla kadar ABD Suriye devletini temsil eden hükümetlerle diplomatik ilişkiler kurmuş, içerdeki farklı etnik unsurlara özellikle de Kürtlere yönelik doğrudan bir ilişkisi olmamıştır. Ancak son 10 sene göz önüne alındığında ABD ile Suriye Kürtleri arasındaki ilişkiler müttefik düzeyine

yükselmiştir.

2021 yılının ortaları itibariyle ABD ile Suriye arasında herhangi bir diplomatik ilişki bulunmamaktadır. ABD, Şubat 2012 yılında Büyükelçisini Şam'dan çekmiş aynı yılın Aralık ayında da Suriye Ulusal Konseyi'ni resmi muhatap olarak kabul etmiştir.

İki ülke arasında ilk temas Suriye'nin Osmanlı Devletine bağlı olduğu 1835 yılında ilk ABD konsolosunun atanmasıyla başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında 1945 yılında Suriye'nin bağımsızlığını ilan etmesi ile beraber ABD büyükelçiliği başkent Şam'da açılmıştır. Washington ve Şam arasında ilk siyasi kriz Suriye'nin kuruluşundan kısa bir süre sonra, Suriye devlet başkanını devirmeye yönelik başarısız darbe girişimiyle meydana gelmiştir. Bundan sonra da ilişkilerde iniş ve çıkışlar yaşanmıştır. 2000'li yıllarda Hafız Esed'in ölümüyle başlayan Beşşar Esed döneminde gelişen ilişkiler 2011 yılında patlak veren iç savaşla sekteye uğramıştır.

Orta Doğu, 1. Dünya savaşından sonra Osmanlı Devletinin tarih sahnesinden çekilmesiyle beraber İngiliz ve Fransızların hegemonyasına girmiştir (Kılıç 2020). 2. Dünya Savaşı sonrasında İsrail Devleti'nin kurulmasıyla beraber ABD'nin bölgeye olan ilgisi ve egemenlik kurma çabaları daha çok artmıştır (Kılıç 2020). Bölgenin zengin pertol kaynaklarına sahip olması da ABD'nin ilgisini bir kat daha artırmıştır. Bu anlamda Suriye hem coğrafi olarak İsrail'e komşu bir ülke olarak hem de petrol kaynaklarına sahip ülkelere yakın jeostratejik öneme sahip bir alan üzerinde bulunması hasebiyle ABD'nin ilgisini cezbetmektedir.

ABD Suriye'yle diplomatik ilişkileri askıya aldığı dönemde, Suriye Kürtleri ile müttefik ilişkileri kurmuş ve onlarla ortak bir şekilde hareket etmiştir. ABD bölgede IŞİD'in yok edilmesi için yapılan mücadelede Kürtlere yer vermiş, ortak askeri operasyonlar düzenlemiştir. Bu operasyonlarda tecrübe kazanan Kürt güçlerinin 'ordulaşma süreci' hızlanmıştır. Bu dönemde PYD'nin kurumsallaşması sağlanmıştır.

ABD'nin bölgedeki Kürtlerle ilk teması Irak'ta olmuştur. Irak'ın işgali ve Saddam Hüseyin'in devrilmesinde Kürtlerle koordinasyon ve işbirliği içinde hareket etmiştir. İki körfez savaşı sırasında Irak Kürtlerini en önemli müttefiki olarak görmüştür. Bu dönemde Kürtlerle siyasi ve askeri ilişkilerini artırmış, bölgedeki Kürtlerin sesinin uluslararası arenada duyulmasını sağlamıştır. Afganistan ve Irak'ta beklenenden daha fazla asker kaybına uğramasından dolayı iç kamuoyunda eleştirilen ABD hükümeti Suriye'nin kuzeyinde IŞİD'le savaşta YPG'den faydalanmıştır. Böylece ABD hem

operasyonlarda asker kayıplarını minimuma indirmeyi başarmış hem de IŞİD'den temizlenen bölgeleri PYD'nin kontrolüne vermenin alt yapısını hazırlamıştır.

3.1.1 ABD-Suriye Ulusal Konseyi İlişkileri

Suriye Ulusal Konseyi (SUK) ve Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) Esed rejimini devirmeye çalışan en önemli muhalif gruplar olarak sayılabilir.

Suriye Ulusal Konseyi veya Suriye Ulusal Geçici Konseyi olarak Suriye'de ayaklanmaların başlamasından sadece yedi ay sonra Ağustos 2011 tarihinde Beşşar Esed yönetimine karşı kurulmuştur (Carnegie Middle East Center 2013). Konsey İstanbul merkezlidir. Konsey, Esed yönetimine karşı sürgündeki hükümet olarak kabul edilmektedir.

SUK, Esed yönetiminin ülkede sona ermesini ve modern, sivil ve demokratik bir devletin kurulmasını savunmaktadır. SUK tarafından yayımlanan bildiride konseyin yargı bağımsızlığı, insan hakları, basın özgürlüğü, demokrasi ve siyasi çoğulculuğu ilke olarak kabul ettiğini duyurmuştur.

Kasım 2012'ye gelindiğinde Suriye Ulusal Konseyi diğer muhalif gruplarla birleşerek Suriye Ulusal Koalisyonu olarak isimlendirilen Suriye Devrimci ve Muhalefet Güçleri Ulusal Koalisyonunu oluşturmuştur (Skelto 2012).

SUK ve ABD arasında diplomatik ilişkiler konseyin oluşturulmasından sonra başlatılmıştır. Ancak, Cenevre'de toplantılarında uzlaşmaz tavırlarından dolayı 31 Ekim 2012'de ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton artık SUK'u Suriye muhalefetinin lideri olarak görmediklerini açıklamış, daha etkin muhalefet yapabilecek yeni bir oluşum kurma çağrısında bulunmuştur.

ABD'nin Suriyeli muhaliflerle ilişkileri Arap Baharı'ndan önceki yıllara dayanır. 2006 yılından itibaren Esed iktidarına muhalefet eden ve yurt dışında bulunan muhalif gruplarla yapılan görüşmeler, Goorge W. Bush hükûmeti zamanında gerçekleştirilmiştir (Altınsak 2015). SUK, Özgür Suriye Hareketi ve Liberal Suriye Hareketi gibi muhalif gruplar yapılan toplantı ve müzakereler sonunda birleştirilmiştir (Kaya 2010).

2008 yılında Barack Obama hükûmetinin yönetime gelmesinin ardından ABD-Suriye ilişkilerinin düzeltilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda ABD'nin Orta Doğu politikasında temelde diyalog ve diplomasiye dayanan bir yaklaşım benimsenmiştir.

Suriye'deki Esed hükümetiyle üst düzey diplomatik ilişkiler başlatılarak temasa geçilmiştir.

Öte yandan, 2009 yılında ABD ve Suriye başkanı Esed ile yapılan görüşmelerde Amerikan kültür ve dil okullarıyla ilgili yaşanan gerilim neticesinde ABD-Suriye ilişkileri yeniden sekteye uğramıştır. Ayrıca, Suriye'nin ABD'yle istihbarat paylaşımı yapmaması da bir diğer sorun olarak ortaya çıkmıştır. Obama yönetimi, yaşanan bütün olumsuzluklara karşın yine de denge politikası izlemiştir. 2010 yılında Robert S. Ford Sam'i büyükelçi olarak atamış, 6 Şubat 2012'de iç savaştan dolayı büyükelçisini çekmiştir.

ABD ile SUK arasındaki ilişkilerde Türkiye'nin çok büyük etkisi bulunmaktadır (Tok 2018). Türkiye ABD'nin bölgedeki varlığından rahatsız değildir ancak bölgede PKK/PYD/YPG gibi Kürt tabanlı grupların Türkiye topraklarında gerçekleştiği terör eylemler ve yasadışı faaliyetlerden dolayı ABD'yi suçlamakta ve bu gruplara yapılan desteğin derhal durdurulmasını savunmaktadır. Ancak, ABD Türkiye'nin itirazlarına rağmen özellikle PYD ve YPG gibi gruplara askeri yardım ve siyasi desteklerine devam etmektedir.

Suriye Ulusal Konseyinin yayınladığı bildiride; Rusya ve Çin'in Birleşmiş Milletler nezdindeki görüşmeleri veto etmesinden dolayı Suriye'de henüz siyasi bir çözüme ulaşılamadığı belirtilmiştir (SUK 2020).

3.1.2 Ulusal Konsey İçindeki Kürt Gruplar

SUK, muhalif gruplardan Kürtler ve diğer aktivistlerden meydana gelen siyasi bir oluşumdur. SUK içerisinde etkili grupların başında Suriye Müslüman Kardeşler hareketi ve PYD dışında kalan Kürt Ulusal Konseyi'ni oluşturan Kürt muhalifler de vardır. Ancak SUK, Suriye'de federalizm gibi bir sistemi desteklemediklerini ilan etmiştir (Hevian 2013). Muhalif Kürtler, Suriye Ulusal Konseyine destek verseler de konseyde Müslüman Kardeşler en etkili gruplardan birisi olmuştur.

Şekil 3.2: Suriye Ulusal Konseyi amblemi

SUK bazı politik tavırlarından dolayı, Kürt muhalifler tarafından eleştirilmiş Türk hükûmetinin etkisinde kalmakla suçlanmıştır. SUK, Kürtlerin bu şekildeki yaklaşımlarına karşı 2 Nisan 2012'de Kürt halkının haklarını tanıyan 'Ulusal Sözleşme: Suriye'deki Kürt Sorunu' isimli bir rapor yayımlamış, Kürtler'le daha iyi ilişkiler içinde olmayı hedeflemiştir.

Ancak yayımlanan rapor Kürtlerin Suriye'deki isteklerine karşılık yetersiz bulunmuş ve Kürt Ulusal Konseyi'nin Suriye Ulusal Konseyinden (SUK) ayrılmasına sebebiyet vermiştir. Günümüzde Kürt temsilciler sadece SUK icra Komitesinde bulunan üyeler Abdul Basit Sida ve Gelecek Partisi üyeleriyle sınırlıdır.

Suriye'de Kürtler iç savaş başladığında bölgedeki Araplarla beraber Suriye Ulusal Konseyi'nin kurulmasına yardım etmişler ve konseyde yer almışlardır. Buna ek olarak Esed stratejik bir hamleyle iç savaşın başlamasından itibaren Kürtlerin yaşadığı bölgelere saldırmamış ve Kürtlerin savaşa dahil olmasını engellemeye çalışmıştır.

Suriye Ulusal Konseyi, Kürt aktivist Abdülbasit Sida'yı 2012 yılında İstanbul'da yapılan bir toplantıda başkan olarak seçmiştir (Karouny, 2012). Uzun yıllar İsveç'te sürgünde yaşayan Sida konsey genel sekreterliğindeki 33 üyenin katıldığı toplantıda 3 aylığına SUK başkanı olmuştur. Konseyde bulunan Kürt üyelerle birlikte Kürt hakları meselesini ve Irak'takine benzer bir federal yapı etrafında Esed sonrası bir Suriye inşa edilip edilmeyeceği konusunda açık tartışmalar yaşamışlardır.

Kürtlerin Suriye Ulusal Konseyi'ndeki varlıkları her ne kadar kuruluş sürecinde etkili olsa da sonraki yıllarda giderek azalmıştır. Bunun en önemli sebeplerinden birisi Kürtlerin kurduğu siyasi partilerdir (Hevian 2013). Suriye'de günümüzde de varlıklarına devam den Kürt Ulusal Konseyi (2011) ve Kürt Demokratik Birlik Partisi (PYD) Kürtlerin bölgedeki siyasi arenada en önemli temsilcileridir.

Şekil 3.3: Suriye Ulusal Konseyini destekleyen ülkeler

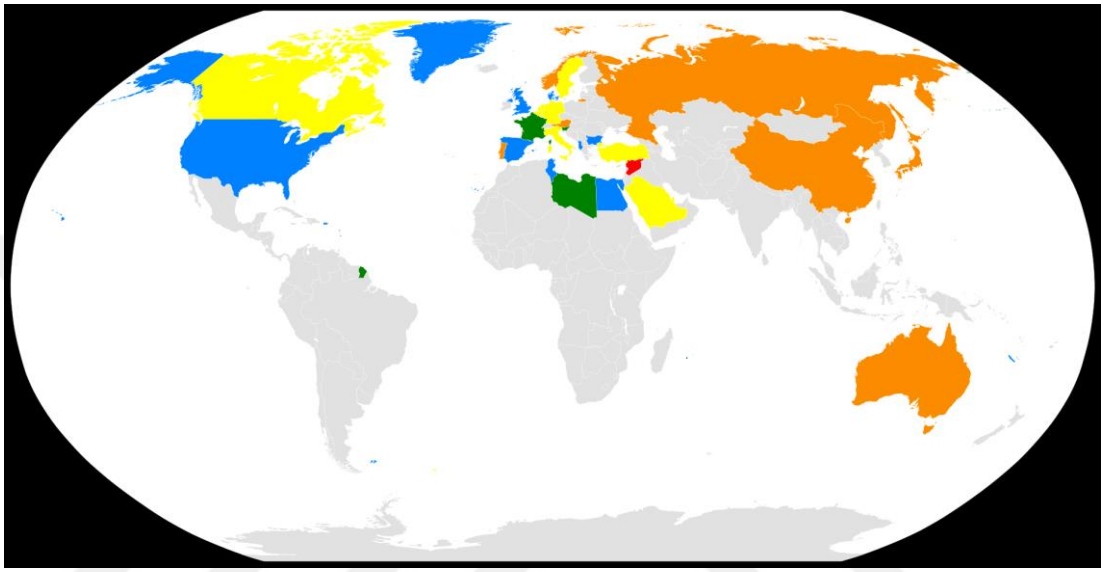

Suriye
Suriye Ulusal Konseyini diplomatik olarak tanıyan devletler
SUK'a barış için diyalog çerçevesinde resmi destek veren veya SUK'u bu bağlamda tanıyan devletler
SUK'a barış için diyalog çerçevesinde resmi olmayan destek sunan devletler
SUK ile resmi olmayan ilişkilere giren ülkeler
SUK'u henüz tanımayan devletler

Kaynak: Reuters, 2011

ABD, Kanada, İngiltere, Fransa, Rusya ve Çin başta olmak üzere dünyada yaklaşık 20 ülke Suriye Ulusal Konseyi tanımakta ve diplomatik ilişkileri kabul etmektedir. Bu sebepten dolayı konsey Suriye'nin geleceği açısından çok önemli bir konuma sahiptir.

PYD lideri Salih Müslim, özellikle Suriye Ulusal Konseyi muhalefetini bir çok defa sert şekilde eleştirmiştir. 2014 yılında kendisiyle yapılan bir röportajda SUK'un tüm Suriye halkını değil sadece bir kısmını temsil ettiğini söylemiştir. Sonrasında ise aşağıdaki ifadelerle SUK'un meşruiyetini sorgulamıştır (Van Wildenburg 2014):

3.1.3 ABD-PYD İlişkileri (Salih Müslim)

Suriye'de en güçlü ve büyük Kürt siyasi partisi konumundaki PYD, Kürt haklarını ve özerk bölge elde etmelerini savunduğu gibi Suriye'de halkın Esed rejiminden kurtulması ve ülkenin yeniden seçime giderek hukuka saygılı, demokratik ve insan haklarına değer veren bir hükûmetin ülkeyi yönetmesini savunmaktadır (Cavez, 2012). Kurulduğu 2003 yılından günümüze kadar ABD tarafından müttefik olarak görülmekte ve desteklenmektedir. Ancak, Türkiye ve ABD müttefikliği değerlendirildiğinde Türkiye ABD'den PYD'yi PKK ile işbirliği yapmasından dolayı terör örgütü olarak tanımasını talep etmiştir. Ancak ABD, IŞİD'le mücadeleyi gerekçe göstererek bölgedeki PYD varlığının güçlenmesine imkan sağlamıştır. Bu bağlamda, özellikle 24 Ağustos 2016 tarihinde Suriye'de PYD kontrolündeki yerlere yakın bölgelerde askeri harekat düzenlemesi sonucunda PYD lideri Salih Müslim Türkiye'yi "Türkiye Suriye bataklığında" diyerek, bu operasyonun başarılı olamayacağını söylemiş, PYD militanlarıyla Türkiye'yi tehdit etmesi bölgedeki tansiyonun yükselmesine sebebiyet vermiştir.

Suriye muhalefeti (SUK), PYD'yi kuzey Suriye'de yaşayan Arap ve Türkmen nüfusa karşı etnik temizlik yapmakla suçlamaktadır. Kürtler etnik olarak heterojen bu bölgede kendi demografik ağırlıklarını güçlendirmeyi hedeflemektedir. Ekim 2015'te Uluslararası Af Örgütü, PYD'yi Arap kökenlilerin ülkelerine dönmesine engel olduğu için kınamıştır. PYD, IŞİD'i bahane ederek Arap sivillerin Rakka'nın kuzeyindeki Aynî İsa'ya geri dönmesinin imkansız olduğunu, bölgenin terör unsurlarından temizlenerek güvenli hale getirilmesi gerektiğini iddia etmiştir. 2013 baharında Kürtler Şanlıurfa'nın Akçakale sınırındaki şehri Tel Abyad'ı kısa bir süreliğine ele geçirmiş, ardından IŞİD militanları şehrin çevresindeki Kürt köylerini yakmış ve Kürt sivilleri ilçeden sürmüşlerdir.

PYD lideri Salih Müslim 2015 yılında şehri tekrar ele geçirmesinin ardından bazı intikam eylemleri gerçekleştirmiştir. Müslim, Araplara yönelik daha net bir politikanın ana hatlarını çizmiştir. PYD milislerinin cihatçı gruplara karşı savaşacağını, şehrin Türkmen ve Kürtlerle beraber ana bileşenlerinden olan Araplar'ın güvende olacaklarını söylemiştir. Müslim "Aramızda üç tür Arap vardır: Birlikte yaşadığımız Araplar, savaştığımız Araplar ve Suriye'nin farklı bölgelerinden buraya göç etmek zorunda kalmış Araplar. Biz halkların kardeşliğini savunuyoruz. Ancak evlerimizi yakan, Kürtlerin başını kesen cihatçılar var. Bunların yanı sıra Hafız Esed tarafınsan

bölgeyi Araplaştırmak için zorla taşınan Araplar da var. Onlar da mağdur... Biz bu halklar için barışçıl bir çözümü savunuyoruz. Memleketine dönebilenler öyle yapmalı, diğerleri Kürtlerle barış içinde yaşamalı.” Sözleri ile bu durumu anlatmıştır.

Eylül 2013’te ABD ve Rusya, Suriye rejiminin kimyasal silahlarının denetlenmesi konusunda anlaşmaya varmıştır. Bu anlaşmadan sonra, Türkiye de PYD ile olan ilişkilerinde geri adım atmıştır (Küçükkeleş ve Mankoff 2014). Bu anlaşmayla, ABD'nin Suriye'ye askeri müdahale yapma ihtimali iyice zayıflamıştır. Bu durum sallantıda olan Esed iktidarına rahat bir nefes aldırmış, güçlendirmiş ve ayrıca PYD'nin Esed karşıtlarının oluşturduğu kampa katılma şansını azaltmıştır. PYD’yi Esed rejimine karşı destekleme sinyalleri veren Türkiye, Salih Müslim’in Türkiye ziyareti sırasında vaadettiği yardımları yerine getirmemiştir.

Salih Müslim, Türkiye'yi kuzey Suriye ile sınırını kapattığı ve Türkiye'deki Kürtler’in IŞİD’le mücadelede PYD’ye yardım için Suriye tarafına geçişini engellediği için Türkiye'yi eleştirmiştir. Ayrıca Türkiye’yi radikal İslamcı militanlara destek vermekle suçlamıştır. Türkiye’nin PYD politkasının değişmesi Ankara’nın Kürt açılımının durmasıyla da bağlantılıdır çünkü Suriye’nin kuzeyi PYD kontrolündeki bir bölgedir, Ankara’nın Kürt açılımının başarısız olması PKK’nın PYD’ye doğrudan destek vermesini beraberinde getirmiştir.

25 Ocak 2020 tarihinde PYD’nin 8’inci Olağan Kongresinde eş başkan olarak seçilen Salih Müslim yeni yönetim olarak dört tane önceliklerinin olduğunu dile getirmiştir (Şarkul Avsat 2020):

i. Rejim ile müzakere masasına oturmak
ii. Kürt gruplar arasındaki anlaşmazlıkları bitirmek
iii. Suriye özelinde ittifak arayışını arttırmak ve siyasi söylem ortaya koymak.
iv. Suriye’de IŞİD’den kurtarılan bölgelerin idaresi için çalışmalar yapmak.

3.1.4 ABD-YPG İlişkileri (Mazlum Kobani)

Mazlum Kobani, omurgasını PYD’nin oluşturduğu Suriye Demokratik Güçleri’nin (SDG) komutanıdır. SDG, 2015 yılında bölgedeki IŞİD militanlarıyla mücadele için ABD desteğiyle kurulmuştur. 2017 yılında ABD’de Trump yönetimi Suriye’de YPG’yle ittifakını devam ettirme kararı almıştır (Çelik ve Özgöker 2020). Bu yaklaşım örgütün lideri Mazlum Kobani’ye şer’iyet kazandıran bir adım olarak değerlendirilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Kasım 2019'daki ABD ziyareti sırasında bir gazetecinin Trump'a; Mazlum Kobani'yi Beyaz Saray'a davet ettiğini ve bu buluşmanın gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini sormuştur. Trump bu soruya Mazlum Kobani'yle harika çalıştıklarını söyleyerek cevap vermiştir.

Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi (KDSÖY) Suriye iç savaşından sonra bölgede oluşan en büyük siyasi ve askeri güçlerden birisidir. SDG, Suriye rejimi ile beraber askeri operasyon yapmayı önerse de, kendi özerk yönetimlerini kurma planları yaptığı bilinmektedir (Rashid ve Cengiz 2020). Ancak, bu ortak operayon önerilerinde SDG, rejimden kendi askeri hiyerarşisini korumayı talep etmiştir. Bu şart Mazlum Kobani'nin kendisiyle yapılan çeşitli röportajlarda dile getirilmiştir. Kobani ayrıca, Esed'in Kürt bölgelerine asker göndermemesini istemiştir.

Ocak 2020'de Mazlum Kobani, Suriye'deki iç savaşa siyasi bir çözüm arayışında bazı ülkelerin menfaatlerinin, özellikle ABD, Rusya ve Türkiye'nin belirleyici faktör olduğunu belirtmiştir (Maguire 2020). Kobani bu güç ve çıkar dengesine dair bakışını; "bazı ülkeler halkımızın terörle mücadeledeki fedakarlıklarını bir kenara atarak, kendi çıkarları uğruna Kürtler'e ihanet ediyor" olarak ifade etmiştir (Akdenizli ve diğ. 2019). PYD militanlarının ABD'nin liderliğinde IŞİD'le ön cephede savaştığını belirtmiştir. Türk güçlerini Suriye'nin kuzeyinden sürmek için Şam ve Moskova ile zımni bir ortaklık yapmak Kobani'nin en önemli hedeflerindendir.

ABD'li yetkililer, Amerika Birleşik Devletleri ile çalışma isteğinden dolayı Mazlum Kobani'ye övgüler yağdırmıştır. (Maguire 2020). ABD her fırsatta Mazlum Kobani ile uyumlu çalıştıklarını vurgulamış aynı zamanda SDG ile olan ilişkiyi geçici fakat işlevsel ve taktiksel olarak tanımlamıştır (Akdenizli ve diğ. 2019). IŞİD'e karşı yapılan ortak operasyonlar sırasında inşa edilmeye çalışılan güven, uzun vadeli çıkarlarda görüş ayrılıklarının üstesinden gelmek için yeterli olup olamayacağı belirsizdir.

3.2 ABD'DE IŞİD'E GAYRI RESMİ DESTEK TARTIŞMALARI

2013 yılında IŞİD ismini alan terörist grup daha once Irak'ta farklı isimler altında aktif olan bir örgüttür. 2013 yılından sonra Suriye'de birçok terör olayını üstlenmiştir. Ülkemizde de başta Reyhanlı saldırısı olmak üzere bir çok terör eylemi yapmıştır. Suriye iç savaşı IŞİD'le beraber çok farklı boyut kazanmıştır. 2014 yılında örgüt, kontrolü altındaki bölgelerde Irak ve Suriye İslam Devleti'ni ilan etmiş aynı zamanda örgütün başı Ebu Bekir el Bağdadi'yi İslam Halifesi olarak ilan etmiştir. 2016 yılında

ABD'nin başını çektiği uluslararası askeri güçler ve YPG'nin ortak operasyonunda elebaşı Bağdadi'nin öldürülmesiyle Suriye IŞİD'den temizlenmiştir.

ABD başkanı Barack Obama Irak'taki Amerikan askerlerini bölgeden çekme kararından hemen sonra bir çok ülkede IŞİD benzeri terörist örgütler ortaya çıkmıştır. Bu sebepten dolayı bazı ülkeler ABD'yi IŞİD'in Suriye'de kurulmasına göz yummakla suçlamıştır (Orhan, 2014). Bölge devletlerinin askeri gücünün olmaması ve Tunus'ta başlayan Arap Baharı dalgasının Mısır, Libya, Yemen, Suriye ve diğer bölge ülkelerine yayılması neticesinde oluşan otorite boşluğundan yararlanan IŞİD daha fazla güçlenmiştir.

Bazı araştırmacılar (Elsasser ve diğerleri 2015) ABD gizli servisi CIA'nın ABD'nin dış politikalarıyla paralel hareket etmediğini iddia etmişlerdir. Ayrıca, iddialarda daha da ileri giderek CIA başta olmak üzere Batılı devletlerin gizli servislerinin Orta Doğu bölgesinde farklı operasyonlar yaptıklarını hatta yapılan operasyonlardan bazılarının bölgedeki terörist gruplara yaradığını söylemişlerdir.

3.3 BİRLEŞİK ORTAK GÖREV GÜCÜ

IŞİD'le mücadelenin devam ettirilmesi için Suriye'de bulunan ABD kuvvetleri öncülüğünde 66 ülkeye bağlı askeri güçlerin de dahil olduğu Birleşik Ortak Görev Gücü (CJTF) veya diğer bir adıyla Doğal Kararlılık Harekatı (OIR) Ekim 2014'te kurulmuştur (Rosen, 2014). Birleşik Ortak Görev Gücü'ne AB de destek vermiştir. Daha sonraki katılımlarla gruba katılan ülke sayısı toplam 68'e yükselmiştir.

Şekil 3.4: Birleşik Ortak Görev Gücü logosu

ABD liderliğindeki görev gücü, IŞİD'e ve Suriye'deki çeşitli El Kaide bağlantılı gruplara 1.200 hava saldırısı gerçekleştirmiştir. Koalisyon güçleri, hava desteğiyle sınır şehri Kobani'nin IŞİD'in uzun süren kuşatmasına karşı direnmesine yardımcı olmuştur. Uluslararası güçler daha sonra IŞİD'in "hilafet" merkezi ilan ettiği Rakka'ya hava saldırıları düzenlemişlerdir. Orada da terör örgütüne ağır kayıplar verdirmişlerdir.

Birleşik Ortak Görev Gücü, ABD ve Kuveyt tarafından kurulmuştur. Halen de komuta merkezi Kuveyt'tedir. Suriye'nin yanısıra Irak'taki operasyonların yürütülmesi için Müşterek Kuvvetler Kara Bileşen Komutanlığı (JFLCC) adı altında farklı bir birim oluşturulmuştur. Ağustos ayına gelindiğinde, Müşterek Kuvvetler Kara Bileşen Komutanlığı hava operasyonlarıyla IŞİD karargahlarını vurmuştur. Birliğin en önemli operasyonları; Şengal Dağı'nda IŞİD tarafından kuşatılan Ezidi'lerin kurtarılması, Musul ve Haditha barajlarının IŞİD kontrolünden çıkarılması, Bağdat ve Kerkük'ün savunulmasıdır. Sonraki süreçte, Birleşik Ortak Görev Gücü Irak'ta da ortak operasyonlar yürütmek için yetkilendirilmiştir. Böylece Irak ve Suriye Birleşik Ortak Operasyonlar Bölgesi (CJOA) ilan edilmiş ve 60'tan fazla ülke bu operasyonlara katılmış ve katkı sağlamıştır.

Birleşik Ortak Görev Gücü, Suriye'de, eğitim ve lojistik destek programını genişletmiş

ve birçok bölgede ÖSO birlikleriyle de çalışmıştır. Bu IŞİD karşıtı koalisyon, 15 Ağustos 2016'da Minbic şehrini IŞİD militanlarından temizleyerek teröristlerin merkezi olan Rakka'nın kuşatılmasını sağlamıştır. Irak'ta olduğu gibi Suriye'de de IŞİD'in elinden kurtarılmış bölgelerin güvenliğini sağlamak için siyasi olarak örgütlenen, polislik yapan ve devriye gezen güçler (SDG)'ye ortak olmuştur. Nisan 2017 SDG güçleri, Rakka'yı batıdan etkin bir şekilde kuşatarak Tabka Barajı'nın oluşturduğu Esed Göleti boyunca muharebe güçlerini yaymıştır. SDG, Rakka şehrine yönelik taaruza 6 Haziran 2017'de başlamış ve IŞİD'in gösterdiği dirence rağmen şehri kontrol altına almayı başarmıştır.

3.4 ABD'NİN PYD VE YPG'YE LOJİSTİK DESTEĞİ

Suriye iç savaşı sürecinde milyonlarca insanın ülkeyi terk etmiş ve yüzbinlerce sivil hayatını kaybetmiştir. 2021 yılı ortaları itibariyle savaş henüz bitmemiş ülkedeki kaos da devam etmektedir. Suriye Cumhurbaşkanı Esed'in ülke içerisinde dış devletlerden destek bulması sonucunda güç dengesini lehine çevirmeyi başarmış ancak ülkenin farklı bölgelerinde devam eden iç karışıklıkları bitirememiş ülkenin tamamını kontrol altına alamamıştır. Fırat nehrinin doğu bölgelerinde Irak sınırı boyunca Kürtlerin oluşturduğu muhalif grupların özerk devlet kurma çabaları devam etmektedir.

ABD hem PYD gibi Kürtlerin oluşturduğu parti ve silahlı gruplara politik ve lojistik desteğini devam ettirmektedir. Bu desteğe gerekçe olarak önceleri bölgede bulunan radikal terörist örgüt IŞİD'le mücadele olarak gösterilse de IŞİD bittikten sonra da devam etmiştir. YPG ve PYD'nin Suriye'nin geleceğinde de varolmaları ve savaş sonrası kurulacak yeni düzende Kürtleri temsil etmeleri yönünde ABD'nin yürüttüğü bir diplomasi mevcuttur.

Bu bağlamda ABD savunma bakanlığı 2019 yılı için hazırlanan bütçe tasarısında IŞİD'le mücadele kapsamında, SDG'ye eğit-donat için 300 milyon, 'IŞİD karşıtı misyona ilişkin sınır güvenlik ihtiyaçları' için de 250 milyon dolar olmak üzere toplam 550 milyon dolar ayırdığını duyurmuştur (AA 2018). Bu rakam 2021 yılı itibariyle 200 milyon olarak açıklanmıştır. Mali desteğin yanısıra bölgedeki silahlı militanların 'ordulaşma' sürecine de katkıda bulunduğu tespit edilmiştir. Fırat'ın doğusundaki bölgede 14 askeri eğitim kampının kurulmuş olduğu ve hatta subay yetiştiren bir askeri kolejin bulunduğu tespit edilmiştir (Sputnik 2018).

Şekil 3.5: ABD'nin Suriye'ye askeri desteği ile ilgili Anadolu Ajansı haberi

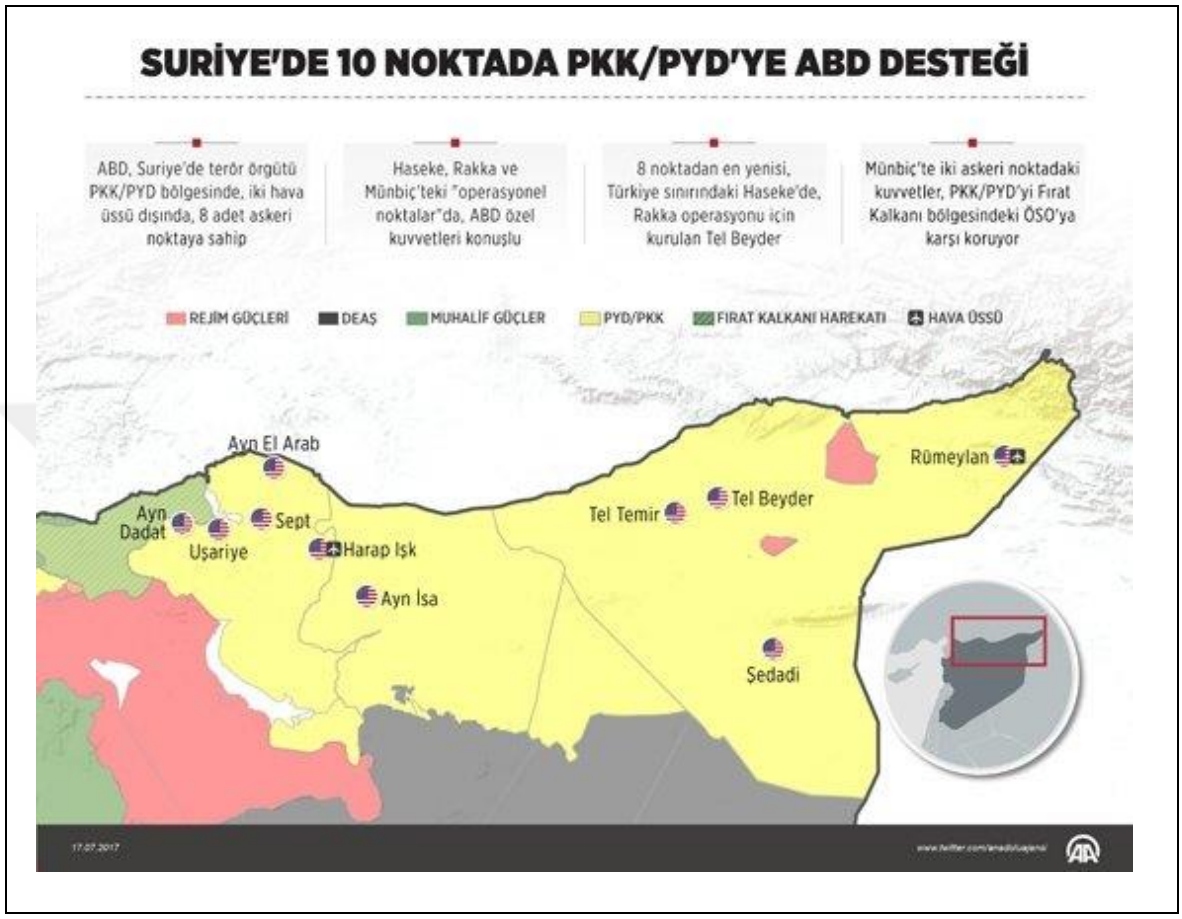

Kaynak: Temizer, 2016

Yukarıdaki şekilde belirtildiği gibi 2016 yılında yapılan haberlerde ABD Suriye'nin kuzey bölgelerinde bulunan Kobani ve Rumeylan illerindeki PYD/YPG güçlerine karadan ve havadan askeri yardım yapmıştır. Bu yardımların IŞİD'e karşı yapılan savaşta kullanılacağı öne sürülmüştür. Ancak, sonraki yıllarda yardımlar düzenli şekilde devam etmiş ve Türkiye'nin itirazlarına rağmen ABD, SDG'nin bölgeyi kontrol altına almasına yardımcı olmuştur.

YPG, ABD'nin öncülüğünde kurulan uluslararası askeri koalisyona 2015 yılında katılmıştır (DW 2018). Bu süreçte ABD, YPG'yi hava operasyonları, askeri teçhizat-lojistik yardımlarıyla desteklemiştir. Böylece YPG Cezire, Kobani ve Afrin gibi Kürtlerin yoğun yaşadığı bölgeleri ele geçirmiştir. YPG'nin Fırat Nehrinin batısına geçmesiyle beraber Türkiye Fırat Kalkanı operasyonunu başlatmış ve o bölgede YPG'ye ağır kayıplar verdirmiştir. Ancak Türkiye'nin itirazlarına rağmen ABD

başkanı Donald Trump Mayıs 2016'da YPG'ye olan doğrudan silah yardımını onaylamıştır.

Obama yönetimi 2014 yılında IŞİD'i 3 yıl içinde bitirmeyi amaçlayan bir strateji belirlemiştir. Obama, Amerikan birliklerini Irak ve Suriye'de tekrar çatışmaya sokmak konusunda tedbirli davranmış bunun yerine belirledikleri yerel ortaklarla bu çatışmalara girmişlerdir (Gürçay 2020). 2014'te Musul, IŞİD tarafından ele geçirildiğinde, ABD, IŞİD'in ele alınması gereken ciddi bir sorun olduğunu kabul etmiştir. Ancak, Irak ve Afganistan'da yaklaşık 7.000 Amerikan askerinin hayatını kaybettiği savaşlardan sonra, Amerikan kamuoyu yurtdışındaki çatışmalarda doğrudan askeri müdahaleye karşı çıkmıştır.

2019 yılında ABD Başkanı Donald Trump'ın Suriye'nin kuzeyinde PYD/YPG'ye yönelik bir Türk askeri harekatına yeşil ışık yakma kararı, IŞİD'e karşı mücadelede Amerika'nın en yakın müttefiklerinden olan PYD/YPG'yi belirsiz bir geleceğe terketmiştir (Hocaoglu 2019). PYD/YPG, ABD'nin Suriye'de IŞİD ile mücadele için yürüttüğü operasyonların önemli bir parçası olmuş ve ülkenin yaklaşık üçte birinin kontrolünü ele geçirmiştir. Türkiye, PKK'yla olan bağları nedeniyle YPG'yi bir güvenlik tehdidi olarak görmüş ve sınırdan uzaklaştırmak için onlara karşı harekete geçmiştir.

ABD, başta Suriye muhalefetini silahlandırmaya çalışmış ancak muhalefet içinde çeşitli cihatçı selefi grupların olmasından dolayı IŞİD'e karşı mücadelede etkisiz oldukları kanaatine varmıştır (Benaim 2020). IŞİD Eylül 2014'te Kürtlerin çoğunlukta olduğu Kobani şehrini kuşattığında, Suriye sınırının hemen karşısında konumlanan Türk birlikleri, şehrin IŞİD tarafından yok edilmesine müdahale etmemiştir (Benaim 2020). Türkiye, YPG ile birlikte IŞİD'e karşı savaşmamış ve daha fazla güçlenmesine izin vermemek için IŞİD'in Kobani'yi ele geçirmesine izin vermiştir (Benaim 2020). Benaim, Türkiye'nin yabancı savaşçıların sınırlarını geçip Suriye'ye serbestçe hareket etmelerine ve daha sonra terörist gruplarla birleşmelerine izin verdiğini söylemiştir.

YPG askeri operasyonlarda Esed rejimiyle faydacı bir strateji izlemiştir. Esed rejimiyle ilişkilerinde niteliksel bir değişimin olabileceğine dair bazı nedenler bulunmaktadır (Ayton 2020). Bu noktanın altını çizen bir Kürt YPG generali, bu yazara cevap olarak; "Suriye rejimi ve Rusya ile üzerinde çalıştığımız çok şey var. Gelecekte büyük başarılara imza atacağız" demiştir. ABD Başkanı Donald Trump, Ekim 2019'da, ABD birliklerinin Suriye'nin Türkiye sınırından uzağa

konuşlandırılması emrini vererek PYD/YPG'ye saldırması için Ankara'ya yeşil ışık yakmıştır. YPG yönetimi giderek güvenilmez hale gelen Washington ile ilişkilerini yeniden değerlendirme yoluna gitmiş bu anlamda Suriye'deki bir başka etkili güç olan Rusya ile bağları güçlendirme stratejisi geliştirmiştir. PYD böylece uluslararası ortak portföyünü daha da çeşitlendirmeyi hedeflemiştir (Ayton 2020).

Ağustos 2014'te Mazlum Kobani, ABD ile Süleymaniye'de müzakerelere katılmış ve IŞİD'e karşı askeri bir ittifak ortaya çıkmıştır. Amerika Birleşik Devletleri, YPG'ye Kobani Kuşatması sırasında ve daha sonraki operasyonlarda yardım ederek hava desteği sağlamıştır. YPG ayrıca, Kobani Kuşatması sırasında toplam 24 ton hafif silah ve mühimmat ve 10 ton tıbbi malzeme olmak üzere 27 paket teslim almıştır.

ABD'nin YPG'ye Kobani'de yaptığı bir başka stratejik yardım ise 50 özel harekat timini bölgeye konuşlandırılması ve YPG'yi yerel milis gruplarıyla beraber IŞİD'le mücadelede desteklemiştir. ABD ayrıca IŞİD'e yönelik hava saldırılarını da koordine etmiştir.

4. SURİYE KÜRTLERİNİN JEOPOLİTİK İSTİSMARI

Suriye'de Kürt meselesi ülkenin bağımsızlığını kazandığı 1946 yılından günümüze kadar devam eden en önemli meselelerden biri olmuştur. Orta Doğu'da kendi bağımsız devleti olmayan en büyük etnik topluluk olan Kürtler'in durumu 1990 ve 2003 yıllarında ABD tarafından Irak lideri Saddam Hüseyin'e karşı yapılan savaşlarla değişmiştir. İlk körfez savaşının ardından 1991'de de facto özerklik ilan edilmiş, 2003 ABD işgali sonrasında 2005'te bu özerklik Bağdat hükümeti tarafından tanınmıştır. Irak'ta meydana gelen bu gelişmeler civar ülkeleri de etkilemiştir. Suriye'de bir kaç defa meydana gelen Kürt ayaklanmaları Esed rejimi tarafından kanlı bir şekilde bastırılmıştır. Ancak 2011 yılında ortaya çıkan Suriye iç savaşı ve beraberinde getirdiği otorite boşluğu Kürtlere tarihi bir fırsat sunmuştur. Daha önceleri vatandaşlık haklarını bile elde edemeyen Kürtler Kuzey Irak'takine benzer bir özerk yönetimin gerçekleşebileceğine inanmıştır.

Kürtler hem jeopolitik olarak stratejik bir bölge üzerinde yaşamaları hem de 4 ülkeye yayılmış büyük bir etnik topluluk olmaları ve bu ülkelerin hepsinde yaşadıkları temel hak ve hürriyetlerle alakalı haksızlıklar batılı emperyalist ülkelerin onlar üzerinden bölgeye nüfuz etme çabalarının önünü açmıştır. Bölgedeki zengin enerji kaynakları da bölgenin kontrolü için bu ülkeler arasındaki yarışı hızlandırmıştır.

Suriye Kürtleri 20.yy'in ikinci yarısından itibaren ülkenin siyasi ve toplumsal olarak en etkili gruplarından birisi olmuştur. Kürtler tarihsel olarak da Suriye'nin en eski etnik bileşenlerinden birisi olmuştur. Bölegedeki Kürt yapılar farklı ülkelerde olmalarına rağmen mensup oldukları ülkelerin yaşadığı siyasi gelişmelere bağlı olarak ülkeden ülkeye göçler yaşamışlardır. 1980 yılında Türkiye'de gerçeklesen askeri darbeyle beraber Kürt siyasilerin bazıları aileleriyle beraber Suriye'ye göç ettikleri bilinmektedir (Gökçen 2018). Ancak, Esed rejiminin 1970'li yıllarda tesis edilmesiyle beraber Suriye Kürtlerine baskılar artmıştır. Baas Partisi'nin ideolojik olarak Arap milliyetçiliği çizgisinde bir politika izlemesiyle beraber Kürtler sistematik olarak baskıya uğramış en temel hakları ellerinden alınmıştır. 2000 yılında Beşşar Esed'in başa geçmesiyle bu durum çok değişmemiş, oğul Esed babasının Kürt politikalarını devam ettirmiştir.

Irak'ta Saddam rejimini yıkan batılı müttefikler, benzer şekilde Esed rejimini de yıkma amacı taşıyan muhalifleri desteklemiş ancak Rusya'nın rejime verdiği büyük destekle Esed rejimini korumayı başarmıştır. Buna rağmen ABD Suriye Kürtleri ile siyasi ve

askeri ilişkilerini devam ettirmiştir. Ayrıca ABD müttefiki İsrail'in Suriye'ye sınır komşusu olması ve Suriye'de bir rejim değişikliğinden korkması da Esed rejiminin devam etmesine Washington yönetimini ikna etmiştir. Ancak İsrail'e tehdit oluşturmayacak bölünmüş bir Suriye Tel Aviv yönetimin ve ABD'nin bölge politikasında tercihlerini etkilemiştir. Bu bağlamda İsrail Kürtler'le ilişkiler kurmuş Kürtlerin özerklik taleplerini de haklı bulmuştur.

4.1 PETROL VE SU KAYNAKLARI

Suriye Orta Doğu coğrafyasında yer alan İran, Irak, Suudi Arabistan ve Kuveyt gibi ülkelerle kıyaslandığında onlar kadar olmasa da bölgenin önemli petrol kaynaklarına sahiptir. Kanıtlanmış petrol rezervlerine göre ülkede 2,5 milyar varillik rezerv vardır. Bölgedeki petrol kaynaklarının kontolü Esed rejimiyle beraber SDG'de üretim ve satış yapmaktadır.

Şekil 4.1: Suriye'deki petrol sahaları ve bölgeyi kontrol eden gruplar

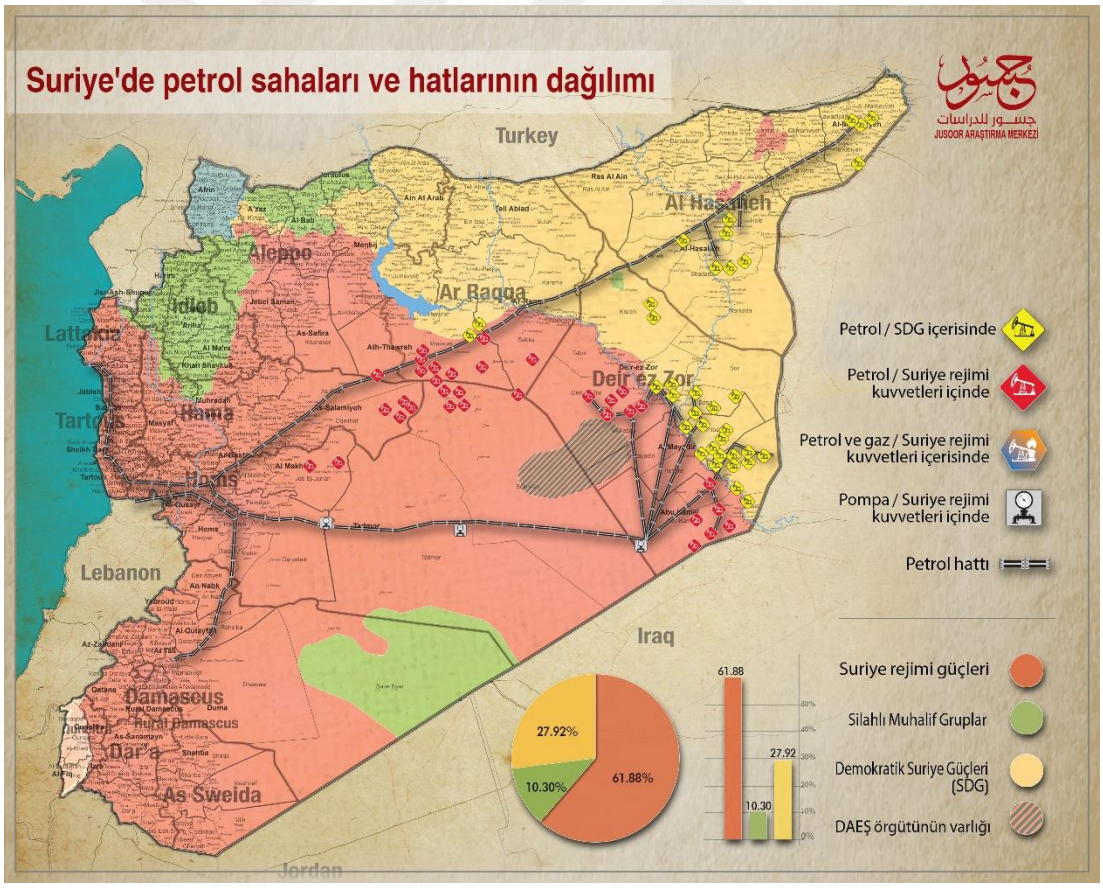

Kaynak: Jusoor Araştırma Merkezi, 2019

Yukarıdaki haritada görüldüğü gibi Suriye'nin orta, batı, ve özellikle doğu bölgelerinde petrol ve doğalgaz yatakları bulunmaktadır. Doğu bölgesinde bulunan doğalgaz yatakları Kürtler'in kontrolünde olan bölgelerdir. Ülkenin batı ve güneyinde mevcut kaynakları Esed rejimi kontrol etmektedir.

2019 yılında yayımlanan bir araştırmaya göre Suriye'deki petrol ve doğalgaz kaynaklarının yaklaşık %28'ini SDG güçleri kontrol etmektedir. SDG elde ettiği gelirlerle kendi bünyesinde bulunan grupları desteklemektedir. 2020 yılında ABD'li "Delta Crescent Energy LLC" şirketinin, Suriye'nin kuzeyindeki petrollerle alakalı SDG ile anlaşması imzalamıştır. Şam, Ankara ve Tahran, SDG'nin Suriye'nin kuzeyindeki özerkliğini güçlendirebilecek Washington destekli bu hamleye art arda tepki göstermiş, yapılan açıklamalarda anlaşmanın uluslararası hukuk açısından geçerliliği sorgulanmıştır. (DW 2020)

Şekil 4.2: Yaşanan iç savaş nedeniyle Suriyeliler benzin sorunu çekmektedir

Kaynak: Euronews, 2019

Suriye'nin 2010 yılında günlük petrol üretimi 386 bin varil olarak belirtilmiştir. Ancak iç savaştan dolayı bu rakam 20 bin seviyesine kadar gerilemiştir. Savaştan önce Suriye petrolleri %90 oranında AB'ye özellikle de Almanya, Fransa ve İtalya'ya ihraç edilmekteydi.

Cumhuriyetçi senatör Lindsey Graham 2019'da yaptığı bir açıklamada Suriye'nin petrol sahalarının ABD'nin kontrolünde olmasının Esed rejimine ve İran'a maddi darbe

olacağını savunmuş, petrol üretiminden elde edilen gelirle IŞİD'le mücadele eden Suriye Demokratik Güçleri'ne (SDG) yardım edilebileceğini ve gelirin bir kısmının ABD'nin Suriye'deki askeri misyonu için kullanılabileceğini açık bir dille ifade etmiştir (Euro News 2019). Açıklamadan kısa bir süre sonra Deyrizor bölgesindeki petrol kaynaklarını korumak üzere bölgeye 30 tank ve ilave askeri personel sevk edilmiştir.

Suriye su açısından bölgedeki diğer ülkelerden daha fazla kaynağa sahiptir. Suriye topraklarından geçen Fırat, Dicle ve Asi nehirleri ülke için hayati değere sahiptir (Oğuzay 2009). Fırat nehri Birecik'ten Suriye içlerine doğru akmakta ve Basra Körfezine dökülmektedir. Toplam uzunluğu yaklaşık 1780 km'dir. Bunun yaklaşık 970 km'si Suriye topraklarındadır. Suriye Fırat nehrinden sulama ve elektrik ihtiyacını karşılamaktadır. Barajları da Halep ilinin elektrik ihtiyacını karşılamaktadır.

Dicle nehri doğu Anadolu'dan doğarak Basra körfezine dökülen bölgenin bir diğer önemli su kaynağıdır (Şekil 4.3). Toplam uzunluğu 1840 km'dir. Basra Körfezine 180 km öncesinde Fırat Nehri ile birleşmektedirler. Dicle Nehri, güneye doğru akarken Cizre ilçesinin içinden Habur Suyu kavşağına kadar 40 km uzunlukta Türkiye-Suriye arasında sınırı belirlemektedir. Habur suyu ile birleştikten sonra Irak topraklarına girer.

Dicle Nehrinin sağladığı su kaynakları Suriye'de sulamada kullanılmaktadır. Suriye için son önemli su kaynağı Asi nehri Lübnan'dan doğarak Türkiye topraklarından geçerek Akdeniz'e dökülmektedir. Geçtiği 3 ülke olan Lübnan, Suriye ve Türkiye'de genelde sulama amaçlı kullanılmaktadır.

Şekil 4.3: Suriye'nin su kaynakları (Fırat, Dicle, Asi)

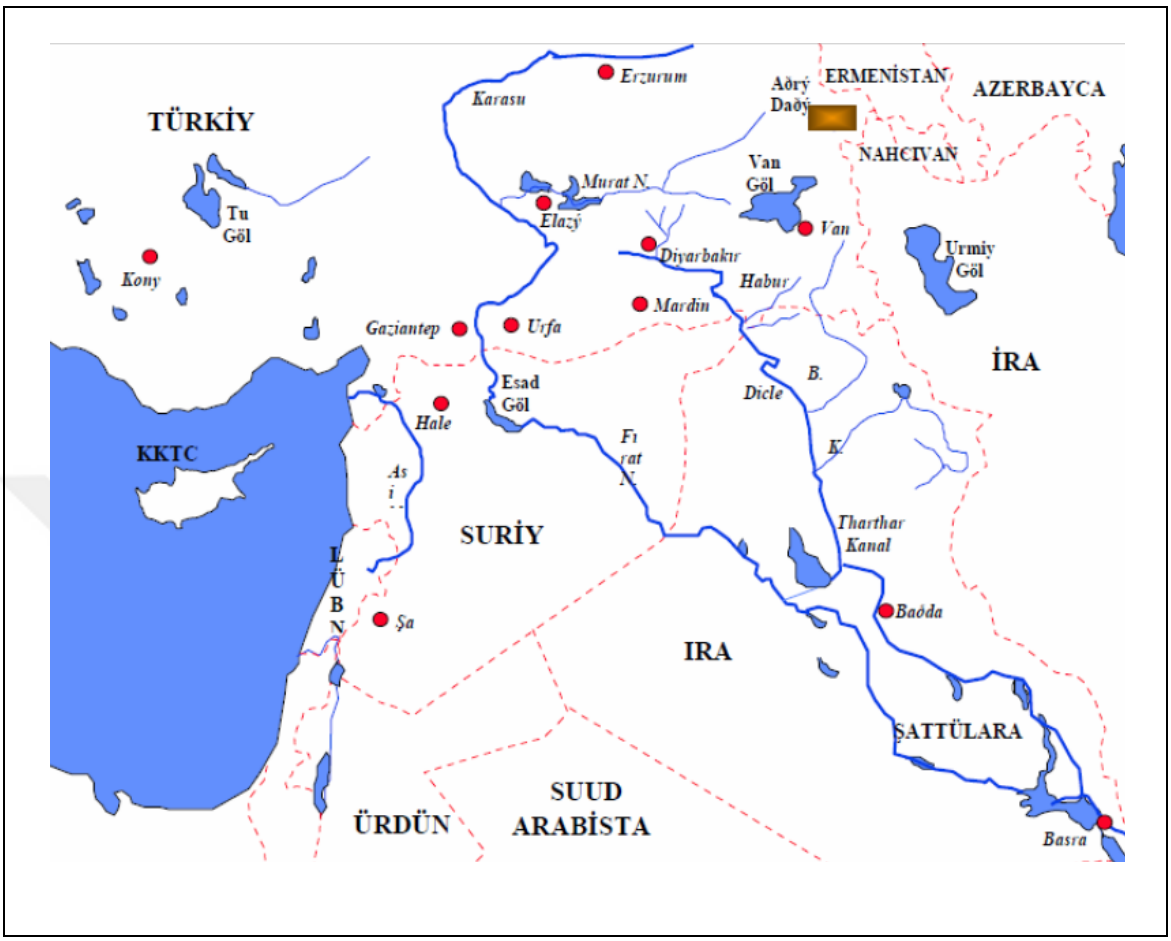

Kaynak: Oğuzay, 2009

Suriye için su kaynakları çok önemlidir. Özellikle önemli bir içme suyu kaynağı olan Tabaraya gölü ve Golan tepelerinden akan bazı ırmakların İsrail'in kontrolüne geçmesiyle beraber Fırat Nehri'nin önemi daha da artmıştır. ABD'nin uyguladığı bölge politikalarına ilişkin olarak İsrail'in bölgedeki su kaynaklarından yararlanması için diğer ülkelere baskılar yapmaktadır. Ayrıca ABD başkanı Trump, İsrail'in Suriye'de işgal ettiği Golan bölgesinin İsrail'e ait olduğunu kabul etmiştir.

Bölgede bulunan petrol ve su kaynakları ülkede ortaya çıkan iç savaşla ilişkilendirilmektedir. Bu konuda Karasu (2017) tarafından kaleme alınan çalışmada Suriye'de ortaya çıkan iç savaşı çevresel faktörler açısından incelemiştir. Çevresel kaynaklar arasında artan genç nüfusla beraber gıda ve temiz suya olan ihtiyacın artması ve kaynakların az olmasından dolayı ekonominin zayıfladığını savunmuştur. Bu ve diğer ilgili sebeplerin de iç savaşın ortaya çıkmasındak önemli faktörlerden olduğunu kabul etmiştir.

Orta Doğu bölgesinde su fakiri olan iki devlet İsrail ve Ürdün su kaynakları konusunda siyasi ve jeopolitik olarak diğer devletlere bağımlıdırlar (Karasu 2017). Bölgedeki nehirlerde oluşacak kirlilik bölge ülkeleri için felaket olacaktır. Bu sebepten dolayı gelecekte su savaşlarının yaşanabileceği düşünülmektedir (Eckstein 2007). Suriye iç savaşında kullanılan cephanelerin, bombaların ve kimyasal silahların ürettiği zehirli atıkların su kaynaklarına bulaşmasından dolayı bölge halkının temiz suya erişimi zorlaşmıştır. Su kaynaklarının yenilenmesi için uzun yıllara ihtiyaç vardır (Sinclair ve Kajjo 2011).

Ayrıca Fırat nehri, SDG tarafından Esed rejimiyle doğal sınır ilan edilmiş, ülkenin en önemli içme suyu kaynaklarından Tabka Barajı ve Esed Göleti gibi stratejik noktaların doğusunu da 2021 yılı ortası itibariyle SDG tarafından kontrol edilmektedir. Bu bağlamda su kaynakları ülke içi dengelerde önemli bir yere sahiptir.

5. SURİYE KÜRTLERİ VE ULUSLARARASI ANLAŞMALAR

Suriye Kürtleri özelinde bölgedeki Kürtler özellikle Osmanlı Devleti'nin dağılmasıyla beraber bağımsız bir Kürt devleti kurma amacı taşımaktadır. (Köylü 2017). Bu bağlamda Irak'ın kuzeyinde kurulan ve feodal yapıda bir aşiret yönetiminden özerk bir yapıya kavuşan Kuzey Irak Kürdistan bölgesi bu amaçla atılmış adımlardan birisidir (Hiltermann 2017).

Suriye Kürtleri ABD, Rusya ve AB devletleriyle birçok alanda anlaşmalar imzalamıştır. Suriye'nin kuzeyinde bulunan petrol sahaları için bölgeyi kontrol eden SDG ile ABD şirketleri arasında anlaşmalar imzalanmıştır (CFR 2020). Bu anlaşmalara Esed rejimi ve Türkiye ülkenin toprak bütünlüğüne zarar verdiği için karşı çıkmaktadır. Anlaşmalar için ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo petrol sahalarının modernizasyonu için gerekli olduğunu belirtmiştir (BBC 2020). ABD Savunma Bakanlığı kaynakları bölgedeki petrolün satılmasından elde edilen gelirlerin SDG tarafından yönetileceğini söylemişlerdir.

Şekil 5.1 Fransız, Alman ve İngiliz Delegasyonlarının Lozan Toplantısı

Kaynak: CFR, 2020

Orta Doğu'daki Kürtlerle ilgili ilk siyasi anlaşmalar Osmanlı Devleti'nin yıkılması ve Türkiye Cumhuriyeti devletinin kurulması sonrasında özellikle I. Dünya savaşının ardından gerçekleştirilmiştir (Şekil 5.1). 1920 yılında imzalanan Sevr Antlaşması'yla beraber bölgedeki devletlerin sınırları batılı egemen güçler tarafından çizilmiştir. 1923

yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti devleti Sevr Antlaşması'nı reddetmiş ve Lozan Antlaşması ile bölgenin sınırları bugünkü halini almıştır. Lozan görüşmelerinde bölgede yaşayan Kürtlerle ilgili herhangi bir atıfta bulunulmamıştır.

1946 yılına gelindiğinde ise İran Kürtleri Mahabad Cumhuriyeti'nin kuruluşunu ilan etmişlerdir (CFR 2020). Bu bölge ikinci dünya savaşı sırasında Rus işgalinde kalmış ve sonrasında 1946 yılında İran tarafından tekrar ele geçirilmiştir. Aynı sene içerisinde Irak Kürtleri Mustafa Barzani önderliğinde Kürt milliyetçiliğinin ilk adımlarını atmış ve Irak Kürt Demokrasi Partisi'ni kurmuştur. Sonrasında partinin ismi Kürdistan Demokrat Parti (KDP) olarak değiştirilmiştir.

1962 yılında Suriye hükümeti topraklarındaki Kürtlerin vatandaşlıklarını iptal etmiştir. Yaklaşık 120 bin Kürtün vatandaşlık hakları ellerinden alınmıştır. Ayrıca, seyahat etmeleri engellenmiştir. Alınan bu kararla Kürtlerin oy kullanma, firma sahibi olma veya yasal olarak evlenme gibi temel hakları gaspedilmiştir. Hafız Esed ve bölgedeki devlet yöneticileri Kürtlerin Suriye ve Irak'taki nüfuslarının azaltılması için Arapları bölgeye yerleştirmişler bölgenin demografik yapısını değiştirmişler ve Kürtler'e karşı şiddet dahil birçok uygulamada bulunmuşlardır.

1974 yılında Abdullah Öcalan önderliğinde başlayan Marksist-Leninist oluşum 1978 yılında Kürdistan İşçi Partisi (PKK) adını almıştır. PKK, Türkiye'nin güneydoğusunda Kürdistan devleti kurma amacıyla kurulmuş bir örgüttür. 1980 yılında Türkiye'deki darbeden kaçan PKK yönetim kademesi Suriye'ye kaçmıştır. 1984 yılından itibaren Türkiye topraklarında silahlı terör eylemleri gerçekleştirmişlerdir.

2019 yılında IŞİD'e karşı zaferini ilan eden SDG, sonrasında ABD ve diğer batılı devletlerle olan diplomatik ilişkilerini geliştirmeyi amaçlamıştır. ABD, IŞİD'e karşı savaşmak için gönderdiği askerlerinin bir kısmını 2019 yılından itibaren bölgeden çekmeye başlamıştır. ABD, Suriye'nin kuzey bölgesini aşamalı olarak SDG kontrolüne bırakmaktadır. Bölgede halen az sayıda ABD askeri mevcuttur.

Suriye ile Türkiye arasında 1998 yılında imzalanan Adana Sözleşmesi ile beraber Türkiye'nin güvenliği açısından Suriye, PKK ve benzeri silahlı terör örgütlere yardım etmeyeceğini ve iki ülkenin güvenliği açısından gerekli tedbirleri alacağını taahhüt etmiştir. Ancak 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşından dolayı Adana Mutabakatı uygulanamamaktadır (Al-Kati 2019). Denkleme farklı güçlerin girmesinden dolayı yeni bir antlaşmaya ihtiyaç vardır.

PYD, Suriye Kürtlerinin bağımsızlık mücadeleleri ile ilgili 'kendi kaderini tayin etme' ilkesi kapsamında değerlendirilmesini istemektedir. Kendi kaderini tayin etme yabancı sömürge egemenliği altındaki halkların kendi kaderlerine karar verebilme hakkına sahip olmasını ve bağımsızlıklarını somutlaştırmak için gerekli fikirlerin kabul edilmesini amaçlamaktadır (Aljurf 2019). Kendi kaderini tayin etme ilkesi ilk kez 1776 yılında ABD'nin bağımsızlık ilanı ve sonrasında 1789'daki Fransız ihtilaliyle ortaya çıkmıştır.

Bu kavram daha sonraları Bolşevik lider Vladimir Lenin tarafından 1914 yılında dile getirilmiş, ardından I. Dünya Savaşı yıllarında ve sonrasında ABD Başkanı Woodrow Wilson tarafından sık sık kullanılmıştır. Ancak bu terim Wilson İlkeleri olarak bilinen 14 maddelik bildirgenin hiçbir maddesinde yer almamıştır.

Kendi kaderini tayin etme ilkesinin Suriye Kürtlerine uygulanması çok fazla mümkün olmadığı savunulmaktadır (Aljurf 2019). Kürt nüfusu ülke içinde heterojen bir dağılım gösterdiği ve ülkenin hemen hemen her şehrinde belli oranlarda nüfusa sahip oldukları için bu ilkenin uygulanması zordur. Ayrıca, bu ilkede geçen sömürgeci devlet tanımı, dışarıdan gelen egemen güçleri tanımladığı için geçerli değildir. Ayrıca, Suriye Kürtleri açısından dil, kültür, din ve ırk faktörleri öncelikli talepler değildir. Belli bir siyasi grubun özellikle PYD'nin talebidir halk nezdinde bir kamuoyu desteği yoktur o yüzden bu ilkenin Suriye Kürtlerine uygulanmasının önünde engel teşkil etmektedir.

5.1 SURİYE'NİN TOPRAK BÜTÜNLÜĞÜ

Suriye ile ilgili 2019 Ekim ayında imzalanan Soçi Mutabakatı dahilinde daha öncesinde Türkiye tarafından uzun zamandır desteklenen güvenli bölge konusunda görüş birliği sağlanmıştır (Lang 2019). Soçi Mutabakatı Kürtlerin bölgedeki özgürlük hayallerine bir umut olmuştur. (Aziz 2020). PYD/YPG güçlerinin sınırdan 30 km geri çekilmelerine karar verilmiştir. Bu PYD/YPG adına kısa vadede bir yenilgi gibi görünse de aslında 30 km güneye çekilerek Türkiye'nin müdahil olamayacağı genç özerk yönetimlerinin güvenliğini sağlamışlardır. Yani güvenli bölge Türkiye için değil, PYD/YPG için Türkiye'nin operasyonlardından korunacakları bir güvenli bölge olmuştur.

Antlaşmada Türkiye ve Rusya, Tel Abyad ve Rasulayn bölgelerinde 120 km uzunluğundaki bölgenin kontrolünü sağlamak için birlikte hareket etme yönünde anlaşma sağlamışlardır. Sınırın geri kalanı ise Rus ve Esed rejimi güçleri tarafından

kontrol edilecektir. Ayrıca Rusya ve Türkiye, iki ülke askerlerinin sınırdan 10 km içerde belirlenen bölgelerde devriye görevine başlaması konusunda görüş birliği sağlamışlardır.

Şekil 5.2: Soçi Mutabakatı ile beraber bölgedeki son durum

Kaynak: Haber Türk, 2019

Suriye'nin toprak bütünlüğü bölge ülkelerinin üzerinde fikir birliği yaptıkları en önemli konulardan başında gelmektedir. Bunlardan Eylül 2019 yılında Ankara'da gerçekleştirilen Türkiye, İran ve Rusya zirvesinde Suriye Devleti'nin toprak bütünlüğüne vurgu yapılmıştır (AA 2019). Ayrıca, Suriyenin bağımsızlığı ve egemenliğine dikkat çekilmiştir. Toplantıda ABD'nin Golan tepeleriyle ilgili aldığı kararlar kınanmıştır. İsrail'in Suriye'ye karşı gerçekleştirdiği askeri operasyonların ülkenin toprak bütünlüğü, egemenlik ve bağımsızlığı ihlal ettiği vurgulanmıştır. Toplantıda ayrıca BM Güvenlil Kurulu 2254 kararına atıf yapılarak uyumlu siyasi süreçlerle iç savaşın sona erebileceği bildirilmiştir.

Buna ilave olarak Türkiye, Rusya ve İran gibi bölgesel güçler arasında 2017 yılından sonra gerçekleştirilen Astana görüşmelerinde de Suriyenin toprak bütünlüğüne vurgular yapılmıştır. Astana barış görüşmelerinde Suriye'deki ateşkesin devam etmesi, IŞİD'e karşı yapılan mücadelenin devamı ve Suriye iç savaşının siyasi yollarla sona erdirilebileceği fikirleri benimsenmiştir. 13 kez gerçekleştirilen Astana görüşmelerinin sonuncusu 2019 yılında yapılmıştır. Görüşmeye Esed rejimi, muhalif gruplar, garantör ülkeler ve BM temsilcileriyle beraber toplam 150 kişi dahil olmuştur.

Görüşmelerin ana gündem maddeleri, mültecilerin durumu, insani yardımlar, mahkumların serbest bırakılması ve kayıpların bulunmasıdır.

6. SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Bu tez çalışmasında ABD'nin Suriye Kürtlerinin oluşturduğu silahlı gruplara karşı politik yaklaşımlarını bölgesel sorunlar, jeopolitik durumlar ve tarihsel çerçevede incelenmiştir. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden anlatısal yöntemle gerçekleştirilmiştir. Bu kısımda tez kapsamında incelenen çalışmalarla beraber ortaya çıkan sonuçlar özetlenmiş ve tartışılmıştır.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular ışığında, soğuk savaşın ardından ABD'nin bütün dünyada olduğu gibi Orta Doğu coğrafyasında da siyasi ve ekonomik çıkar ve amaçlarını ön planda tutarak hareket etmeye devam ettiği tespit edilmiştir. Bölgede bulunan enerji kaynakları ve İsrail'in varlığı ABD'nin bölgeye karşı ilgisini bir kat daha artırmaktadır. 2010 yılında ortaya çıkan Arap Baharı hareketi ABD tarafından desteklenmiş, bunun sonucu olarak dikta rejimlerin ve coğrafi sınırların değişmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Benzer durum 1991 ve 2003 Irak savaşlarında da görülmüştür. Saddam Hüseyin'in devrilmesiyle beraber ABD, Irak'taki Kürtler gibi azınlık gruplara bazı hakların verilmesini ve ülkeye demokrasi getirilmesinin gerekliliğine dikkat çekerek bölge Kürtlerini desteklemiş ve Irak'a federal bir sistemi dayatmıştır.

Suriye iç savaşının en önemli sebeplerinden birisi Baas rejiminin güttüğü ve uzun yıllardan beri süregelen Arap milliyetçiliği odaklı politikanın sonucu olarak ülkede yaşayan Arap, Türkmen, Kürt ve diğer etnik ve dini grupların birbirlerine karşı hasmane duygular beslemelerine sebep olduğu görülmüştür. Buna ilave olarak ülkede bulunan petrol ve su kaynaklarından dolayı, çevre ülkeler tarafından Suriye'yi bölme ve yönetme ve bu kaynaklardan faydalanma amacı taşımaları bir diğer sebep olarak gösterilebilir.

ABD'nin Irak'tan sonra Suriye'de de özerk bir Kürt yapılanmayı desteklemesi gelecekte Türkiye Kürtlerini de içine alan, 3 bölgeden oluşan federal bir Kürt devleti kurma amacının olduğu sonucuna varılabilir. Böyle bir devlet hem kendi çıkarlarına hem de müttefiki İsrail'in çıkarlarına uygun olacağı görülmektedir.

Kürtlerin tarihi olarak yüzyıllardır yaşadıkları Orta Doğu coğrafyasında devlet kurma isteklerinde son 10 yıldır Suriye'de devam eden iç savaşla beraber, ABD desteğiyle büyük merhale katettikleri görülmüştür. Suriye Kürtlerinin Baas rejimi idaresinde ayrımcılığa maruz kaldıkları görülmüştür. Ayrıca, Irak'taki soydaşlarının Saddam

rejimi tarafından soykırıma uğramışlardır. Bu sebeplerden dolayı bölgedeki Kürtlerin kendilerine ait devlet kurma hayallerinin gerçekleşmesini bireysel ve toplumsal hak ve özgürlüklerini korumak için gerekli olduğunu gördükleri gözlemlenmiştir.

İç savaşın bir diğer önemli sebebi ise IŞİD'in bölgedeki varlığıdır. Suriye iç savaşından dolayı günümüzde ülke 3 farklı bölgeye ayrılmıştır. Güneyde yer alan en büyük bölge Esed rejiminin kontrolü altında, Hatay iline komşu olan İdlib ve civarıdanki bölge muhalif grupların kontrolünde yer almaktadır. Kuzey doğuda ülkenin yaklaşık 1/3'ne tekabül eden bölgeyse Kürt grupların omurgasını oluşturduğu farklı etnik grupları da içine alan SDG'nin kontrolünde bulunmaktadır.

ABD'nin Suriye Kürtlerini askeri, politik ve ekonomik olarak desteklemesinin bazı sebepleri bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi IŞİD'in varlığının sona erdirilmesidir. IŞİD sebebiyle ülke ve bölgede meydana gelen terör olaylarından dolayı iç savaşın seyri değişmiş ve sonrasında bölgenin dengesizleştiği görülmüştür. ABD'nin yardımıyla IŞİD'le mücadele eden PYD ve sonrasında SDG gibi ağırlıklı Kürtlerden oluşan gruplar terör örgütünün varlığına son vermiştir.

ABD'nin Suriye Kürtlerine destek vermesinin bir başka önemli bir sebebi ise, Kürtlerin savaşın başlarında Esed rejimini devirmek için mücadele eden cephenin içinde yer almalarıdır. Ancak, Rusya'nın bölgedeki askeri varlığı ve Esed rejimiyle olan politik ve askeri ilişkileri sebebiyle bu amacın gerçekleşmesi mümkün olmamıştır. Ancak buna rağmen ABD'nin desteği devam etmiştir.

İsrail'in varlığı ABD'nin Kürtlere olan yardımlarının bir diğer sebebidir. İsrail'in İran tarafından tehdit edilmesinden dolayı bölgede oluşturulacak bir Kürt yönetimin İsrail'e bölgede bir müttefik kazandıracağı düşüncesi hakimdir.

Suriye'de çok fazla enerji kaynağı olmamasına rağmen ABD, Kürtler aracılığıyla petrol kaynaklarının güvenliğini sağlamaya çalışmaktadır. Ayrıca, bölgedeki Fırat ve Dicle gibi önemli su kaynaklarının Kürt kontrolünde olması bu kaynakların İsrail tarafından kullanılmasının önünü açacaktır.

Sonuç olarak ABD'nin bölge politikaları bazı istisnalar dışında planlandığı gibi gitmektedir. Bölgede her ne kadar terör örgütleri varlığı azalsa da tamamen yok olmamıştır. Irak gibi Suriye'de bölünmenin eşiğine gelmiştir. Bölgedeki etnik grupların birbirleriyle askeri, ekonomik ve siyasi olarak mücadele etmeleri bölgede dengenin sağlanmasını güçleştirmektedir. ABD'de 2020 yılında gerçekleştirilen

seçimlerde yeni başkanı Joe Biden'ın ABD'nin Orta Doğu politikalarında yeni bir yaklaşım geliştirmesi beklenmemektedir. Biden'ın Obama tarafından izlenen politikaları devam ettirmesi beklenmektedir. Bu sebepten dolayı her ne kadar Suriye iç savaşında sona yaklaşıldığı düşünülse de, Rusya ve ABD'nin bölgedeki varlıklarının devam etmesinden dolayı Suriye'de istikrar mümkün görünmemektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Acun, C., ve Keskin, B. (2016). PKK'nın Kuzey Suriye Örgütlenmesi: PYD YPG. SETA.

Akarsu, B. ve Akarsu, B. (2019). Bilimsel Araştırma Tasarımı: Nicel, Nitel ve Karma Araştırma Yaklaşımları. Cinius Yayınları: Istanbul.

Akdenizli, B., Özçetin, B., ve Gündoğdu, N. Ç. (2019). Long Time Allies No More?. *Global Media Perceptions of the United States: The Trump Effect*, 273.

Al-Kati, M. (2019). The Kurdish movement in the Arab world: The Syrian Kurds as a case study. *AlMuntaqa*, *2*(1), 45-61.

Altınkaş, E. (2015). Suriye-Amerika Birleşik Devletleri İlişkileri. Erişim adresi: https://www.academia.edu/2229042/Tarih_Boyunca_Suriye_ABD_%C4%B0li%C5%9Fkileri_Kitap_%C4%B0%C3%A7i_B%C3%B6l%C3%BCm_ [Erişim Tarhi: 11 Nisan 2019]

Bentham, J. (2014). Anarchical Fallacies;: being an examination of the Declaration of Rights issued during the French Revolution. In *Nonsense upon Stilts (Routledge Revivals)* (pp. 46-69). Routledge.

Bingöl, N. (2013). *Suriye'nin kimliksizleri Kürtler*. Elma Yayınevi

Dukhan, H. (2018). *State and Tribes in Syria: Informal Alliances and Conflict Patterns*. Routledge.

Gunter, M. M. (2010). *Historical dictionary of the Kurds* (Vol. 8). Scarecrow Press. - KITAP.

Salibi, K. (1990). A house of many mansions: The history of Lebanon reconsidered. Univ of California Press.

Tejel, J. (2008). *Syria's Kurds: history, politics and society*. Routledge.

Tok, Ş. (2018). Anlaşmama Konusunda Anlaşmak: Türkiye Ve ABD'nin Suriye İç Savaşı Üzerine Ayrışan Dış Politikaları. *Bildiriler Kitabı-IV*, 119.

Woods, C. (2014). Covert drone strikes and the fiction of zero civilian casualties.

Precision Strike Warfare and International Intervention: Strategic, Ethico-Legal and Decisional Implications, 95-113.

Yarkın, G. (2011). *Dünyada Dönüşen Toplumsal Mücadeleler Ekseninde Türkiye'deki Kürt Hareketinin Ekonomi Politiği*. Toplum ve Kuram Yayınları: Istanbul.

Süreli Yayınlar

Ayton, M. (2020). Amid US uncertainty in Syria, Kurdish YPG eyes bolstering ties with Russia. Erişim adresi: https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/amid-us-uncertainty-in-syria-kurdish-ypg-eyes-bolstering-ties-with-russia/, [Erişim Tarhi: 24 Mart 2020]

Aziz, L. (2020). The Syrian Kurds in the US foreign policy: Long-term strategy or tactical ploy. *Centre d'étude des Crises et Conflits Internationaux*.

Biehl, J., ve Bookchin, M. (1998). The politics of social ecology. *Montreal, Black Rose*, 123.

Balanche, F. (2018). *Sectarianism in Syria's civil war*. The Washington Institute for Near East Policy.

Balanche, F. (2018). Sectarianism in Syria's Civil War. The Washington Institute for Near East Policy. *Режим доступа: https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/sectarianism-syrias-civil-war-geopolitical-study* [Erişim Tarhi: 1 Kasım 2019]

Bengio, O. (2016, March 18). Israel and the Kurds: Love by Proxy. The American Interest. Erişim adresi https://www.the-american-interest.com/2016/03/18/israel-and-the-kurds-love-by-proxy/, [Erişim Tarhi: 25 Haziran 2019]

Carnegie Middle East Center. (2013). The Syrian National Center. Erişim adresi: https://carnegie-mec.org/diwan/48334?lang=en , [Erişim Tarhi: 10 Eylül 2020]

Caves, J. (2012). *Syrian Kurds and the democratic union Party (PYD)*. Institute for the Study of War.

CFR (Council on Foreign Relations). (2019). Who's Who in Northern Syria? Erişim adresi: https://www.cfr.org/in-brief/whos-who-northern-syria , [Erişim Tarhi: 10 Eylül 2020]

Chia, K. ve Xeuling, L. (2016, August 4). ISIS is targeting Southeast Asia amid declining Mideast support: Terror expert. The Soufan Group. Retrieved from http://soufangroup.com/tsg-report-cited-on-channel-newsasia-isis-is-targeting-southeast-asia-amid-declining-mideast-support-terror-expert/, [Erişim Tarhi: 3 Ekim 2020]

Clawson, P. (2016). Syrian Kurds as a US ally. Erişim adresi:

https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/syrian-kurds-us-ally-cooperation-and-complications, [Erişim Tarhi: 11 Ekim 2020]

Crisis Group. (2014). Flight of icarus? The PYD 's Precarious Rise in Syria. Erişim adresi: https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/eastern-mediterranean/syria/flight-icarus-pyd-s-precarious-rise-syria [Erişim Tarhi: 15 Ekim 2020]

Çağ, G. ve Eker, S. (2013). Ortadoğu'da Baas Rejimleri: Suriye ve Irak. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi*, *2*(2), 57-72.

Çelik, H. ve Özgöker, U. C. (2020). Johnson mektubundan Trump mektubuna türkiye ABD ilişkileri. *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, *8*(1), 60-82.

CFR. (2020). The Kurds' Quest for Independence. . Erişim adresi: https://www.cfr.org/timeline/kurds-quest-independence , [Erişim Tarhi: 17 Kasım 2020]

Deniz, T. (2013). Suriye'nin durumu, ABD-Rusya ve Türkiye'nin tutumu. Marmara coğrafya dergisi, 27, 314-332.

Eckstein, G. E. (2009). Water scarcity, conflict, and security in a climate change world: challenges and opportunities for international law and policy. *Wis. Int'l LJ*, *27*, 409.

Elsasser, J., Ertem, E. ve Kurt, İ. (2015). Batılı gizli servislerden IŞİD'in giden yol. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *6*(12), 206-210.

Erdem E. (2010). ABD-Suriye İlişkileri: Beklentiler ve Muhtemel Gelişmeler. Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi.

Ertugrul, E. (2016). The democratic union party (pyd), PKK's Syria project. *Turkish Journal of Police Studies/Polis Bilimleri Dergisi*, *18*(2).

Federici, V. (2015). The rise of Rojava: Kurdish autonomy in the Syrian conflict. *SAIS Review of International Affairs*, *35*(2), 81-90.

Gerber, D. ve Brincat, S. (2018). When Öcalan met Bookchin: The Kurdish Freedom Movement and the political theory of democratic confederalism. *Geopolitics*, 1-25.

Gökcan, Ö. (2018). Suriye'nin Kürt Meselesinin Tarihsel Seyri (1946-2011). *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, *5*(2), 159-190.

Gürçay, E. (2020). The U.S.-YPG Relationship: U.S. Foreign Policy & the Future of the Kurds in Syria and Turkey. Erişim adresi: https://mepc.org/commentary/us-ypg-relationship-us-foreign-policy-future-kurds-syria-and-turkey , [Erişim Tarhi: 2 Mayıs 2019]

Hatahet, S., Cengiz, M. E. ve Rashid, B. M. (2019, April). The Phenomenon of YPG Transnational Fighters in Syria. In *Al-Sharq Forum, Paper Series, April*.

Hevian, R. (2013). The Resurrection of Syrian Kurdish Politics. *Middle East Review of International Affairs (Online)*, *17*(3), 45.

Hiltermann, J. (2017). The Kurds are right back where they started. *The Atlantic*, *31*.

Hoffman, F. G. (2009). Hybrid vs. compound war. *Armed Forces Journal*, *1*.

İşyar, Ö. G. (2017). Suriye İç Savaşı'nda PYD'nin Aktörleşmesinin Başlıca Nedenleri. *Bilge Strateji*, *9*(16).

Jager, J. (2016). Turkey's Operation Euphrates Shield: An Exemplar of Joint Combined Arms Maneuver. *Journal Article| Oct*, *17*(6), 11.

Karasu, M. A. (2017). Suriye'deki İç Savaşın Çevresel Kökenleri. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, *26*(3), 69-89.

Kaya, R. (2020). Harekâtlar Ekseninde Türkiye'nin Suriye'de Terörle Mücadelesi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 2(2), 143-165.

Kerman, İ. ve Efegil, E. (2017). Terör Örgütü PKK/PYD'nin Suriye'de İzlediği İç Savaş Stratejisinin Değerlendirilmesi. Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi, 1(2), 162-198.

Khalaf, R. (2016). *Governing Rojava: Layers of Legitimacy in Syria*. Chatham House.

Kibaroğlu, M. (2011). Arap baharı ve Türkiye. *Adam Akademi*, *2*(2), 6-36.

Kibaroğlu, M. (2018). Zeytin dalı Harekatı'nın siyasi, diplomatik ve askerî açıdan bir değerlendirmesi. Stratejisi, 9, 10-19.

Kılıç, H. (2020). ABD'nin Kuzey Suriye Politikası. *Ahi Evran Akademi*, *1*(1), 1-9.

Kommer, F. (2015). The Syrian National Coalition and the US–From Fading Faith to a New Commitment. *The Heinrich Boll Stiftung North America. Washington, DC*.

Kösedağ, M. S. ve Ertürk, K. Ö. (2018). Türkiye'deki yazılı başında zeytin dalı harekât: sözcü, star ve haber türk gazeteleri üzerinden bir analiz. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, *6*(2), 1519-1535.

Köylü, M. (2017). Kuzey Irak Kürt siyasi hareketinin Türkiye, Irak, Iran ve Suriye politikası. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, *4*(7), 72-100.

Küçükkeleş, M., & Mankoff, J. (2014). *The Kurdish Question and US-Turkish Relations in a Changing Middle East*. Atlantic Council.

Lowe, R. (2016). Rojava at 4: examining the experiment in Western Kurdistan.

MacDonald, C. G. (1991). The Kurds. *Journal of Political Science*, *19*(1), 9.

Maguire, D. (2020). A Perfect Proxy? The United States-Syrian Democratic Forces Partnership. *Proxy War Project Conflict Series*.

Matin, K. (2018). Democratic confederalism and the international: a sympathetic critique of Abdullah Öcalan's state theory'. *Geopolitics*.

Neer, T., & O'toole, M. E. (2014). The violence of the Islamic State of Syria (ISIS): A behavioral perspective. *Violence and gender*, *1*(4), 145-156.

NPR. (2019). A Look At The History Of The U.S. Alliance With The Kurds. Erişim adresi: https://www.npr.org/2019/10/10/769044811/a-look-at-the-history-of-the-u-s-alliance-with-the-kurds?t=1607465361394, [Erişim Tarhi: 1 Şubat 2020]

Observer, S. (2019). Russia takes over SDF Base in northern Hassakeh, 2 December, online: https://syrianobserver.com/news/54623/russia-takes-over-sdf-in-northern-hassakeh.html , [Erişim Tarhi: 11 Haziran 2019]

Oğuzlu, T. (2011). Arap Baharı ve yansımaları. *Ortadoğu Analiz*, *3*(36), 8-16.

Orhan, O. (2014). ABD'nin Suriye'de IŞİD ile Mücadele Stratejisi ve Türkiye. *ORSAM Bölgesel Gelişmeler Değerlendirmesi*, (17).

Öcalan, A. (2014). Demokratik Konfederalizm. *Abdullah Öcalan Siyaset Bilimler Akademisi Yayınları*, *5*.

Öğür, B., & Baykal, Z. (2018). Understanding "foreign policy" of the PYD/YPG as a non-state actor in Syria and beyond. In *Non-State Armed Actors in the Middle East* (pp. 43-75). Palgrave Macmillan, Cham.

Özalp, M. (2018). Türkiye'nin Suriye'ye Düzenlemiş Olduğu Fırat Kalkanı Operasyonu. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *9*(18), 169-186.

Özkaya, A. N. (2006). Suriye Kürtleri: Siyasi Etkisizlik ve Suriye Devleti'nin Politikaları. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, (08), 90-116.

Polat, D. Ş. (2020). Türkiye'nin Suriye'nin Kuzeyindeki Askerî Harekâtının Amaçları ve Sonuçları. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, *16*(33), 53-96.

Pusane, Ö. K. (2018). How to profile PYD/YPG as an actor in the Syrian civil war: Policy implications for the region and beyond. In *Violent Non-state Actors and the Syrian Civil War* (pp. 73-90). Springer, Cham.

Rashid, B. M., & Cengiz, M. E. (2020). PYD liderliğindeki kuzey ve doğu Suriye özerk Yönetimi'nin önündeki çetin meydan okumalar. 1-22. Erişim adresi: https://research.sharqforum.org/tr/2020/06/20/pyd-liderligindeki-kuzey-ve-dogu-suriye-ozerk-yonetiminin-onundeki-cetin-meydan-okumalar/ , [Erişim Tarhi: 1 Temmuz 2020]

Rosen, A. (2014). The US-Led War on ISIS now has a logo. Erişim adresi: https://web.archive.org/web/20161113212219/http://www.businessinsider.com.au/the-us-led-war-on-isis-now-has-a-logo-2014-12/, [Erişim Tarhi: 2 Temmuz 2020]

Semin, A. (2015). Suriye Krizindeki İç Dinamikler: ÖSO-IŞİD-PYD Denklemi. *Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM) Analiz (elektronik versiyon)*, *1234*, 1-8.

Shahvisi, A. (2018). Beyond orientalism: Exploring the distinctive feminism of democratic confederalism in Rojava. *Geopolitics*, 1-25.

Sharp, J. M., & Blanchard, C. M. (2012, August). Armed conflict in Syria: US and International response. Library Of Congress Washington Dc Congressional Research Service.

Sinclair, C., & Kajjo, S. (2011). The evolution of Kurdish politics in Syria. *Middle East Research and Information Project (MERIP)*, 08-31.

Skelton, C. (12 July 2012). *"The Syrian opposition: who's doing the talking?"*. The Guardian. London. *Archived* from the original on 8 February 2018.

Speckhard, A., Shajkovci, A., & Yayla, A. (2017). Following a military defeat of ISIS in Syria and Iraq: what happens next after the military victory and the return of foreign fighters?. *Contemporary Voices: St Andrews Journal of International Relations*, *8*(1).

Şensoy, A. A. (2018). Suriye 2018. *Middle East Yearbook/Ortadoğu Yıllığı*.

Tanir, İ., & Hossino, Ö. (2012). Suriye Kürt Muhalefetine Eleştirel Bir Bakış. *Middle Eastern Analysis/Ortadogu Analiz*, *4*(43).

Taşdemir, F., & Özer, A. (2017). Kuvvet Kullanma Hukuku Açısından Fırat Kalkanı Operasyonu/The Operation Euphrates Shield from the Perspective of use of Force Law. *Akademik Hassasiyetler*, *4*(7), 53-70.

Tezcür, G. M., & Yıldız, H. (2019). Kurdish politics in post-2011 Syria: From fragmentation to hegemony. *Mediterranean Politics*, 1-9.

Tol, G. (2012). Syria's Kurdish Challenge to Turkey. *Foreign Policy*, *29*.

Toprak, H. A., & Yeşilyurt, N. (2017). Suriye ve ortadoğu siyasetinde PYD. Lisans Semineri.

Van Wildenburg, W. (2014). Salih Muslim: Syrian Coalition Does Not Rep-resent Kurds, Al-Monitor. Erişim adresi: http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/01/pyd-leader-geneva-ii-include-syrian-kurds.html , [Erişim Tarhi: 14 Eylül 2020]

Diğer Yayınlar

AA. (2019). Üçlü Zirve'de Suriye'nin toprak bütünlüğü vurgusu Erişim adresi: https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/uclu-zirvede-suriyenin-toprak-butunlugu-vurgusu-/1585730, [Erişim Tarhi: 16 Eylül 2019]

Aljurf, A. (2020). *The Syrian Kurd's right of self-determination in the light of" Arab spring"* (Doctoral dissertation).

Barfi, B. (2016). Ascent of the PYD and the SDF. *Research Notes, 32*.

CNN TÜRK. (2014). 20 başlıkta Rojava demokratik özerk bölgesi. Erişim adresi: https://www.cnnturk.com/fotogaleri/dunya/20-baslikta-rojava-demokratik-ozerk-bolgesi , [Erişim Tarhi: 2 Kasım 2019]

CNN TÜRK. (2017). Erişim adresi: Eğrisi Doğrusu. https://www.youtube.com/watch?v=mXhahnuc8p4 [Erişim Tarhi: 5 Haziran 2020]

Değirmenci, S. (2007). *Türkiye'de sınır aşan sular ve Fırat-Dicle-Asi nehirleri bağlamında Orta Doğu'da su sorunu* (Master's thesis).

DW. (2018). YPG PKK ile ne kadar bağlantılı? Erişim adresi: https://www.dw.com/tr/ypg-pkk-ile-ne-kadar-ba%C4%9Flant%C4%B1l%C4%B1/a-42261886 , [Erişim Tarhi: 21 Temmuz 2019]

Euronews. (2019). Suriyenin ne kadar petrol var? Kim Kontrol ediyor? Erişim adresi: https://tr.euronews.com/2019/11/07/suriye-ne-kadar-petrolu-var-kim-kontrol-ediyor-trump-bagdadi-oldu-petrol-sahalari-guvenlik , [Erişim Tarhi: 8 Kasım 2019]

Euronews (2019) ABD Suriye'deki petrol sahalarına zırhlı araç ve asker gönderecek. Erişim adresi: https://tr.euronews.com/2019/10/25/abd-suriye-deki-petrol-sahalar-na-z-rhl-arac-ve-asker-gonderecek, [Erişim Tarhi: 30 Ekim 2019]

Gazete Vatan (31 Mart 2017). *Fırat Kalkanı böyle sonlandı*. Harita. Erişim adresi: http://www.gazetevatan.com/firat-kalkani-boyle-sonlandi-1053473-gundem/ , [Erişim Tarhi: 2 Mayıs 2020]

Haber Türk, (2019). İşte Barış Pınarı Harekatı'nda son durum. Harita. Erişim adresi:

https://www.haberturk.com/son-dakika-iste-baris-pinari-harekati-ndan-son-durum-haberler-2538922 , [Erişim Tarhi: 21 Mart 2020]

Hocaoglu, S. (2019). Who Are the Syrian Kurds the U.S. Has Abandoned? Erişim adresi: https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-10-07/who-are-the-syrian-kurds-the-u-s-is-abandoning-quicktake , [Erişim Tarhi: 15 Nisan 2020]

Jusoor for Studies, (2019) Suriye'de petrol sahaları ve hatların dağılımı haritası. Erişim adresi: https://jusoor.co/details/Suriye%E2%80%99de%20Yak%C4%B1t%20Krizi:%20K%C3%B6keni,%20bile%C5%9Fenleri%20ve%20muhtemel%20gelece%C4%9Fi/491/tr , , [Erişim Tarhi: 21 Ağustos 2020]

Karouny, M. (2012). Syrian National Council elects Kurd as its new leader. Erişim adresi: https://uk.reuters.com/article/us-syria-crisis-opposition/syrian-national-council-elects-kurd-as-its-new-leader-idUSBRE8580IB20120609 , [Erişim Tarhi: 11 Ocak 2020]

Lang, H. (2019). Syria's northeast still at risk after "safe zone" deal. Axios. Erişim adresi: https://www.axios.com/syria-northeast-risk-after-safe-zone-deal-69ab326b-d7bc-428c-ad7f-5460b9834594.html , [Erişim Tarhi: 13 Ocak 2020]

Mapanews. (2019). Suriye son durum haritası (Ağustos 2019). Erisim adresi: https://www.mepanews.com/suriye-son-durum-haritasi-agustos-2019-28877h.htm , [Erişim Tarhi: 22 Temmuz 2020]

Oğuzay, S. C. (2009). Türkiye Suriye ilişkilerinde su ve terör sorunu. Yüksek Lisans tezi. Kadir Has Universitesi. İstanbul.

Reuters. (2011). Syrian Council wants recognition as voice of Opposition. Erişim adresi: https://web.archive.org/web/20151001134039/http://www.reuters.com/article/2011/10/10/us-syria-opposition-idUSTRE7993NF20111010 [Erişim Tarhi: 12 Şubat 2020]

Sonhaberler.com (13 Ekim 2019). *ABD'nin Suriye'de kaç askeri, kaç üssü var?* Erişim adresi: https://www.sonhaberler.com/abd039nin-suriye039de-kac-askeri-kac-ussu-var-haber-671650 , [Erişim Tarhi: 3 Eylül 2020]

Sputnik. (2018) Pentagon YPG'ye harcadığı bütçeyi arttırdı, ordulaşma sürüyor.

Erişim adresi: https://tr.sputniknews.com/turkiye/201802121032211624-abd-turkiye-ordu/ [Erişim Tarhi: 1 Ekim 2020]

SUK. (2020). Information on the SNC. Erişim adresi: http://syriancouncil.org/ , [Erişim Tarhi: 15 Ocak 2020]

Syrian Observatory of Human Rights (2021) Total death toll | Over 606,000 people killed across Syria since the beginning of the "Syrian Revolution", including 495,000 documented by SOHR. Erişim linki: https://www.syriahr.com/en/217360/ , [Erişim Tarhi: 2 Haziran 2021]

Şarkul Avsat. (2020). PYD Eş Başkanı Enver Müslim: Suriye hükümetiyle ön şartsız görüşmeye hazırız. Erişim adresi: https://turkish.aawsat.com/home/article/2164036/pyd-e%C5%9F-ba%C5%9Fkan%C4%B1-enver-m%C3%BCslim-suriye-h%C3%BCk%C3%BCmetiyle-%C3%B6n-%C5%9Farts%C4%B1z-g%C3%B6r%C3%BC%C5%9Fmeye-haz%C4%B1r%C4%B1z , [Erişim Tarhi: 5 Mart 2020]

Temizer, S. (2016). US intensifies weapons supply to PYD/PKK in Syria. Erişim adresi: https://www.aa.com.tr/en/middle-east/us-intensifies-weapons-supply-to-pyd-pkk-in-syria/716665, [Erişim Tarhi: 19 Mart 2019]

TRT Haber (2018) ABD'nin Suriye'deki askeri varlığı ne durumda? Erişim adresi: https://www.trthaber.com/haber/dunya/abdnin-suriyedeki-askeri-varligi-ne-durumda-398344.html , [Erişim Tarhi: 19 Nisan 2020]

UNHCR (15 Mart 2021) Operational Data Portal. Erişim adresi: https://data.unhcr.org/en/situations/syria#_ga=2.76435664.415430674.1625761844-238339271.1625761844, [Erişim Tarhi: 19 Nisan 2020]